

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

EESTI PÄEVALEHE UUDISTE KVALITEET:
Rubriik “Eesti uudised”, 2006. aasta aprilli esimene pool
Bakalaureusetöö (4 AP)

Koostaja: Maris Sander
Juhendaja: Epp Lauk, PhD

Tartu
2007

Sisukord

Sissejuhatus	2
1. Töö teoreetilised lähtekohad	5
1.1 Kvaliteetse kõva uudise põhikontseptsioon	5
1.2 Uudise diskursus	8
1.3 Uudisväärtused	11
1.4 Objektiivsus	14
1.5 Allikate kasutamine	20
2. Empiirilise analüüsi objekt	24
2.1 Uudiste valim	24
2.2 Intervjueeritavate valim	26
3. Uurimisküsimused ja hüpoteesid	29
4. Meetod	30
4.1 Tekstianalüüs	30
4.2 Intervjuud	34
5. Empiiriliste tulemuste esitus	36
5.1 Kõvad ja pehmed uudised.....	36
5.2 Uudiste kvaliteedi mõiste	38
5.3 Uudisväärtused	42
5.4 Uudiste allikakasutus	65
5.5 Uudisküsimustele vastamine	72
5.6 Kas uudised on objektiivsed?	73
5.7 Ajakirjanike hinnangud enda tööle	79
6. Diskussioon	83
7. Kokkuvõte	88
8. Summary	90
Kasutatud allikad	92
Lisa 1. Tekstianalüüsi kodeerimisjuhend	94
Lisa 2. Intervjuu küsimustik	96
Lisa 3. Värskuse probleemid	98
Lisa 4. Tabel 3. Suuliste allikate töövaldkond ja amet	100
Lisa 5. Ajakirjanike hinnangud uudisele	101

Sissejuhatus

Praegune Eesti Ekspressi ja endine Eesti Päevalehe peatoimetaja Priit Hõbemägi kirjutas 2005. aasta juunis Eesti Päevalehes ilmunud arvamuskirjanduses artiklis “Meedia hirmutab inimesi” järgmiselt: “Õhus on üks hirm. See on Eesti inimeste hirm ajakirjanduse ees. Meediat kardavad lihtsad eestlased, kardab president, kardavad ministrid, rahvasaadikud ja ametnikud. /.../ Minu arvates on ajakirjandus kasvanud nii suureks ja võimsaks, et varjutab päikese. Meedia ei ole neljas võim enam mitte ainult sõnades, vaid ka tegudes.”

Nagu Eesti ühe suurema kvaliteetpäevalehe toonane peatoimetaja tõdes, väljendub inimeste hirm meedia ja selle võimu ees meedia mitteusaldamises. Ja tõepoolest, 2002. aasta lõpul läbi viidud uuringust “Mina. Maailm. Meedia” selgus (2004: 326), et ajalehti usaldab vaid 34 protsenti küsitletutest. Kolm aastat hiljem on tulemus peaaegu sama: Faktumi 2005. aasta märtsis tehtud uuringu kohaselt usaldab trükimeediat ikka vaid 36 protsenti küsitletutest.

Hõbemägi (2005) toob eelpool viidatud artiklis välja, et nii palju kui on arvamusi, nii palju on ka soovitusi olukorda parandada: “Vähem pilte! Pikemaid tekste! Tõsisemaid teemasid! Õhemaid ajalehti! Rohkem toimetajaid!” Hõbemägi peab aga meediahirmu parimaks leevendajaks ajalehtede avatumaks muutumist ning toimetuste aktiivsemat suhtlemist lugejatega.

Meediakriitikud ja –uurijad keskenduvad aga pigem lõpptulemuse analüüsile. Sellest praktikast ei erine ka käesolev bakalaureusetöö. Nii püüabki käesolev uurimus leida vastust küsimusele, kuidas vastavad Eesti Päevalehe Eesti uudiste rubriigi uudised kõva uudise kvaliteedikriteeriumitele (enamus seal ilmutavaid lugusid on kõvad uudised) ja missuguseid standardeid peavad ajakirjanikud ise lugude kirjutamisel oluliseks. On ilmne, et lisaks eelpool nimetatud soovitudele lehe usaldusväärsuse ja kvaliteedi parandamise osas lisanduvad uurimustöö tulemusel sellesse nimekirja veel mõned.

Kvaliteetse uudise mõistet ei ole teoreetikud selle kompleksuse, mitmekesisuse ja subjektiivsuse tõttu üheselt defineerinud. Küll aga on erinevad meedia õppejõud ja

teoreetikud (Hennoste 2001; Pullerits 1997) välja toonud järgmiseid kõva uudise üldtuntud kvaliteedikriteeriume: uudisväärtuslikkuse kriteeriumide järgimine, allikate mitmekesisus, faktitäpsus ja korrektsus, tasakaalustatus, objektiivsus, erapooletus, neutraalsus, info mitmekülgsus ja detailirikkus ning samuti vormilised tingimused nagu pealkirja vastavus sisule, juhtlõigu sisukus ja otstarbekus ning uudise struktuur.

Üha enam internetikeskseks kujuneval meediamaastikul on klassikalise kõva uudise kontseptsioon kindlasti ka avardumas ja muutumas (kiire ja sestap muus osas sageli puudulik veebiuudis *versus* paberlehes ilmuv pikem, analüütiline ja üha enam ajakirjaniku arvamust sisaldav uudis) ning seetõttu on põnev uurida ka ajakirjanikelt endilt, missugune on nende nägemus kvaliteetsest uudisest, pidades silmas ennekõike ikkagi paberlehes ilmuvat kõva uudise teksti. Kuivõrd vastab see õpiku-ideaalile?

Käesolev bakalaureusetöö kõrvutabki samateemalises seminaritöös kogutud uurimistulemused Eesti Päevalehe uudiste kvaliteedi kohta need lood kirjutanud ajakirjanike kommentaaridega. Oma seminaritöös uurisin uudiste uudiskriteeriumitele ja uudisküsimustele vastamist, allikakasutust ja lugude objektiivsust, kasutades selleks kvalitatiivse ja kvantitatiivse tekstianalüüsi kombinatsiooni. Usutlused ajakirjanikega jäid seminaritöö edasiarenduseks ning uudistekstide nende loomise konteksti asetamiseks bakalaureusetöösse. Intervjuude tüüp on kvalitatiivne semistruktureeritud informandi intervjuu ning lühiküsitlus.

Sarnaseid uudise kvaliteeti käsitlevaid uurimisi on Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonnas tehtud varemgi. Nii on viimaste seas parimateks ja minu tööga sarnaseimateks näideteks Merili Nikkolo 2006. aastal kaitsnud bakalaureusetöö “Maakonnalehe Järva Teataja uudiste kvaliteet” ja bakalaureusetöö “Eesti Päevalehe ja Postimehe võrguväljaannete uudiste kvaliteet: Eesti uudised 2006. aasta märtsis,” milles välja töötatud metoodikat võtan eeskujuks minagi.

Bakalaureusetöö esimene osa keskendub teoreetiliste lähtekohtade tutvustamisele: selgitan, mida mõistan kõva uudise kvaliteedi all. Teises osas määratlen uurimisobjekti ning kolmandas püstitan uurimisküsimused ja hüpoteesid. Neljandas osas tutvustan analüüsimeetodit ning kodeerimissüsteemi, viies osa seisneb uurimistulemuste tutvustamises. Kuuendas osas arutlen uurimistulemuste üle ning

seitsmendas, kaheksandas esitan töö kokkuvõtte vastavalt eesti- ja inglise keeles. Ma ei tutvusta seminaritöö ja bakalaureusetöö tulemusi eraldiseisvate alapeatükkidena, kuna pean kogu analüüsi üheks tervikuks ning selle kahes etapis kogutud sisu esitan kõrvutavalt vastavalt temaatikale.

1. Töö teoreetilised lähtekohad

1.1 Kvaliteetse kõva uudise põhikontseptsioon

Enamus teoreetikuist nõustub, et uudiste üks peamisi eesmärke on informatsiooni edastamine. Nii võime kõvade uudiste kvaliteedi analüüsimisel võtta üheks aluseks McQuaili (2003: 157) **informatsiooni kvaliteedi standardid**, sest ennekõike peaksid just kõvad uudised vastama järgnevalt nimetatud normidele:

- **uudiste kõikehõlmavus ning olulisus**, taustinfo pakkumine;
- **info objektiivsus** ehk ausus, täpsus, piisavalt täielikkus, reaalsusele vastavus, usaldusväärsus, faktide ja arvamuste lahus hoidmine;
- **info tasakaalustus**, õiglus ehk erapooletus, alternatiivsete lähenemisviiside edastamine, kallutatusest ja sensatsioonilisusest hoidumine.

Ehkki ka California Ülikooli õppejõu prof. John Zalleri 1999. aastal Atlantasi *American Political Science Associationi* kohtumisel peetud kõnes pidas autor kvaliteetse uudise esmaseks ülesandeks inimesi laias **maailmas toimuvast informeerida** (mitte meelt lahutada), tähtsustas ta teisenä **uudiste sisu**: kvaliteetseteks uudisteks saab tema hinnangul lugeda neid, mis **räägivad üldistest poliitilise või sotsiaalse tähtsusega teemadest**.

Suur osa Lääne teoreetikutest käsitlebki kvaliteetset uudist teemakeskselt – **hard newsi** ehk kõva uudisena, millele vastandub *soft news* ehk pehme uudis.

Kõvasid uudiseid analüüsinud Tampere Ülikooli professor Risto Kuneliuse (1996: 297) definitsiooni järgi on *hard news* tekst ja sotsiaalne leping, mis rahuldab teatud ootuseid neljas kategoorias:

1. Sisulised kriteeriumid: kõva uudis räägib tähtsatest üldhuvitavatest asjadest; kasutab fakte, mis on arvamusest selgelt lahus; kõva uudis vastab klassikalistele uudisküsimustele (kusjuures olulisemad on kes, mis, millal, kus; miks ja kuidas on kontekstualiseerivad ja esinevad vähem, sest sündmuste konstrueerimine on tähtsam kui nende konteksti asetamine või selgitamine, miks midagi juhtus); fookus on enamjaolt huvide konfliktil ja sellel, kuidas jõustruktuurid ja bürokraadid neid

huvikonflikte omavahel lahendavad); kõva uudis huvitub ennekõike kõrgemal positsioonil olevatest allikatest; uudises saavad sõna mitmed loo osapooled; uudis peaks olema ka koherentne, st. mõistetav vaatamata sellele, kas lugeja on samal teemal uudistega varem kokku puutunud; kõva uudise puhul tuleks redutseerida esitatav informatsioon miinimumini.

2. Sõnavaralised kriteeriumid: *hard newsi* keelekasutus on kahetasandiline – tsiteerimine ja oma „tegelikkuse“ keel, neid kaht proovitakse omavahel distantseerida; kõvas uudises püütakse kasutada võimalikult lihtsat, täpset, konkreetset ja neutraalset keelt; autori keelekasutus peaks andma mõista, mis tegelikult toimub ja lahti seletama selle, mida tähendavad allikate poolt nimetatud keerulisemad mõisted või ütlused.

3. Struktuur: informatsiooni esitatakse tähtsuse järjekorras; kõige olulisem on juhtlõigus ja edasine info esitatakse ümberpööratud püramiidina.

4. Narratiiv: kõva uudise jutustamise keel on sõltumatu ja läbipaistev, samas pidevalt allikatele tuginev.

Ka Hennoste (2001: 24) toob välja, et peamiselt eristab kõvasid uudiseid pehmetest teemakäsitus: **kõvade uudiste teemad on** tema järgi **sõda, poliitika, välissuhted, riigikaitse, majandus** ning pehmete uudiste teemad on kultuur, haridus, teadus ja tehnika, sotsiaalsed sündmused, *human interest*, kuritegevus, õnnetused ja kuritööd, sport, usk jne. Kolmanda uudisterühma moodustavad Hennoste järgi kollased uudised.

Eesmärkide järgi kõvasid uudiseid pehmetest eristades tulevad Hennoste (2001: 24) hinnangul välja järgmised aspektid: “Kõvad uudised annavad teada seda, mis maailmas juhtub ja aitavad inimestel maailma mõista. **Nende teemad on tähtsad paljudele inimestele, nad on seotud avaliku eluga, milles toimuvad sündmused mõjutavad paljude inimeste elu ja nende oluliseks omaduseks on värskus ja objektiivsus.**” Pehmed uudised on Hennoste järgi eesmärgi aspektist lähtuvalt sellised, mis on eelkõige huvitavad, kuid ei pea tingimata inimeste elu mõjutama, nende ülesanne on mõjutada emotsioone ja pakkuda meelelahutust.

Oluliste teemade väljasõelumise aluseks on toimetused ja teoreetikud üle maailma

võtnud suures osas kattuvad põhiprintsiibid ehk uudisväärtused, millest sündmuste hindamisel lähtutakse. Hennoste (2001: 29): “**Uudisväärtused on need sündmuste ja inimeste omadused, mida ajakirjanik peaks uudiste valimisel alati silmas pidama.**”

Uudise teooria ja õpetus keskendub aga suures osas vormiliste tunnuste analüüsile. Nii kirjeldab ka Hennoste uudise kirjutamise võtte järgi erinevate uudiste mudelite eristamist. Hennoste märgib, et “just kõva uudise mudel on see, mida serveerivad õpikud: **konkreetne juhtlõik, mis pakub kõige olulisemat fakti sündmustest, pööratud püramiidiline ülesehitus, objektiivsuse ja tasakaalustatuse nõue** jne. /.../ Pehme uudise ülesehitus on palju vabam kui kõvadel uudistel ning mõnikord on raske teha vahet nt. uudise ja olemusloo vahel” (Hennoste 2001: 25). Samas, uudis on uudis ja ka pehme teemaga uudis peaks olema kvaliteetne.

Kvaliteetse kõva uudise mõiste

Niisiis mõistan erinevatele teoreetikutele tuginedes **kvaliteetse kõva uudise kontseptsiooni** järgmiselt:

- uudis vastab uudisväärtuse kriteeriumitele;
- uudis on oluline ja kõikehõlmav (informatsioon on mitmekesine ja piisav, toetub paljudele allikatele);
- see on objektiivne, täpne, fakte ja arvamusi lahus hoidev;
- info on tasakaalus (uudises saavad sõna kõik osapooled);
- see räägib teemadest, mis on tähtsad paljudele inimestele ja mõjutavad paljude inimeste elu;
- uudislool on konkreetne juhtlõik, mis pakub kõige olulisemat fakti sündmustest ja see on pööratud püramiidilise ülesehitusega.

Pikemalt seletan need kõva uudise kvaliteedistandardid ükshaaval lahti järgnevas alapeatükis.

1.2 Uudise diskursus

Enne, kui asun kõva uudise kvaliteedinormide teoreetilist baasi avama, astun sammukese tagasi ning selgitan lahti uudise diskursuse mõiste kõva uudise kontekstis.

Uudise kriitilisele diskursuse uurimisele pani 1980ndatel aluse Amsterdami ülikooli professor Teun A. van Dijk, kelle järgi on uudisdiskursuse puhul tegemist kompleksse kommunikatiivse sündmusega, mis hõlmab ka ümbritseva sotsiaalse konteksti, kommunikatiivses sündmuses osalejad (ja nende omadused) ning samuti produktsiooni- ja vastuvõtuprotsessi (Van Dijk 1988: 2).

Uus-Meremaa ajakirjanik ja sotsiolingvist Allan Bell ning Peter Garrett (Bell 1998: 3) toovad kogumiku “Approaches to Media Discourse” esimeses peatükis ära sarnase Guy Cooki (1992) definitsiooni: “Diskursuseanalüüs ei tegele vaid keelega. See uurib ka kommunikatsiooni konteksti: kes kommunikeerub kellega ja miks; missuguses ühiskonnas ja situatsioonis, läbi millise meediumi; milliste kommunikatsioonitüüpide vahendusel ning milline on nende suhe üksteisesse.”

Ühiskonnakeskne lähenemine

Et uudise diskursuse kontseptsioon ei piirne vaid kommunikatsiooniprotsessiga, hõlmab see ka väga suures osas ajakirjanduse üldisi eesmärgi. McQuail (2003) toob väga tabavalt välja meedia tähtsuse poliitilised ja kultuurilised aspektid:

- meedia tagab demokraatliku poliitika võimalikkuse (meedia loob areeni laialdasteks aruteludeks, mitmekesise info ja arvamuste levitamiseks);
- meedia on võimu rakendamise vahend poliitikutele;
- meedia on sotsiaalse reaalsuse määratlemise esmane allikas ja kollektiivse identiteedi kõige laiemalt levinud väljendus;
- meedia on vaba aja veetmise keskpunkt.

USA ajakirjandusprofessor William A. Hachten (1994) peab oma raamatus “The World News Prism” meedia oluliseks rolliks valitsuse tegemiste jälgimist ja võimu võimaliku kuritarvitamise kontrollimist. Sellele eesmärgile vastab üldiselt ka kõva uudise kontseptsioon.

Briti meedia ja kommunikatsiooni professori Stuart Allani (1999) sõnul on aga uudise diskursuste erinevaid tüüpe tänapäeval rohkem kui kunagi varem. Nii nimetab ta lisaks uudiste käsitlemisele esindusdemokraatia agendina veel diskursused, millest üks lähtub majanduslikust kontseptsioonist (McQuaili järgi materialistlik lähenemine), et uudised on kaup, mida tarbijatele müüakse ning teise diskursuse tüübi või uurimise lähtekohana toob ta välja arusaama uudistest kui avaliku arvamuse objektist.

Viimase kontseptsiooni kirjeldamisel toob Allan selgituseks (1999: 4), et “uudised on avaliku sfääri valdkonnas ratsionaal-kriitilise debati objekt. /.../ Uudistemeedia mängib otsustavat rolli diskursiivse ruumi loomisel, mida ühelt poolt raamistab riik ning teiselt poolt majandussfäär, ning kus toimuvad avalikud arutelud sotsiaalsetel teemadel. Uudiste suuna andvat mõju populaarsetele hoiakutele seletatakse kujutlusega, mille järgi uudiste auditoorium koosneb avalikus dialoogis osalevatest kodanikest.” McQuail (2003) nimetab selle lähenemise kultuuriliseks.

Meediakeskne lähenemine

Tulles ühiskonnakeskselt lähenemiselt tagasi meediakeskse lähenemise ning uudise kui kommunikatsiooniprotsessi uurimise juurde, peab Van Dijk (1988: 3) uudise mõiste üldtäheanduseks uut informatsiooni: “Meedia või massimeedia konteksti pannes omandab uudise diskursus uudisliku artikli tähenduse, milles presenteeritakse uudislikku informatsiooni”. Uudis hõlmab van Dijki järgi kahte dimensiooni: abstraktsem meedia uudislik informatsioon ning uudise füüsiline kuju, mida me näeme ja saame lugeda. Just viimasele keskendub ka käesolev bakalaureusetöö.

Allan Bell väidab seevastu (1998: 64), et ajakirjanikud ei kirjuta artikleid vaid lugusid (*news stories*), millel on struktuur, järjekord, vaatepunkt ja väärtused. Belli järgi räägivad ajakirjanikud meedias lugusid ühiskondade igapäevastest sündmustest, keskendudes sealjuures loo jutustamise põhiküsimuste *kes, mis, millal, kus, miks ja kuidas* vastamisele. Uudise teooria tunneb neid “kolme k-d ja kolme m-i” uudisküsimuste mõistena.

Eesti uudiseteoreetik Tiit Hennoste (2001: 23) peab uudist ajakirjanduse keskseks žanriks ning toob välja kolm uudise määratlust:

- “Uudis on materjal, mida avalikkus peab teadma ja mis aitab inimestel nende probleeme mõistuspäraselt lahendada.
- Uudis on materjal, mis lahutab meelt, mida on tore lugeda.
- Uudis on tavalisest sündmustevoolust väljaulatuv sündmus, murre tavapärasest.”

Hennoste (2001: 24) eristab uudist teistest žanritest kahe põhierinevuse alusel: esiteks on uudis objektiivne, st. ta ei esita kirjutaja arvamusi ja seisukohti ning uudis erineb teistest žanritest oma ülesehituse poolest. Ka Hennoste määratlused on ilmselt välja öeldud ennekõike kõva uudist silmas pidades.

Uudis kui reaalsuse rekonstruktsioon

Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonna juhataja Halliki Harro-Loit (2003: 366) on välja toonud, et ajakirjanduslike tekstide puhul mõjutavad diskursuse struktuuri ajakirjanduslikud konventsioonid: formaadi ja žanri tavad, informatsiooni töötlemise meetodid, rutiinid jms. “Kuigi üldlevinud tavade järgi peaksid ajakirjanduslikud uudised justkui peegeldama tegelikkust, on see tegelikkus siiski deformeeritud,” arwab Harro-Loit. Esmane deformatsioon toimub tema hinnangul nii, et uudises kajastub infomahu piiratuse tõttu eeskätt see aspekt (fookus), millele antakse uudisväärtus. Järgmine deformatsioon toimub juba sündmuste ajalise kronoloogia lõhkumise käigus.

Ka Stuart Allan leiab (1999: 4), et inimesed võiksid ümber mõelda ideoloogilise eelduse, et uudised on reaalsuse faktiline representatsioon. Allani hinnangul on uudiste diskursus sotsiaalse teadmise vorm, mille näol võimaldatakse avalikkusele uudiste ideoloogilist konstruktsiooni, mis sisaldab endas tõe-väited reaalsuse kohta.

Seega tuleks teoreetikute arvates uudiseid lugedes ja analüüsides juba eos pidada silmas seda, et ehkki kõva uudise klassikalised kvaliteedikriteeriumid püüavad mõjutada uudise loomist suunas, mis minimaliseeriks autori subjektiivsust ja “kõhutunde” mõju sellele protsessile, pole see praktikas siiski võimalik.

1.3 Uudisväärtused

Uudisväärtused aitavad Hennoste (2001) järgi ajakirjanikel leida lugejale olulisi uudiseid, mis vastavad neile küsimustele, mis inimestel maailma kohta tekivad. Uudisväärtused peaksid tema sõnul aitama vältida ajakirjanike subjektiivseid eelistusi ja mitte-eelistusi ning meediaväljaande ja selle väliste mõjutajate lõkse. Mõnes mõttes püüavad teoreetikud uudisväärtuste kirjeldamisega ennetada ajakirjanike kurikuulsast “kõhutundest” lähtuvaid uudiseid. Uudisväärtuste esinemise kvaliteedikriteeriumit peavad teoreetikud uudiste (eriti kõvade) analüüsis üheks olulisemaks.

Eesti uudiseteoreetikute- ja õpetajate koolkonna kaks olulisemat esindajat Tiit Hennoste (2001) ja Priit Pullerits (1997) on Tartu Ülikooli ajakirjandustudengitele ning oma uudiseõpikutes rõhutanud seitsme uudisväärtuse kriteeriumi tähtsust:

Mõjukus: uudis peaks mõjutama Pulleritsu sõnul paljusid inimesi. See aitab inimestel elus paremini toime tulla, targemaid otsuseid langetada, sellest on lugejal kasu. Hennoste järgi on see kriteerium “tavaliselt kõige olulisem, kuid ka kõige udusem.” See võib olla info, mis inimestele korda läheb või mida ajakirjanike arvates on inimestel vaja teada, et olla informeeritud ja oma elu korraldada. Hennoste sõnul on suur mõju ka olmesündmustel.

Värskus: päevalehele on Pulleritsu hinnangul uudis see, mis on toimunud viimase 24 tunni jooksul, mille toimumisaega saab märkida sõnaga eile.

Lähedus: uudis on see, mis toimub väljaande levipiirkonnas, leiab Pullerits. Kauget sündmust saab lähedasemaks muuta seda lokaliseerides, ehk tuues välja seoseid juhtunu ja Eesti või Eestiga seotud inimeste vahel. Hennoste eristab füüsilist ja psüühilist lähedust.

Päevakajalisus: Hennoste hinnangul koosneb see kahest aspektist. Esiteks on see seotud sündmustega, mis painavad pidevalt lugejate meeli ja mille kohta nad ootavad pidevalt lisainfot. Teiseks võib uudisväärtuslikuks osutada lugejate seas omavahel arutatav nähtus. Pullerits on päevakajalisuse kriteeriumi kohta öelnud, et kui laiema protsessi vastu valitseb avalikkuse huvi, on põhjendatud ka vähetähtsast faktist teatamine.

Prominentsus: Hennoste järgi tõuseb uudisväärtus siis, kui selles tegutsevad hästi tuntud ja ühiskonnas mõjukad isikud või institutsioonid. Sündmusest teeb Pulleritsu

hinnangul uudise sageli selles osalejate tunnus, isegi siis, kui sellel muidu erilist kaalu poleks. Siin hoiatabki Hennoste, et välja tuleb sõeluda need asja tundvad prominendid, kelle teod või sõnad mõjutavad lugejate elu.

Konfliktus: Pulleritsu arvates pakuvad huvi alati need sündmused, milles on inimeste või situatsioonide kokkupõrkeid ja vastuolusid. “Ajakirjanik peab oskama näha konflikti ja suutma seda esile tuua, sest see muudab uudise põnevamaks, kõitvamaks, dramaatilisemaks”. Pulleritsu loetus võivad konfliktid esineda ka inimeste ja loodusjõudude ning inimeste ja infotehnoloogia vahel: “Konfliktus kaasneb sõdade, mõrvade, kuritegude, streikide, õnnetuste, skandaalidega”. Hennoste täiendab: väärtuslikud on ka sisekonfliktid inimestes, üksikisiku konflikt ühiskonna või selle institutsioonidega. Viimane rõhutab ka, et uudisväärtuslik on vaid tõeline konflikt, mitte ajakirjaniku poolt kunstlikult suureks puhutud või väljaimetud konflikt.

Ebatavalisus: Pullerits toob välja teada-tuntud John B. Bogarti tsitaadi: “Uudis pole see, kui koer hammustab inimest, vaid see, kui inimene hammustab koera.” Sündmusele lisab väärtust see, kui see on erakordne, ootamatu, prognoosimatu, ülivõrdeline, veider ja eriline.

Pullerits (1997) peab oluliseks **nimetatutest vähemalt nelja uudiskriteeriumi esinemist** uudises: “Kui uudises esineb ainult 2-3 kriteeriumi, on see toimetajale piisav alus uudist mitte avaldada või saata ajakirjanik lisateavet koguma.” Mida rohkem uudisväärtusi uudises esineb, seda kvaliteetsemaks ja kõvemaks võib seda pidada.

Hennoste (2001) toob samas välja kõrvaltegurid, millest sõltub, kas teema on väljaandele uudis: väljaande iseloom ja suunitus; kontseptsioon ja traditsioonid; sihtauditoorium; info kasulikkus ja harivus; ajakirjanike ettevalmistus ja eelistused; konkurentide tegevus, võitlus eksklusiivsuse eest; lehe majanduslik seis; reklaami hulk konkreetses numbris ehk uudistele jääv ruum; konkreetse numbriga kompositsioon.

Priit Pullerits (1997) lisab siia nimistusse veel omanike mõju, uudiste iseloomu, allikate surve, uudiste toimetusse saabumise aja kriteeriumid. Neid kõrvalkriteeriume jälgivad tema sõnul väljaande toimetajad ehk n-õ. väravahid, kes otsustavad, mis pääseb trükki ja mis mitte.

Ent lisaks nimetatud kriteeriumite kooslustele on erinevad teoreetikud koostanud mitmeid teistsuguseid uudisväärtuste komplekte, mis tulenevad minu hinnangul erinevates riikides erinevate väärtussüsteemidega meedia-maastikeil tegutsevate erinevate suunitlustega väljaannete uurimisest. Käesoleva töö autorile tundub üsnagi loogiline, et nende uudisväärtuste komplektide koostamiseni on jõutud pärast praktilise ajakirjanduse uurimist ning alles seejärel on neid kohendatud-täiendatud, mitte vastupidi. Ka mina tuginen hilisemas analüüsis just eesti teoreetikute koostatud uudisväärtuste komplektile, sest leian, et need sobituvad sellesse mediakeskkonda ning taustsüsteemi (ajakirjanike erialaharidus samadelt teoreetikutelt) kõige paremini.

Nii on Randalli (2000; viidanud Kaha 2005) välja toodud uudisväärtused järgnevad: **teema** (kuigi teoreetiliselt on kõik teemad ajakirjaniku jaoks võrdsed, eelistatakse mõnda teemat teistele, näiteks kuritegevust moesündmusele); **päevakajalisus**; **areng** (teatud sündmuste arengule hinnangu andmisel saab oluliseks see, kui ebatavaline/ebatõenäoline aset leidev edasimineku sündmuste käigus on); **allikas/allikad**; **teadlikkus teemast** (kui paljud inimesed teavad mingist sündmusest või sündmuste arengust: Randalli väitel on parim lugu selline, millest ei tea keegi peale allikate enda, loo väärtust vähendab see, kui sel teemal on juba kirjutatud mõnes teises lehes); **ajastus** (erinevalt veinist ei muutu uudis vananedes paremaks); **kontekst** (olukord ajalehe levialal, mis avaldab mõju sellele, kui harukordseks on teatud sündmust võimalik pidada).

McQuail (2003) on kokku pannud peamised uudisväärtuste kriteeriumid Lääne meedias, mis erinevad eelpool loetletud nimekirjadest: **sündmuse ulatus**, **lähedus**, **selgus**, **värskus**, **relevantsus**, **kooskõla**, **personifitseeritavus**, **negatiivsus**, **olulisus**, **dramaatilisus ja aktiivne tegevus**.

Allan Bell (1998) toob välja oma kolmese nägemuse lehtedes kasutatavatest uudisväärtustest. Esimene grupp on Belli järgi uudissündmuste ja uudiste tegijate väärtuste grupp: **negatiivsus** (uudised on seotud kahjustustega, surmajuhtumitega või vigastustega; konflikt inimeste, poliitiliste parteide või rahvuste vahel); **värskus**; **ulatus** (geograafiline lähedus); **uudise sobivus kultuuri**; **ühetähenduslikkus** (mida lihtsam lugu on, seda parem, selged faktid); **ootamatus** (ennustamatus on rohkem uudis kui rutiinsus); **ülivõrdelisus**; **olulisus** (mida see tavalugejale tähendab?);

isikustamine (miski, mis on seotud inimestega, mitte kontseptsiooni, protsessi või massiga); **elitaarsus**; **allikate atributsioon ehk avamine**; **faktilisus** (kohanimed, nimed, rahahulgad, igasugused numbrid).

Teine grupp uudisväärtusi kuuluvad Belli (1998) järgi uudiste protsessi väärtuste hulka: **jätkuvus** (kui midagi on juba uudistes, siis ta kipub sinna ka jääma); **võistlus**; **seostamine** (muidu marginaalne lugu, mis on meedias kõneaineks oleva temaga seotud vaid riivamisi, aga mida saab interpreteerida ja esitleda jätkuva kõrgeprofiililise loona, mis põhiteemaga seotuna omandab uudisväärtuse); **kompositsioon** (uudisteväljaande lugude kokkupanemisel on tarvis erinevaid lugusid); **ennustatavus** (kui ajakirjanik teab toimuvast ette, on suurem tõenäosus, et seda lehes kajastatakse); **eeltoodetavus** (ajakirjanikele ette tehtud tekst, mida nad saavad kiiresti töödelda).

Uudse teksti kvaliteet või stiil mõjutavad Belli (1991) hinnangul selle väärtust, nii moodustavadki kolmanda grupi uudisteksti väärtused: **selgus, lühidus ja napisõnalisus, värvikus**. Selle kategooria väärtuste kohta on Bell öelnud, et kui loo kirjutaja on neid karakteristikuid loos kasutanud, valivad toimetajad sellise loo nende lugude ees, mis seda ei kasuta. Bell ütleb ka, et me ei saa eristada uudise struktuuri ja uudise sisu, sest uudisväärtused dikteerivad selle, kuidas uudiseid esitatakse. Ta rõhutab sarnaselt mitmetele uudiste diskursuse uurijatele, et uudisväärtused ei ole neutraalsed vaid peegeldavad ühiskonna ideoloogiaid ja prioriteete.

McQuail (2003) viitab oma “Massikommunikatsiooni teoorias” Norra pressis esinevaid uudisväärtusi uurinud Galtungi ja Ruge (1965) tööle, millest selgus, et uudisväärtus on eelkõige eliidi hulka kuuluvate inimestega, eliitrahvastega ja negatiivsete juhtumitega seotud sündmustel.

1.4 Objektiivsus

McQuaili (2003) informatsiooni kvaliteedi kontseptsiooni keskne mõiste on objektiivsus, mis teoreetiku järgi tähendab meediapraktika vormi ning konkreetset hoiakut info kogumise, töötlemise ja levitamise suhtes. Objektiivsust peetakse kõva uudise puhul üheks tähtsaimaks kvaliteedikriteeriumiks.

Ehkki objektiivsuse mõistet on selle mitmekesisuse tõttu raske defineerida, leiab autor Westerståhli (1983) viidates, et objektiivsus lähtub kahest peamisest komponendist: **faktilisusest ning erapooletusest**. Need omakorda tulenevad **tõest, informatiivsusest, olulisusest, tasakaalustatusest ja neutraalsusest**.

Ka Priit Pullerits (1997) peab objektiivsust (kõva) uudiste kvaliteedi juures üheks olulisemaks võtmesõnaks. Westerståhli välja toodud kriteeriumitele lisab Tartu Ülikooli õppejõud ja Postimehe vanemtoimetaja **sõltumatuse, materjali kontrollimise, aususe ja õigluse** tingimused.

Pullerits ja Raudsaar (2001: 28) esitavad sarnased nõudmised objektiivsusele uudises: “Uudises sisalduvad faktid peavad olema a) **tõesed**, b) **informatiivsed**, c) **asjakohased**. Lisaks peab uudise ülesehitus järgima **erapooletuse** põhimõtet ehk olema a) **tasakaalustatud** ning b) **neutraalne**.”

Praktilises ajakirjanduses mõistetavat ja kasutatavat objektiivsuse kontseptsiooni saab Hennoste (2001) näpunäidete järgi saavutada kolme peamist põhimõtet järgides:

- Lugejale tuleb anda **kogu olemasolev oluline ja asjakohane info**, nii et ta saab näha sündmust kõigis selle aspektides ja teha ise lõppjärelduse (fakte ei tohi valida subjektiivsest arvamusest lähtudes, vaid pidades kinni uudisväärtuse kriteeriumitest, loost ei tohi välja jätta olulisi fakte);
- Uudisloos **pole reporteri arvamusi**, tundeid, oletusi, vaid üksnes faktid ja uudistegelaste arvamused (ajakirjanik ei tohi lasta teksti oma arvamusi varjatult) – uudislugu on **neutraalne**;
- **Reporter ei asu uudises ühe tegelase poolele**, vaid kirjutab kui erapooletu ja sõltumatu vaatleja, esitades fakte olenemata sellest, kelle kasuks nad räägivad (kui allikad räägivad üksteisele vastu, tuleb edastada kõigi osapoolte

arvamused, ei tohi manipuleerida allikatega ega nende tsitaatidega).

Tasakaal

McQuaili (2003: 152) järgi taotleb tasakaalustatus võimalikult vähest diskrimineerimist või kallutatust saatjate ja vastuvõtjate juurdepääsus meediale. Tema hinnangul koosneb tasakaalustatus erinevatest aspektidest: **juurdepääs** (avatud/võrdne ja proportsionaalne); **mitmekesisus** (muutus ja katvus: meedia on seda enam tasakaalus, mida mitmekesisem on pakkumine erinevate kriteeriumide järgi) ning **objektiivsus** (neutraalsus, õiglus ja tõde).

„Tasakaal tähendab, et uudises tuleb vaadelda probleemi kõigist olulistest külgedest ning anda sõna kõigile osapooltele, hoolimata sellest, milline on reporteri enda arvamus“ (Hennoste 2001: 60). Hennoste lisab, et tasakaal ei tähenda samas absoluutse võrdsuse nõuet, mis viiks ajakirjanduse jaburusse. Juhul, kui keegi keeldub kommentaarist, ei tohiks ajaleht sellepärast jätta lugu avaldamata. Loo juures tuleks hoopis mainida, et isik keeldus kommentaarist ning et millega ta seda põhjendas.

Hennoste rõhutab (2001: 60), et “süüdistatavale tuleb alati sõna anda ja tema vastus panna süüdistusele nii lähedale kui võimalik.” Ta kirjutab ka, et “leht ei tohi käsitleda osapooltena ainult ametnikke, parteisid, enamusi, prominente jms ning unustada ära tavalisi inimesi, kliente, vähemusrühmi jms.”

Uudise tasakaalustatust näitab Hennoste (2001: 243) hinnangul ka see, mitu allikat lool on: tavaliselt on ühe allikaga leppimise tulemuseks kallutatud ja tasakaalustamata info. Allikakasutust käsitlen aga pikemalt allpool.

Informatiivsus

Informatiivsuse ehk faktilisuse mõiste all peetakse enamasti silmas seda, kui palju on uudises fakte. Enamasti leitakse vastus sellele küsimusele, uurides, kas uudis vastab uudisküsimustele kes, mis, kus, millal, kuidas ja miks, kusjuures kesksed on Hennoste (2001: 56) hinnangul siinjuures esimesed neli.

Pullerits (1997: 18) rõhutab, et uudises peavad olema esitatud kõik asjassepuutuvad

faktid ning välja jäetud kõik asjassepuutumatud väheolulised faktid. Loomulikult on see eriti tähtis kõva uudise kirjutamise puhul.

Seda faktidekeskset lähenemist saab McQuaili (2003: 284) hinnangul kasutada siiski vaid teadetevoolu ulatuse, mitte kommunikatsiooni efektiivsuse mõõtmiseks. Seda põhjusel, et uudis on tegelikult seda loetavam, kui selles esitatakse rohkem liiast informatsiooni (vastand tihedusele). On loogiline, et tihedast faktilisest informatsioonist üleküllastunud suletud tekstiga uudist on väga raske lugeda, samas kui seda lihtsustab avatud tekstile iseloomulik tõlgenduste olemasolu.

Täpsus

Faktilisusega väga tihedalt seotud mõiste on täpsus, mis peaks kindlustama uudises esitatu tõe vastavuse. Uudiste teoreetikud on selles küsimuses üksmeelselt äärmiselt ranged, Hennoste (2001: 57) kirjutab koguni, et uudise põhinõuete nimekiri algab täpsusega ja et see on ajakirjanduse absoluutne nõue: “Kogu esitatav info peab olema tõene ja enne avaldamist kontrollitud.” Hennoste täpsustab, et faktid peavad olema faktid, nimed õigesti kirjutatud, initsiaalid õiged, rääkija sõnad täpselt kirjas nii, nagu ta ütles jne. Tema arvates ei tohi kunagi leppida sellega, et ta kontrollib ainult teatud fakte või esitab tõe ja vale segamini.

Hennoste (2001: 57) järgi aitab täpsust tagada neli põhimõttelist võtet: võimalikult palju otsesest vaatlust (mida kaugemal on reporter otsesest vaatlusest, seda rohkem peab ta vaeva nägema loo täpsuse tagamiseks), head püsiallikad, mitme paralleelse allika kasutamine ja pidev info kontrollimine.

Pullerits (1997: 18) täiendab siinjuures allikate õeldu kontrollimise olulisust, sest lõppkokkuvõttes vastutab loo eest ajakirjanik, kelle kohus on ka allikate õeldut vajadusel kooskõlas tsiteeritavaga parandada.

Objektiivsus kui illusioon

Enamus ajakirjandusteoreetikuid on tänaseks selgeks vaielnud selle, et reaalsuses on objektiivsus selle neutraalsuse tähenduses üldjoontes illusioon. Jenny Björkvall viitab oma Stockholmi Ülikoolis tehtud uurimuses “Swedish News Reporting, Objective or

Not?” samuti Westerståhlile (1972), kes on välja toonud, et reaalsuse kujutlust, mida uudiste reporter edasi annab, mõjutab alati vahendava agendi subjektiivne nägemus.

Tõepoolest: millised faktid jätab ajakirjanik uudisesse sisse, millised välja; millised tõstab esile ning mida tähtsustab vähem; kellele ta sõna annab ning kellele mitte jne – ka kõik need otsused põhinevad ajakirjaniku kogemusel, teadmistel, võimalustel ning väga paljus ka reporterite “kõhutundel”, millega tunnetatakse, mis on ühiskonnas hetkel tähtis ja mis lugejat huvitab. Et aga toimetuste igapäevatöös loeb uudised veel üle toimetaja ning keeleteoimetaja, siis on järgmisel päeval uudiste leheküljele jõudnud lugu kokku subjektiivsete otsuste summa (Allan Bell ongi uudiseid nimetanud kollektiivse autorlusega nähtuseks). Niisiis võib küsida, kuivõrd täidetav on üldse loo konstrueerimisel neutraalsuse printsiip? Selge on see, et ajakirjanik ei ole ega saagi kunagi olla läbinisti objektiivne robot ja tema subjektiivsete otsusteta ei ole uudise tegemine võimalik, mistõttu jäävad varjatud kujul loo autorite arvamused loosse sisse.

Uudised ongi Brian McNairi (1994: 30) hinnangul (sarnaselt Harro-Loidi eelpool viidatud nägemusele) sotsiaalne konstruktsioon, mis ei ole kunagi lihtne salvestus maailmast “seal väljas” vaid sünteetiline, väärtusi kandev seletus, mis kannab endas selles ühiskonnas domineerivaid eeldusi ja ideid, kus uudis on kirjutatud. See väide jällegi viitab McNairi (1994: 38) hinnangul asjaolule, et “ajakirjandus on osa sotsiaalsest süsteemist, osa aparaadist, läbi mille seda süsteemi presenteeritakse selle liikmetele, kasutades selleks mõisteid, millega neid saab veenda selles elama.” Samas rõhutab McNair, et ajakirjandus annab siiski ka sõna alternatiivsele ja opositsioonilistele arvamustele.

Ent peamine dilemma selles kontekstis on praegu ilmselt see, kas uudiste looja peaks objektiivsuse poole selle neutraalsuse aspektist lähtudes üleüldse püüdlema?

McNair viitab ka Gaye Tuchmani 1972. aastal avaldatud kuulsale artiklile, kus viimane väitis, et objektiivsus on lihtsalt strateegiline rituaal, mis peaks tagama meedia autoriteetsuse ja usaldusväarsuse auditoriumi silmis. Tuchman ütleb, et ajakirjanikud peavad *näima* objektiivsetena ja selleks peavad sõna saama mõlemad või **kõik osapooled**, väiteid peavad tõestama **tõendid**, **autoriteetseid allikaid** peab tsiteerima, **fakt peab olema arvamusest ja kõvad uudised toimetuse**

kommentaarist lahus, informatsioon peab olema esitatud **püramiidikujuliselt**, kus kõige tähtsam info on loo alguses.

Ka Pullerits (2005) on praeguseks oma kümnekonna aasta tagust objektiivsuse nõuet Postimehe veergudel ümber hinnanud, leides, et see on tegelikult igav ning ajakirjanikud võiksid püüelda nn. *new journalismi* poole, mille kontseptsiooni järgi sisalduksid artiklites endas ka ajakirjaniku enda hinnang ja arvamus. Tuleb täpsustada, et Pullerits peab silmas objektiivsuse neutraalsuse aspekti. On huvitav küsimus, kas ühe Eesti tuntuima uudisteoreetiku avalikkuses laialt kõlapinda leidnud põhimõtte muutus on jõudnud ka uudistesse ajaleheveergudel?

Meediaäri ja objektiivsus

Ajalehes USA Today meedia objektiivsuse üle arutlenud Howard A. Myricki (2002) arvates on väga vastuoluline väita, et uudiste meedia saab olla objektiivne, sest eelkõige on meedia äri, mis sõltub kasumist ja majanduslikust ellujäämisest.

Seda teemat puudutab ka Pullerits (2005) oma Postimehes ilmunud artiklis “Meedia murdku kammitaist vabaks”, kui tõstab olulisuse uudisväärtusest kõrgemale huvitavuse, sest viimane kutsub rohkem lugejaid kui igav ja hall asine uudis, sest just vaatajate-lugejate arv on see number, “mis maksab lehe- ja teletegijaile palju närve ja juukseid”. Pullerits tõstab seega meedia ärihuvid avalikust huvist kõrgemale ning väärtustab enam pehmet uudist kui kõva.

Priit Hõbemägi (2005) leiab oma meediakriitilises ajaveebis MEKA: “Parata ei ole, reklaamiraha maksab tänapäeval lehetegemise kinni. Reklaamirahadest tuleb kuni kolmveerand ajalehe tuludest. /.../ Lühidalt: probleem ei ole mingites müstilistes "meediatööstuse reeglistikes", vaid toimetuse sõltumatuses. Kui toimetus on sõltumatu ja reklaamist lahutatud, siis on lehemajandus heal järjel. Ja nii veider, kui see ka pole, on sisu sõltumatus reklaamist tegelikult reklaamandjate endi huvides. Sest keegi ei tahaks panna oma reklaami väljaandesse, mille artikleid ei saa usaldada.”

USA ajakirjandusprofessor Hachten (1994: 22) ütleb samuti, et ajakirjandus peab olema kasumlik, et jääda nii valitsusest kui ka muudest välistest mõjutajatest

sõltumatuks, sealhulgas ka väljaande enda majanduslikest huvidest.

McQuaili (2003) hinnangul jäävad toimetuste tööst reklaamimaailma “varjatud soovid” enamasti välja: “Kindlate objektiivsuse konventsioonide tõttu saavad meediakanalid eraldada toimetusliku sisu reklaamist ja reklaamijad neid huvitavat materjali toimetuslikust sisust”.

1.5 Allikate kasutamine

Allikate kasutamise kvaliteet mõjutab suuresti kõva uudise väärtust. Mida elitaarsem allikas, seda uudisväärtuslikum on ka uudis, leiab Allan Bell (1998: 193) ja lisab, et vastupidine on samuti tõene. Seepärast on ajakirjanike huvi uudiste allikaid näidata võimalikult autoriteetsena.

On kaks juhtumit, mil uudise väärtus sõltub Belli hinnangul just allikatest. Esimene on see, kui miski on uudis selle pärast, et keegi elitaarne on seda öelnud – kui seda oleks öelnud tavaline inimene, poleks see uudis olnud. Teine juhtum on Belli (1998: 193) järgi see, kui uudise sisuks on vaidlus faktide üle. Ideaalne uudiste allikas on tema hinnangul inimene, kelle sõnad teevad uudised. Sellepärast on ka poliitikud prominentsed uudiste tegijad, sest nende fookuses on mõlemad: uudiste rääkimine ja uudissündmuste tegemine.

Allikate tüübid

Hennoste (2001) jagab uudiste allikad kolme põhikategooriasse:

- reporter ise kui allikas;
- füüsilised ja kirjalikud allikad (lindid, dokumendid, ajaleheväljalõiked jms);
- teised infot omavad inimesed.

Ajakirjanduses kehtib Hennoste (2001) sõnul reegel, et **reporter** on ise parim allikas, kes peab tagama, et uudis saab täpne, tasakaalustatud ja objektiivne ning vastab uudisküsimustele ja žanrireeglitele. Ta saab osaleda sündmuses ja nähtu ning kuuldu üles kirjutada, saab hankida infomaterjale ja küsitleda inimesi.

Kirjalikud allikad jagunevad Hennoste (2001) järgi sellisteks, mis on uudisena

kirjutatud ja mis ei ole uudisena kirjutatud. Esimene grupp koosneb põhiliselt erinevate asutuste toodetud dokumentidest: raportid, uurimused, päevakavad, otsused, kõnede tekstid, olemuslood jms. Teise gruppi kuuluvad teabeagentuuride lood, pressiteated ja eelnevad samateemalised uudised. Samuti jagunevad need Hennoste käsitluse järgi sellisteks, millest ajakirjanik teeb uudise ning sellisteks, mida ta kasutab taustainfo kokku panemisel või intervjuuks valmistumisel.

Inimallikate jagunemise puhul toob Hennoste välja liigitumise püsiallikateks ja ühekordseteks allikateks ning pakub välja ka allikate hierarhiate süstematiseerimisel erinevad lähtepunktid (2001: 239):

- 1) **Usaldusväärsus:** parim allikas on reporter, seejärel kirjalikud allikad ning siis teised inimallikad.
- 2) **Lähedus sündmusele:**
 - a. Esmased allikad (reporter – tekst jõuab sündmuses osalenud või seda pealt näinud allikalt otse lugejani);
 - b. Teisesed allikad (sündmuses osalenud või seda näinud inimene, kes kõneleb sellest reporterile);
 - c. Kolmandad allikad (sündmuses osalenud või seda pealt näinud inimeselt seda kuulnud inimene, kes edastab selle reporterile, pressiteated agentuuriuudised jms).
- 3) **Kompetents** (eelistada tuleks nimetatutest esimesi):
 - a. Püsiallikad vs juhuallikad;
 - b. Sõltumatud allikad vs asjaga seotud allikad;
 - c. Kõrge staatusega allikad vs madala staatusega allikad.
- 4) **Lisakriteeriumid:** kättesaadavus, kõnelemisoskus, ametlikud allikad vs mitteametlikud allikad.

Inimallikate juures hoiatab aga Hennoste (2003: 235), et “nad on enamasti vähem usaldatavad kui kirjalikud allikad, sest neil on tavaliselt oma huvid kaitsta.”

Bell (1998) jagab uudiste allikad kahte kategooriasse: uudiste **info pakkujad** ja uudiste **vahetud allikad**, kelle ütlemlistel endil on väärtus: teadaanded, reaktsioonid, ettepanekud jne. Teisel juhul esineb uudiste allikas uudises rääkimisega.

Allikate mitmekesisus

Belli järgi (1998: 191) on kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed uuringud tõestanud, et suur osa maailma juhtivate kvaliteetajalehtede esiküljeudistest on lood, mille põhiallikad on riigi valitsuse liikmed, kusjuures poliitikutest on tema sõnul ülekaalukas ligipääs meediale ministritel. Alternatiivsed allikad saavad sageli vähe sõna: inividid, opositsiooniparteid, ühingud, vähemused, äärealade grupid, ebasoodsas olukorras olevad. Vähe saavad sõna ka naised.

Belli (1998: 194) järgi jagunevad allikad järgmisteks tüüpideks: poliitiline tegelane, ametnik, kuulsus, spordiga seotud inimene, professionaal või avaliku elu tegelane, kurjategija või süüdistatav, inimliku huvi tegelane (*human interest figure*), osaleja (ohver või tunnistaja).

Belli väitel kipuvad olema peale elitaarsete allikate tüüpilised teistsugused allikad just kuriteo, õnnetuse või katastroofi ohvrid, mis tähendab, et allikaks satutakse juhul kui inimesega juhtub negatiivseid asju.

Ka Kunelius toob (1996: 268) välja, et ajakirjandusuuringutes on lugematutel kordadel jõutud järeldusele, et uudised reprodutseerivad dominantsete organisatsioonide hierarhiat ning et ametnikel ja kõrgel võimul asuvatel allikatel on privilegieeritud ligipääs.

McNairi (1994: 46) järgi tuleb aga aru saada, et ajakirjanikud peavad uudiste tegemisel arvestama ruumi ja ajastusega. Sellepärast räägivad uudised sageli pigem sündmustest kui protsessidest ning pigem efektidest kui põhjustest. See võib olla ka üks põhjus, miks uudismeedia eelistab lugusid konstrueerides “võimukate või võimsate” definitsioone. McNair viitab ka Paul Rockile, kelle arvates on uudised vastus rutiinsetele bürokraatlikele probleemidele. See organisatoorsest süsteemist lähtuv subjektiivseid valikuid seletav teooria ütleb, et ajakirjanikud on *deadlinei* ja ajalise nõude tõttu end pannud olukorda, kus neil on kohene juurdepääs institutsioonidele, mis garanteerivad kasuliku informatsiooni kasulike intervallidega.

Allikatele viitamine

Hennoste (2001: 103) rõhutab, et ajakirjanik peab oskama allikatelt saadud infot edasi anda ning esitleda oma uudisteallikat kõige autoriteetsemas valguses. Allikatele mingi info omistamist nimetatakse atributeerimiseks. Reporter peab Hennoste järgi lugejale avama, kes on allikas ja milline on tema kaugus infost.

Uudisloos peavad Pulleritsu ja Raudsaare (2001: 67) õpetuse järgi olema allikaviidetega varustatud kõik väited ja faktid, mis on hinnangulised või mis pole üldteada. Allikale tuleb nende hinnangul viidata järgmistel juhtudel: kui kedagi on tsiteeritud või parafraseeritud, ajakirjanik pole ise sündmuse pealtnägija ja info pole avalike allikate abil kontrollitav; sündmus ei ole üldteada, endastmõistetav; info täpsus on kaheldav; materjal võib kedagi riivata, solvata; ajakirjanik avaldab kellegi hinnangu või arvamuse.

Atributeerimise kohta on Hennoste (2001: 105) veel lisanud, et atributsioon peab alluma loo faktidele, ehk liiga palju atributeerimist raiskab ruumi ja lugeja aega ning tõstab esiplaanile ebaolulise osa loost. Tavaliselt ei ole Hennoste arvates kõvades uudistes vaja allikale viidata loo juhtlõigis, kuid vajadusel seda teha lühidalt.

Allikate identifitseerimiseks on Hennoste (2001: 107) toonud välja järgmised näpunäited: vali identifitseerimise eesmärgiga sobiv identifitseerimisvõte: nimi, elukoht, amet, füüsilised omadused, päritolu, inimesega seotud sündmused vm; identifitseeri nii vara kui võimalik; identifitseeri nii konkreetselt ja napilt kui võimalik, esimesel viitamisel anna perekonnanimi, eesnimi ja vajadusel ka mõni identifitseeritav fakt jne. Oluline on, et lugeja saaks alati aru allika suhetest sündmusega.

2. Empiirilise analüüsi objekt

Eesti Päevalehe uudiste kvaliteedi hindamisel keskendusin seminaritöös Eesti siseuudiste analüüsimisele kõva uudise kvaliteedistandarditest lähtudes ja teema edasiarendusena bakalaureusetöoks intervjuuerin uudiste kirjutajaid ning toimetajaid.

2.1 Uudiste valim (tekstianalüüs)

Seminaritöös uuritud tekstide üldkogum oli Eesti Päevalehes Eesti uudiste rubriigis kahe nädala vältel (3. kuni 14. aprill) 2006. aastal ilmunud toimetuse liikmete poolt kirjutatud uudised, millele oli märgitud juurde autori nimi. Sealjuures lugesin toimetuse liikmeks ka Sigrid Sõerunurga, kes sel perioodil töötas ajalehes praktikandina.

Valimist jätsin autorluse alusel välja uudised, mida ei kirjutanud Eesti Päevalehe toimetuse liikmed: sh. "Eesti uudiste" alarubriigi "Külaudised" autorid nagu Kättrin-Ädu Metsand, Ülle Kauksi jne ning 3. aprillil rubriiki "Uskumatu külalugu" loo kirjutanud Uno Trumm. Samuti jätsin analüüsist välja Narva Postiljoni ajakirjaniku Tanel Mazuri kaks Eesti Päevalehes avaldatud uudist. Uudised, millel autoriks on märgitud EPL, BNS või EPL.EE, jäid samuti töö valimist välja.

Töös analüüsisin ka küljenduslikult Eesti uudiste rubriigiga võrdväärses rubriigis Poliitika ilmunud uudiseid, kuna ka seal avaldatud lood kuuluvad Eesti uudiste toimetuse töövaldkonda.

Uurimus ei käsitlenud Eesti uudiste rubriigis ilmunud reportaaže, intervjuusid, kommentaare ning analüüse, mida eristab muust toimetuse materjalist vastava žanri vinjett koos autori nime ja fotoga loo alguses.

Uudistekstide valimi moodustasid 11 päeval ilmunud 81 uudist. (Reedel, 14. aprillil leht ei ilmunud Suure Reede tõttu.)

Päevade lõikes jagunesid lood järgnevalt:

- 1) Esmaspäev, 3. aprill: 4 uudist;
- 2) Teispäev, 4. aprill: 10 uudist;

- 3) Kolmapäev, 5. aprill: 8 uudist;
- 4) Neljapäev, 6. aprill: 9 uudist;
- 5) Reede, 7. aprill: 8 uudist;
- 6) Laupäev, 8. aprill: 8 uudist;
- 7) Esmaspäev, 10. aprill: 5 uudist;
- 8) Teisipäev, 11. aprill: 9 uudist;
- 9) Kolmapäev, 12. aprill: 6 uudist;
- 10) Neljapäev, 13. aprill: 6 uudist;
- 11) Laupäev, 15. aprill: 8 uudist.

Uudiste arv jagunes 16 autori lõikes järgmiselt:

- 1) Ulvar Käärt 13 uudist;
- 2) Sigrid Laev 10 uudist;
- 3) Hannes Krause 9 uudist;
- 4) Kai Kalamees 9 uudist;
- 5) Mirko Ojakivi 8 uudist;
- 6) Kadri Ibrus 6 uudist;
- 7) Anneli Ammas 6 uudist (sh. 2 koostöös Piret Peensooga);
- 8) Rein Sikk 5 uudist;
- 9) Sigrid Sõerunurk 5 uudist;
- 10) Jaanus Piirsalu 3 uudist;
- 11) Piret Peensoo 3 uudist (sh 2 uudist koostöös Anneli Ammasega);
- 12) Garel Püüa 2 uudist;
- 13) Askur Alas 1 uudis;
- 14) Ivar Soopan 1 uudis;
- 15) Märt Kivine 1 uudis;
- 16) Signe Kalberg 1 uudis;

Toimetajate lõikes jagunesid uudised järgmiselt:

- 1) Kristjan Jõevere 25 uudist;
- 2) Erki Varma 17 uudist;
- 3) Janek Salme 17 uudist;
- 4) Ivar Soopan 12 uudist;
- 5) Veiko Pesur 10 uudist.

2.2 Intervjueeritavate valim

Informandi intervjuud

Bakalaureusetöö tarbeks intervjueeritavate inimeste koguvalimisse kuuluvad 2006. aasta aprilli alguses Eesti Päevalehe Eesti uudiste toimetuses töötanud ajakirjanikud ja toimetajad, kelle uudised sattusid samateemalise seminaritöö tekstianalüüsi valimisse (kuid kes ei pruukinud uudisteosakonnas töötada). Koguvalimist jäävad välja uudistesse aeg-ajalt kaastöid tegevad inimesed.

Seminaritöö tarbeks analüüsisin kokku 16 eelpool nimetatud autori tekste. Siinkohal tuleb öelda, et kõik lugude tegijad ei olnud uudiste ilmumise hetkel Eesti uudiste rubriigi ajakirjanikud, mõni neist oli teise rubriigi autor ja mõni toimetaja – nii olid “ametlikult” uudiste ajakirjanikud Ulvar Käärt, Sigrid Laev, Hannes Krause, Kai Kalamees, Kadri Ibrus, Mirko Ojakivi, Anneli Ammas, Sigrid Sõerunurk, Garel Püüa ja Rein Sikk; Tallinna uudiste reporter oli Piret Peensoo, Signe Kalberg oli majandusuudistes, Askur Alas veebitoimetaja, uudiste rubriigi toimetajad olid siis Jaanus Piirsalu ja Ivar Soopan ning Märt Kivine oli uudistetoimetuse juht. Samas olid need inimesed kõik Eesti Päevalehes põhikohaga tööil ning kuuluvad seega valimisse.

Tuleb veel märkida, et tänaseks on väga suur osa nendest inimestest Eesti Päevalehest lahkunud: Askur Alas, Hannes Krause, Kai Kalamees, Sigrid Laev, Sigrid Sõerunurk ja Märt Kivine. Lisaks on Jaanus Piirsalu tööil Päevalehe korrespondendina Moskvast, Janek Salme on siirdunud toimetajaks päevalehe arvamuse rubriiki.

Samas on uurimise tarbeks väga oluline küsitleda just neid inimesi, kes need uudised kirjutasid, sest minu analüüsi tulemused kajastavad just nende inimeste tehtud tööd. Ja vaid nemad saavad anda adekvaatseid põhjendusi ja kommentaare, miks on seminaritöö tulemused just sellised – missugustest põhimõtetest lähtuvalt tegid nad tol hetkel (ja mõned neist ka praegu) oma valikuid ja otsuseid uudiste kirjutamisel ning missugusena mõistavad nad üleüldse kvaliteetse uudise mõistet. Ehk siis soovin ma ka teada, missugused on nende ajakirjanike väärtused kvaliteetse uudise loomisel ning kuid võrd erinevad need teoreetikute kirjeldatud kõva uudise kriteeriumitest.

Koguvallimist õnnestus mul intervjuuerida kokku 10 Eesti Päevalehes 2006. aasta aprillis töötanud inimest ehk lõplik valim on järgmine:

Tabel 1. Süvaintervjuude lõplik valim

Nr	Nimi	Van.	Amet ¹	Tööstaazh ²	Haridus
1.	Kadri Ibrus	29	Ajakirjanik	2 aastat	Kõrg, sotsiol mag.
2.	Piret Peensoo	32	Ajakirjanik	14 aastat	Kesk, lõpetamata kõrg
3.	Ulvar Käärt	24	Ajakirjanik	1,5 aastat	Kõrg, keskkonnakorraldus
4.	Sigrid Sõerunurk	23	Ajakirjanik	3 aastat	Kõrg, ajakirjandus
5.	Sigrid Laev	31	Ajakirjanik	5 aastat	Kõrg, ajakirjandus
6.	Hannes Krause	24	Ajakirjanik	1,5 aastat	Kõrg, riigiteadused
7.	Askur Alas	34	Ajakirjanik	9 aastat	Kesk, lõpetamata kõrg
8.	Garel Püüa	30	Ajakirjanik	1,5 aastat	Kõrg, ajalugu
9.	Anneli Ammas	45	Ajakirjanik	22 aastat	Kõrg, ajakirjandus
10.	Mirko Ojakivi	26	Ajakirjanik	6 aastat	Kesk, on ajak. tudeng

¹ Amet tähistab möödunud aasta aprilli töökohta.

² Tööstaazhi ajakirjanduses, nagu ka vanuse märkinis aga tänase päeva seisuga.

Lühiküsitlus

Lühiküsitluse koguvallimisse kuuluvad 2006. aasta aprilli alguses Eesti Päevalehe Eesti uudiste toimetuses töötanud ajakirjanikud, toimetajad, toimetuse juhid ning need, kelle uudised sattusid samateemalise seminaritöö tekstianalüüsi valimisse.

Lisaks neile, analüüsitavate uudiste autoritele, olid uudistetoimetusega toona seotud veel toimetajad Mart Arop, Janek Salme, Erki Varna, Veiko Pesur, Kristjan Jõevere ning peatoimetaja Priit Hõbemägi, kes kuuluvad samuti lühiküsitluse koguvallimisse – kokku on neid seega 22 inimest.

Lühiküsitluse küsimuse “Milline on teie arvates kvaliteetne uudis” esitasin rohkematele inimestele seetõttu, et väga suur roll uudisajakirjanduse väärtuste loomisel on uudistetoimetuse juhtidel, kes suunavad ajakirjanikke nende töös. Aga samuti on praktilises toimetuse elus väga olulised ka toimetajate arusaamad kvaliteetsest ajakirjandusest, sest kõik tekstid käivad enne paberile jõudmist nende käe alt läbi.

Need usutlused viisin läbi kahes osas. 2006. aastal, mil alustasin uurimistöö

tegemisega, saatsin küsimuse toonastele toimetuse liikmetele e-mailiga. Teistelt küsisin selle küsimuse sel aastal läbi viidud süvaintervjuude alguses.

Selle lühiküsitluse koguvalimi moodustavad kõik 22 koguvalimis olnud toimetuse liiget.

Toona sain vastused sellele küsimusele 11 toimetuse liikmelt:

- peatoimetaja Priit Hõbemägi,
- toimetaja Jaanus Piirsalu,
- toimetaja Janek Salme,
- toimetaja Mart Arop,
- toimetaja Rein Sikk,
- toimetaja Ivar Soopan,
- toimetaja Kristjan Jõevere,
- reporter Hannes Krause,
- reporter Ulvar Käärt,
- reporter Kai Kalamees,
- reporter Sigrid Laev.

Nendel, kes siis vastust mulle selle küsimuse kohta ei saanud, palusin seda teha nüüd ning seda tegid:

- reporter Kardi Ibrus,
- reporter Garel Püüa,
- reporter Anneli Ammas,
- reporter Askur Alas,
- reporter Sigrid Sõerunurk,
- reporter Mirko Ojakivi.

Kokku sain lühiküsitlusele vastused 17 inimeselt, mis on siis ka lühiküsitluse tegelik valim.

3. Uurimisküsimused ja hüpoteesid

3.1 Uurimisküsimused

1. Milline on kõvade ja pehmete uudiste osakaal Eesti Päevalehe uudisteküljel, lähtudes uudiste teemavalikust ning kõva uudise kvaliteedikriteeriumitele vastamisest? Mis on ajakirjanike hinnangul kõva uudise tunnused?
2. Kuidas määratlevad ajakirjanikud kvaliteetset uudist? Kuivõrd kvaliteetseks peavad ajakirjanikud Eesti Päevalehe uudiseid?
3. Kuivõrd uudisväärtuslikud on Eesti Päevalehe uudised ja kuidas hindavad EPLi töötajad seminaritöös ilmnenuid uudisväärtuste hierarhiat?
4. Kas uudised vastavad uudisküsimustele?
5. Milline on uudiste allikakasutus ja toimetuse liikmete arvamus sellest?
6. Kas uudised on objektiivsed? Kuivõrd oluliseks peavad ajakirjanikud uudiste objektiivsust?

3.2 Hüpoteesid

Enamus hüpoteese on kõva uudise põhilised normatiivsed kvaliteedikriteeriumid (välja arvatud uudise struktuur ja juhtlõigu sisu).

1. Kõvasid uudiseid on enam kui pehmeid uudiseid.
2. Enamus uudiseid vastavad vähemalt neljale uudisväärtusele.
3. Uudised vastavad enamustele uudisküsimustele.
4. Uudised on tasakaalustatud, uudises saavad sõna kõik osapooled. Allikad on mitmekesised.
5. Uudised on neutraalsed, fakte ja arvamusi lahus hoidvad.

4. Meetod

4.1 Tekstianalüüs

Uudiste analüüsi meetodi teooria

Uudiste tekste uurin kontentanalüüsi ja kvalitatiivse tekstianalüüsi meetodite kombineerimisel.

Uudisediskursuse uurija Allan Bell (1998: 65) väidab, et uudiste sisu olemuse ja selle taga peituvate ideoloogiate mõistmiseks ei saa olla muud lähenemist kui põhjalik tekstianalüüs. Et aga mõned näitajad (nagu näiteks allikate arv uudises, uudiste geograafiline päritolu) ei vaja niivõrd põhjalikku teksti süvenemist, kasutangi lisaks kvalitatiivsele ka kvantitatiivset meetodit, mille abil on võimalik kommunikatsiooni sisu uurida objektiivselt, süstemaatiliselt ja kvantitatiivselt (Lauk: 1995).

Triin Vihalemma (2003) loenguslaididel viidatud Kracaueri (1952) teooria järgi aitab kvalitatiivne sisuanalüüs tuua välja tekstide “mustri” ja “terviku”, see võimaldab enam tähelepanu pöörata tekstide tähenduslikule sisule ning kategooriate süsteem võimaldab uurida ka latentset sisu ning rekonstrueerida kontekste.

Vihalemma (2003) järgi on kvalitatiivsele sisuanalüüsile iseloomulik „materjali struktureerimine, variatiivsuse kirjeldamine ning üldistuste tegemine, mis põhineb üksikkoodide või mitme koodi omavahelisel konnotatsioonil saadud maatriksite/tüpoloogiate alla koondatud tekstilõikude interpretatsioonil.“

Erinevate kvaliteetsete uudiste kriteeriumite analüüsimiseks kasutan kategooriaid.

Tekstianalüüsi kategooriate süsteem

Tekstianalüüsi kategooriate süsteemi koostamisel (vt Lisa 1) olen suures osas võtnud aluseks Merili Nikkolo samateemalise seminaritöö ja bakalaureusetöö, kuid olen kõrvale jätnud mitmeid uudise kvaliteedi uurimise aspektist mitte nii olulisena tundunud kategooriaid (loo positiivsus/negatiivsus, loo toon), aga ka kategooriaid nagu pealkirja vastavus sisule, fookus, allikatele sõnaandmine, allikate tsiteerimine/parafraseerimine, detaili- ja faktirikkus ning fotodega seotud

kategooriad). Olen kategooriaid ühendanud, täiendanud ning lisanud juurde uusi.

Kategooriad 1-3: Ilmumise kuupäev, uudise pealkiri, uudise autor, külje toimetaja.

Kategooria 4: Külje toimetaja

Ehkki külje toimetaja märkimist ei ole varasemates uudise kvaliteedi uuringutes peetud oluliseks, leian, et toimetajast sõltub uudise kvaliteedi juures väga palju, sest tema võimuses on muuta lugu alates sõnastusest lõpetades uudise pealkirja ja fookusega. Belli järgi on uudise puhul tegemist koguni kollektiivse autorlusega loominguga. Et tegu on praktilise suunitlusega uurimustööga, mida loevad ka Eesti Päevalehe toimetuse liikmed ja uudiste autorid, määrän lisaks ajakirjanikule ka toimetaja nime konkreetsete lugude tegijatele tagasiside andmise eesmärgil.

Kategooria 5: Loo väärtustamine

Vähem uudisväärtuslikud lood on ka lehe küljendusega teisejärguliseks mängitud ning tähtsamad teemad esikohale tõstetud. Selle kategooria abil saab näha ka seda, kuidas toimetus uudiseid väärtustab: mida tõstetakse esile ja mida mitte? Millist uudist peetakse ühe päeva uudiste kogumi kontekstis uudisväärtuslikumaks ja millist vähem? Ajakirjandus-osakonnas kaitstud töodes ei ole seni uudise uurimisel loo paiknemist lehes eraldi kategoorias analüüsitud. Selle kategooria all aga määrän ära, kas lugu on külje fookus- ehk A-lugu või B-lugu (põhiloost lühem ja vähemtähtsam artikkel ühel leheküljel).

Kategooria 6: Uudise valdkond

Uudisloo valdkonna määramine uudise kvaliteeti uurivas töös aitab määratleda, kas teema kuulub nn. kõva või pehme uudise kategooriasse. Sealjuures saab temavaliku ning loo tähtsuse kõrvutamisel teada, missuguse valdkonna uudiseid Eesti Päevalehes tähtsustatakse, milliseid peetakse uudisväärtuslikumaks. Kirjutan iga loo puhul eraldi välja, millisesse valdkonda see kuulub.

Kategooria 7: Uudisväärtused

Uudisväärtuste analüüsil toetun ülalpool välja toodud Hennoste (2001) ja Pulleritsu (1997) teooriale, ent mõned kriteeriumid vajavad lähemat selgitamist.

Mõjukuse juures uurin, kui paljusid inimesi konkreetne uudis võiks mõjutada, kas uudise lugemine võiks inimestel aidata elus paremini toime tulla, targemaid otsuseid langetada, kas sellest teadmisest on lugejal kasu. Uudise loen mõjukaks juhul, kui uudis mõjutab mingil moel suurt osa Eesti elanikest, sh. ka ühte suuremat gruppi elanikkonnast, nagu näiteks üksikvanemaid, abituriente, doktoriks pürgijaid, Peipsi kalureid, doonoreid jne., Eesti väiksust arvestades ka ühe asula elanikke. Kui aga uudis on oluline vaid väiksele mõnele inimesele, loen uudise vähe mõjukaks.

Värskust kui operatiivsust määratledes jälgin seda, millal sündmus toimub või toimus. Päevalehe jaoks räägib värskel uudisel sündmusest, mis on juhtunud pärast eelmise lehe ilmumist või juhtub pärast selle lehe ilmumist, milles uudis avaldati.

Konfliktsus esineb uudistes, milles ilmneb konflikt inimeste, inimese ja institutsioonide, looduse, tehnoloogia, viiruse jne vahel.

Prominentideks loen Hennoste järgi ühiskonnas laialt tuntud ja/või võimupositsioonidel olevaid inimesi. Samas ei ole üle-Eestilise päevalehe jaoks prominent külavanem või piirkondliku keskkonnateenistuse juht.

Ebatavalisuse kategoorial on neli alamkategooriat: ootamatu sündmus, ülivõrdelisus ning veidrused ja kurioosumid, neile lisandub ebatavalisust välistav kategooria.

Kategooria 8: Allikate tüübid

Iga uudise puhul kirjutan kasutatud allikate tüübid välja ning hiljem liigitan (Hennoste järgi), milliseid allikaid lugudes kasutatakse: millise elukutse või tegevusvaldkonna esindajad saavad uudistes sõna. Loobusin siinjuures allikate sotsiaalse staatuse määratlemisest Nikkolo järgi, kuna leidsin, et lugude järgi allikate elukutse tüübi või valdkonna määramine on täpsem. Näiteks, kui Nikkolo jagas allikad tippjuhtideks, keskmise astme juhtideks jne, saab minu hinnangul parema ülevaate, kui märkida üles

pigem see, et allikas on erakonna esimees, minister, pressiesindaja, õpetaja vms.

Kategooria 9: Allikate identifitseerimine

Märgin iga allika puhul üles, millega on allikat identifitseeritud. Inimallika puhul märkin näiteks üles (Hennoste alajaotus) järgmised tunnused: nimi, amet, vanus, elukoht, inimese füüsilised omadused, rahvuslik päritolu, rass, usutunnustus, inimesega seotud sündmused, vanemad, perekond, suguvõsa jne. Kirjutan ka üles, kui mõni allikas on jäänud anonüümseks.

Kategooria 10: Inimallika lähedus sündmusele

Määratlen Hennoste järgi esmasteks, teisesteks ja kolmandateks.

Kategooria 11: Allikate arv loos

Kategooria 12: Uudisküsimustele vastamine

Kui loos on uudisküsimustele vastatud, märkin sinna juurde sõna "jah". Kui aga mõni küsimus jääb vastamata, täpsustan seda konkreetse küsimuse juures.

Kategooria 13: Objektiivsus

Uudiste objektiivsuse kvalitatiivsel analüüsimisel ja hindamisel lähtun Pulleritsu ja Mart Raudsaare (2001) "Uudise töövihikus" pakutud lähteküsimustest, mis hõlmavad objektiivsuse kriteeriume nagu tasakaalustatus, informatiivsus, asjakohasus, tõesus, neutraalsus: Kes on konflikti osapooled? Kes on uudises esindatud ja kes peaksid olema esindatud? Kas uudisloo järel jääb õhku vastamata küsimusi? Kas uudislugu on tõene? Kas uudislugu on neutraalne, st. kuidas ajakirjanik tegelasi kirjeldab ja sildistab?

Kategooria 14: kõva või pehme uudis?

Hennoste on kokkuvõtvalt (2001) kõvasid uudiseid iseloomustanud järgmiselt: Kõvad uudised annavad teada seda, mis maailmas juhtub ja aitavad inimestel maailma mõista. Nende teemad on tähtsad paljudele inimestele, nad on seotud avaliku eluga, milles toimuvad sündmused mõjutavad paljude inimeste elu ja nende oluliseks omaduseks on värskus ja objektiivsus.

Uudise pehmuse või kõvaduse määran ära Risto Kuneliuse ülevalpool välja toodud kriteeriumitele vastamise järgi, pidades kõige tähtsamaks esimest, sisulistele kriteeriumitele vastamist (uudis räägib tähtsatest üldhuvitavatest asjadest; tugineb faktidel; fakt ja arvamus lahus; vastab uudisküsimustele; sõna saavad mitmed loo osapooled).

Sõnavaralistest kriteeriumidest jälgin eelkõige seda, kas püütakse kasutada võimalikult lihtsat, täpset, konkreetset ja neutraalset keelt. Kõva uudise struktuur eeldab informatsiooni esitamist tähtsuse järjekorras (kõige olulisem on juhtlõigus ja edasine info esitatakse ümberpööratud püramiidina) ning narratiiv on läbipaistev.

Nendest põhimõtetest lähtuvalt hindan, kas uudis on kõva või pehme, pidades kõvaks uudist, milles on esindatud kõik või enamus kõva uudise nõudeid

Ehkki ka kvaliteetlehes peaks Hennoste järgi olema nii pehmeid kui kõvasid uudiseid, on küsimus selles, kumbasid keskseks peetakse.

4.2 Intervjuud

Intervjuude analüüsi meetodi teooria

Toimetuse liikmetega viin läbi intervjuud, mis oma tüübilt on kvalitatiivsed semistruktureeritud informandi süvaintervjuud. See tähendab, et vastajale pole ette antud vastusevariante, tal on võimalik oma kogemusi oma sõnadega kirjeldada. Triin Vihalemma loengukonspekti (2003) järgi on see “avatud küsimustega, sundimatus õhkkonnas toimuv vestlus uurija-respondendi vahel, mille eesmärgiks on saada infot uuritava küsimuse kohta läbi sihtrühma liikmete tõlgenduse”. Samal ajal tähendab semistruktureeritus küsitluskava planeeritust teemade ja võtmeküsimuste kaupa, ent küsimuste sõnastus ja järgnevus on vaba ning erinevaid intervjuusid ei pruugi saada üks-üheselt võrrelda. Informandi-intervjuus räägib vastaja Vihalemma (2003) järgi isiklikest kogemustest ja hoiakutest. Selline intervjuu tüüp sobib Vihalemma sõnul hästi põhjuslike seoste leidmiseks ning seletavaks uuringuks, mis ongi minu bakalaureusetöös läbi viidavate intervjuude eesmärk.

Informandi intervjuude meetod

Intervjuude küsimuste koostamisel olen aluseks võtnud seminaritöö tekstianalüüsi struktuuri. Küsimused lähtuvad selle peamiste teemapeatükkide süsteemist ning nendele vastamine peaks andma tausta ning konteksti uudistekstide loomisele, selgitama sealjuures ajakirjaniku valikuid ja uudise tegemise protsessi. Intervjuud peaksid selgitama, milline on küsitletavate nägemus Eesti Päevalehe uudiste kvaliteedist ning missugune on nende endale seatud kvaliteedistandardid.

Intervjuu uurijaküsimused on välja toodud bakalaureusetöö Lisas 2.

Intervjuude vastuseid analüüsin koodide kaupa, mis vastavad järgmistele teemakategooriatele: uudisväärtused, uudiste allikakasutus, objektiivsus, kõva ja pehme uudis, uudise kvaliteet. Need jagunevad omakorda küsimuste järgi allkoodideks.

Analüüs koosneb tekstist, otsesitaatidest ning interpretatsioonist. Bakalaureusetöö tekstis kasutatud illustreerivad tsitaadid on ära toodud *bullet*-itega kaldkirjas. Kõik tekstid on jäetud originaallausestusse, sageli on kasutatud vaid osa lausest. Tsitaadi autorile viitab sellele järgnev sulgudes olev inimese perekonnanimi.

Lühiküsitluse meetod

Lühiküsitluse küsimuse “Milline on teie arvates kvaliteetne uudis?” esitasin säärastel, vastusevariantel ja vihjeid ette andmata, et jätta vastajatele võimalikult vabad käed just neile oluliste tunnuste esitamiseks – nii tulevad esile need märksõnad, mida ajakirjanikud ise oma töös kõige enam jälgivad ja esmaseks peavad. Valimi kirjelduses rääkisin juba lahti selle, kuidas ma need küsitlused läbi viisin.

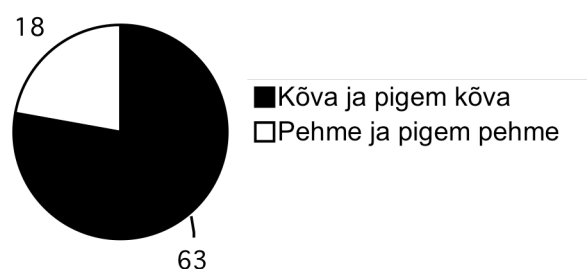
Lühiküsitluse vastuseid analüüsin samuti koodide kaupa.

5. Empiiriliste tulemuste esitus

5.1 Kõvad ja pehmed uudised

Uudiste kõvadust või pehmust hindasin skaalal pigem kõva ja kõva ning pigem pehme ja pehme. Sellise määratluse tulemusel sain järgneva tulemuse.

Joonis 1. Pehmed ja kõvad uudised

Kindlalt kõvaks lugemin 50 uudist, 13 olid pigem kõvad. 10 uudist olid kindlalt pehmed, 8 pigem pehmed.

Pehmed olid järgmistel teemadel kõnelevad uudised: Läsna teatripäevad (08.04), toidu väärtust arvestav netiportaal (08.04), puuetega lastele küla ehitamine (10.04), Vladimir Belõi eesti keele eksamil käimine (11.04), lindude pesakastide ehitamine (12.04), riik ei suuda tagada alimentide sissenõudmist (13.04), Liivi lahel triivinud karu kadumajäämine (13.04), õpetaja pani lapsed matemaatikat rääpima (15.04), rästikud häirivad koerte treenimist (15.04), Haljala õpetaja leidis luuleanni (15.04).

Enamasti olid need teemad pehmed teema ning loo kirjutamise viisi poolest – enamus neist olid kirjutatud pigem olemusloona.

Pigem pehmed olid järgmised teemad: Eesti politsei uurib mehe hukku Läänemeresel (03.04), teadlased uurivad rohevinte (04.04), geoloogid uurivad meteoriidikraatrit (05.04), heal järjel inimesed said alusetult toimetulekutoetusi (06.04), Kaug-Idast Eestisse toodud kala ohustab siinseid liike (06.04), sotsiaalministeeriumi hinnangul on õlu laste tervisele kahjulik (07.04), küttekompensatsiooni taotlemisest sai Tapal

bürokraatiasarss (08.04) ning Tallinna lähedale kerkib loomapäästkeskus (08.04).

Ka nende lugude puhul võib öelda, et tegemist oli suures osas pehmete teemavaldkondadega (loomapäästkeskus, rohevintide ja meteoriidikraatrite uurimine), ent mõne loo puhul oli uudis serveeritud pigem emotsioonidele tuginedes, kui et kindlatele faktidele (toimetulekutoetused).

Mõnede uudiste puhul oli küll teema väga selgelt kõva (mistõttu määratlesin nad ikkagi kõvadeks uudisteks), ent tegemist ei olnud ka tüüpiliste püramiidskeemi järgi kirjutatud uudislugudega vaid pigem suurema analüüsiga, mis tuginesid erinevate inimeste kommentaaridel või küsitlustel.

Sellised lood ilmusid enamasti uudiste rubriigis “Poliitika” lehekülgedel, mille käsitleti suures osas presidendi- ja tulevase riigikogu valimisi, näiteks: “Vastutus Muuga sadama eest kipub hajuma” (08.04), “Ülekaalukalt suurima toetusega Toomas Hendrik Ilves tõusis rahva lemmikuks üleöö” (15.04), “Erakond Eesti Eest läheb riigikogu valimisi võitma” (05.04), “EMT maksis Rate.ee osaluse eest Korobeinikule ligi 40 miljonit” (06.04), “Pensionitõusu valitsusel vähem väljas, ees seisab karm valimisaasta” (12.04).

Need lood ei koosnenud enamasti vaid ühest uudise tekstist, vaid sinna lisandus ohtralt infokaste, küsitlusi, kommentaare jms. Suur osa neist lugudest oli üle kahe lehekülje.

Uurisin süvaintervjuides ka ajakirjanikelt, missugused on nende arvates kõva uudise tunnused ning selgus, et nende nägemus langeb väga suuresti kokku teoreetikute arusaamaga sellistest uudistest ning ka nemad kirjeldavad esmalt teemakeskseid tunnuseid:

- *No kõva uudis peaks olema kuiv uudis, teorias on vist **majanduse ja poliitilisse valdkonda** kuuluv uudis, mis ongi kuiv, ei vasta mingile emotsionaalse läheduse kriteeriumile, pole inimkeskne. (Sõerunurk).*
- *See on **riigi valitsemine ja poliitvõrk. Korrupsioon ja võimu kuritarvitamine.** (Peensoo)*

- *Minu hinnangul on kõva uudis see, kui **valitus otsustab midagi**, parlament võtab vastu põhiseaduse muutmise seadus, pehme uudis on reportaazh lasteaialapse päevast. (Alas)*

Ent sagedamini mainitakse konfliktsust, prominentsust, originaaluudist ja suurt mõju:

- ***Põrutav.** Kõva uudis on ka selle tagajärg, kui uudis **tekitab vastukaja**. Et keegi ei tea seda ja siis kirjutab Postimees, räägivad telekanalite uudised, valitsus hakkab arutama. Siis see näitab, et on asja ette läinud. (Käärt)*
- *Kõva uudis on see, mis on ikkagi **originaaluudis** ja **tekitab mingit vastukaja** ja arutelu. Soft on pigem see, kui teisi uudiseid üle teed ja uusi aspekte üritad leida. Lihtsalt kajastad midagi, aga mida kõik teavad juba. (Püüa)*
- *Nii praktilises toimetuse elus kõva uudis on selline, mis on inimestele raskemini seeditav ja mille hoomamiseks on vaja suuremat teadlikkust lugeja poolt. Näiteks mingisugused riigi ülesehitust, seadusi kujutavad uudised. Aga samas on seal **ka väga mõjukad ja olulised uudised**. Kõva uudis on selline, mis on rohkem oluline. Pehme uudis on kergem uudis ja sisaldab rohkem human touchi, inimlikku mõõdet. (Laev)*
- *Konfliktsus, päevakajalisus, prominentsus. (Krause)*
- *Siin on prominentsus ja kodanlikkust ja uudsus, värskus. (Ojakivi)*

Ent peamiselt sotsiaalteemadel kirjutav Kadri Ibrus ei ole kõvade ja pehmete uudiste eristamisega nõus:

- *Ka sotsiaalteemad, streigid, töövaldkond, haridus... kuidas saab öelda, et need pole olulised? **Ei eristaks neid üldse**. Ei saa öelda et see on soft või mõttetu uudis. Meditsiin, näiteks, ei saa öelda, et see on mõttetu. Need on mõjukad, lähedased, inimesekesksed teemad. **See on vana ja mõttetu lahusus**. Need on olulised teemad. (Kadri)*

5.2 Uudiste kvaliteedi mõiste

Enne, kui asun Eesti Päevalehe ajakirjanike kirjutatud uudiseid erinevatele teoreetikutele tuginedes kõva uudise kvaliteeditunnuste järgi analüüsima, toon välja toimetuse liikmete märkused nende arusaamise kohta kvaliteetsest uudisest.

Et ajakirjanikud saaksid vabalt ja spontaanselt öelda, milliste tunnustega uudist peavad nad kvaliteetseks, esitasin küsimuse “Milline on teie arvates kvaliteetne uudis?” ajakirjanikele igasuguseid vihjeid ette andmata. Mitu kord paluti mul selle peale täpsustada, et mida ma küsimuse all täpsemalt silmas pean, ning siis andsin

vihjeks mõned kõva uudise kvaliteedikriteeriumid. Mida nimetavad ajakirjanikud enam, kui neil palutakse kvaliteetset uudist kirjeldada?

Uudisväärtused

Üsna palju mainitakse erinevaid uudisväärtuseid. Üldisemalt uudisväärtustele vastamist mainiti küll vaid kahel korral, ent Hennoste seitsmest uudisväärtusest nimetatakse enim, üheksa korda, mõju (kodeerisin ka kasulikkus, olulisus), värskust (ka uudsus) nimetatakse kuus korda ning konfliktisust kolm korda. Veel tuuakse välja päevakajalisust (kaks korda) ning lähedust (üks kord). Prominentsust ning ebatavalisust ei mainita kordagi.

Mõju ja kasulikkust toodi välja kokku üheksal korral ning seda tehti näiteks nii:

- *teema on lugejale arusaadavaks ja **relevantseks** tehtud ning **olulisi asju** välja toodud. (Laev)*
- *selles sisalduv sõnum ehk point (nagu siin tavatsetakse öelda) peab **paljudele inimestele nõ korda minema**. (Käärt)*
- *Ja minu jaoks EI OLE uudis poliitikute jutt, sest nemad ju räägivad tavaliselt asju, millel kaunis vähe **inimesele kordaminevaga** seost. (Krause)*
- *Samuti, kui vastus küsimusele, kas **lugejale see teema korda läheb**, on eitav, siis pole sellest mõtet ka kirjutada. Pastakast välja imetud lõputud järjelood, mis kiiruga valmis tehtud lugu täiendavad, lubavad ehk ajakirjanikul "linnukese" kirja saada, kuid mida see lugejale andma peaks? (Arop)*
- ***Laialdane mõju** - kas otseselt inimeste elule või nende suhtumistele. (Hõbemägi)*

Värskusest ja uudislikkusest räägiti kuuel korral, sealhulgas mainiti mõnel korral ka originaaluudise olulisust:

- *Ja seal peab olema midagi **uut**. (Ibrus)*
- *Kvaliteetne uudis on see, mis on **tõesti uudis**, mis on **originaaluudis**, mida teised hakkavad pärast tsiteerima ja arendama, laiendama. See on kõigi ülim soov. (Püüa)*
- ***Eksklusiivne** - st see on **uudise esmakordne mainimine** ajakirjanduses, keegi pole seda teemat või aspekti varem ajakirjanduses käsitlenud. **Üllatus või ootamatus** - see uudis paneb inimesed üllatuma oma uudsusega või annab neile täiesti uue perspektiivi nähtuse/sündmuse mõistmisel. (Hõbemägi)*

Nagu näha, nimetatakse samasse kategooriasse kuuluvaid väärtusi sageli pisut teistsuguste nimede ja konnotatsioonidena, kui Hennoste kirjeldatud, nähtavasti peetakse ka originaalsust ja eksklusiivsust veel eraldi oluliseks uudisväärsuseks.

Väga oluliseks peetakse uudiste tausta selgitamist, sündmuste kontekstualiseerimist, sellest räägivad seitse küsitletut:

- *Kindlasti on üheks näitajaks see, kuidas kirjutaja asja tunneb, kui palju on **taustafakte**. /.../ Aga kui on kirjeldatud tausta ja **seal toimunud protsesse**, siis on see kindlasti üks kvaliteedi näitaja. See, kas kirjutaja on teemas või mitte, saab ju kohe aru. Ja kas kirjutaja on üks "laia profiiliga traktorist", kes teab kõigest natuke, kah. (Krause)*
- *suudab tõusta kõrgemale allikate ja survegruppide väljaöeldud seisukohtadest ning **näeb teemat laiemalt**, ühiskondlikus kontekstis. (Laev)*
- *Uudise kvaliteeti ehk siis **usaldusväärsust** kahandab näiteks uudise üles ehitamine puhtalt emotsioonidele. Kui on vähe **faktilist infot**. Kui uudises pole ära toodud **olulist taustainfot** või seoseid. (Piirsalu)*
- *Sageli juhtub, et muidu võib-olla aknauudisena paistnud teema uute faktide ilmnmisel ära kukub, kuid see näitab pigem ajakirjaniku head tööd ja korrektsust. (Arop)*
- *kui vastad miks ja kuidas küsimustele. (Ammas)*

Väga oluliseks peetakse ka tasakaalustatust ning allikate mitmekesisust ja usaldusväärsust. Nendest aspektidest rääkisid ajakirjanikud üheksal korral.

- ***või vähemalt erinevad vaatenurgad**. (Kalamees)*
- *Kindlasti on oluline ka see, et oleks räägitud **võimalikult paljude osapooltega**. (Krause)*
- ***Tasakaalustatus ja korrektsus** uudise kirjutamisel on paraku teemad, mis ikka ja jälle üles kerkivad. Näiteid on Pressinõukogu lahenditest küllaga võtta. Eriti konfliktse teema kajastamisel peab olema esmane kohustus anda sõna kõigile osapooltele, kuid see kriteerium kehtib loomulikult kõigi uudiste kohta. Ainult äärmisel juhul võib uudise avaldada juhul, kui mõnelt osapoolelt kommentaari saada ei õnnestu. Korrektsus teema käsitlemisel ja tsitaatide kasutamisel on äärmiselt oluline. (Arop)*
- *peab olema võimalikult tasakaalustatud uudis, kus on kindlasti mitmekesine allikate valik. See on peamine. (Sõerunurk)*

Seitsmel korral mainiti ka seda, et oluline on uudise keel ja stiil:

- ***hea stiil ja ladus sõnastus**. (Kalamees)*

- Üks hea uudis peab olema **lihtsas keeles ja kõigile arusaadav**: terminid ja keerulised sõnad tuleb ära unustada. Näiteks on hea, kui ajakirjanik suudab mõne surmigava eurodirektiivi nii hästi lahti seletada, et internetiväljaandes on selle loo loetavus sama suur kui nt mõnel väiksema sotsiaalse kandepinnaga, aga see-eest ägeda pealkirjaga. St kvaliteetne uudis on **kirjutatud inimesele, inimese vaatenurgast**. Mitte poliitiku ega ärimehhe ega prominendi, vaid just täitsa hariliku inimese, lugeja vaatenurgast. Käärt
- oleks kirjutatud **korralikus, täpses ja selges, üldarusaadavas tavakeeles**. (Salme)
- Osasid asju on lihtsalt mõnus lugeda. (Püüa)

Objektiivsust ja neutraalsust mainiti kuuel korral:

- **erapooletu**. (Piirsalu)
- Oleks vaba ajakirjanikupoolsest otsesest arvamusest, hinnangust või kommentaarist. (Salme)
- Teisalt on kvaliteetne uudis selline, mille **kirjutaja allikatest ei sõltu**, ehk on ise teemast informeeritud ja suudab tõusta kõrgemale allikate ja survegruppide väljaõeldud seisukohtadest. (Laev)
- Idee poolest peaks see olema objektiivne ja kõik sinna juurde kuuluv. (Sõerunurk)
- Ühelt poolt sisaldub kvaliteet **kirjutaja aususes teema ja allikate suhtes**. See tähendab seda, et teemat käsitledes **võimaldab ajakirjanik loos kasutatavale allikale tema parima argumendi**. See on seesama üldine printsiip, et ajakirjanik peab suutma ka loo ilmumise päeval allikale ausalt silma vaadata - ta ei ole teda petnud sellega, et väänab allika sõnu vastavalt oma loo vajadusele. (Laev)

Vähem räägiti faktilisusest, informatiivsusest, uudisküsimustele vastamisest, selle kategooria märksõnu mainiti neljal korral.

Kahel korral mainiti allikate usaldusvärsust:

- **usaldusväärsed allikad** (kui väga vaja, võivad ka anonüümseks jääda). (Kalamees)
- Allikate arv pole üldse oluline, olulisem on see, et on **kätte saadud otsene allikas** - kas siis inimene, kellega uudises kirjutatu juhtus või kes nägi otseselt kõike pealt. Need allikad on kõige väärtuslikumad minu jaoks. **Allikad oleksid usaldusväärsed, eksperdid** sel teemal. Samuti on kvaliteetse uudise märk see, kui **autor on ise kohal viibinud**. Selle tunneb kohe ära ning see annab uudisele palju juurde. (Piirsalu)

Sama palju tuli jutuks fookuseeritus ja hea illustratsiooni olemasolu ning ühel korral mainiti ajakirjanduseetika jälgimist, hea pealkirja olemasolu ning korralikku struktuuri.

Sellest nimistust selgub, et ajakirjanikud nimetavad kvaliteetse uudise tunnustena peamiselt kvaliteetse kõva uudise tunnuseid.

5.3 Uudisväärtused

Kõva uudise üks kvaliteeditunnuseid on uudisväärtustele vastamine. Mida rohkematele kriteeriumitele uudis vastab, seda kvaliteetsemaks võib seda pidada.

Lähedus

Geograafiline lähedus

Bakalaureusetöö valimis olnud 81-st uudisest oli üle-Eestilise mõjuga 50 uudist. Uudiseid, mis rääkisid lisaks Eestile ka välisriigist, oli nende hulgas 14 (Euroopa Liitu puudutasid neist 3 uudist). 31 uudist oli kohaliku või piirkondliku tähtsusega.

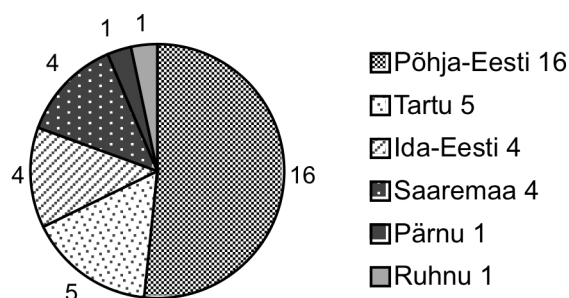
Joonis 2. Uudiste geograafiline jaotumine (kokku 81)

Eesti kohaliku mõjuga uudistest oli määrav osa (16 31st) seotud Põhja-Eestiga:

- 5 uudist Põhja-Eesti rannik;
- 4 uudist Tallinn;
- 4 uudist Tallinna lähedus;
- 3 uudist Harjumaa.

Joonis 3. Uudiste Eesti-sisene jagunemine (kokku 31)

Põhja-Eesti ranniku kohta käivad uudised rääkisid naftareostuse tõrjumisest, Tallinna-teemalistest lugudest kaks käsitlesid sundüürnike probleemi. Tallinna lähedusest pärit neljast uudistest kolme teemad olid keskkond ja loodus ning Harjumaa-uudistes kirjutati tervise ja sotsiaalsete tagatiste teemadel.

Enamus intervjueeritud ajakirjanikest kinnitas, et põhjus, miks Põhja-Eesti nii palju tähelepanu saab, seisneb selles, et päevalehe lugejaskond on samuti pigem sellest kandist pärit ning et toimetus ja olulised sündmused leiavad aset pealinnas.

- See on **Päevalehe sihtrühm**. Päevaleht on ennast defineerinud Põhja-Eesti lehena, Lõuna-Eestit puudutakse sel põhjusel vähem. (Peensoo)
- See on loogiline ju, **lehe toimetus on siin, põhilised poliitilised sündmused toimuvad siin, siin on pealinn**. (Käärt)
- Me oleme siin kõik ju. Tallinnas. /.../ Me proovime küll väljasõite teha, aga mul on siis vaja autojuhti, fotograafi.. Rohkem **oleks inimesi, aega ja ressursi vaja**. Aga siis kaob jälle aega. Kes siis jällegi ajakohalisi uudiseid teevad? Me peame pealinnas suuri otsuseid kajastama. Tahtmist on küll. (Ibrus)
- Põhja-Eestis **toimub tunduvalt rohkem asju**. Praktiliselt kõik või enamus Eesti uudiseid võiks ju tõsta Tallinna uudiste alla. Ja ilmselt on ka **lehetellijaid** siin palju. Eks neile ka orienteerutakse. (Püüa)

Samas tõid mitmed intervjueeritavad välja, et erinevate piirkondade uudiseid saadavad toimetusele kohalikud esindajad külauudiste näol.

- Ma ei arva, et see on hea näitaja, hoolimata sellest et oleme rohkem siin piirkonnas leviv ajaleht. Aga soov on, et kataksime rohkem Eestist. See on **realiseerunud rohkem külauudistega**, neid on üle 20 esindaja juba. /.../ Kui sa praegu analüüsiksid seda, siis enam see seis nii nutune poleks. (Ammas)

Palju pärines teemasid Tartust – kõik viis uudist olid erinevast valdkonnast. Saaremaa neljast uudisest kolm moodustas uudisteseeria Panga panga müügiga seotud

korruptsioonikahtlusest, neile lisandus veel üks teadusliku uuringu uudis.

Ida-Eestist ilmus kokku neli uudist: kaks Lääne-Virumaalt, üks Narvast ning üks Peipsi, Pihkva ja Lämmijärvelt, mille võib kokku võtta Peipsi järve koondnimetuse all. Üksikuid uudiseid oli veel Ruhnust, Põlvamaalt ja Pärnust.

Välisriikidega seonduvat käsitleti uudistes kokku 14 korral. Araabia Ühendemiraate puudutasid uudised, milles kirjutati Eesti vanemveebel Andrei Koroli kohtuprotsessist ning tema viibimisest seelses vanglas kinnipidamisel. Euroopa-teemade alla kuulub näiteks uudis “Euroopa Komisjon: Eesti Energia rikub vabaturu reeglit” (05.04), milles kirjutati Euroopa Komisjoni etteheidetest 17 Euroopa riigi seas ka Eestile. Samuti paigutub Euroopa konteksti uudis Siim Kallase murest naiste vähesuse pärast Euroopa Komisjonis ning uudis Euroopa uuendusmeelsete õpetajate visiidist Eestisse.

Rootsit nimetati uudistes seoses laevadega – ühes seoses eestlase hiljutise vette kukkumisega Regina Baltica pardalt ning teine seoses Estonia huku raportiga. Viimasega oli seotud ka Soomet puudutanud uudis “Soomlase ütlused Estonia raportis vastu tema tahtmist” (11.04). Afganistanist räägiti siis, kui võeti vastu otsus saata eesti sõdurid Afganistani kriisikoldesse, USA-ga seotud uudis rääkis Eesti teadlastest, kes uurivad Ameerikas meteoriidikraatrit ning Venemaa-uudis rääkis Ain Seppikust, kes saadab Venemaal siseminister Kalle Laanetit.

Psühholoogiline lähedus

Uudised, mis olid pärit välismaalt, olid kõik lokaliseeritud, st. nende teemade puhul esines alati mingi ühendav lüli Eestiga. Pigem esinesidki need välismaad käsitlevad uudised “Eesti uudiste” rubriigis seetõttu, et need olid seotud esmalt Eesti ja eestlastega, kui et lähtusid välismaal toimuvatest sündmusest. Heaks näiteks siinkohal ongi Andrei Koroli kohtuasi Araabia Ühendemiraatides.

Mõju

Mõjukuse kriteeriumi puhul jälgisin, kui paljusid inimesi uudis või selles kirjeldatud sündmuse tagajärjed võivad mõjutada ning kui suur hulk inimesi sündmusega seotud on, aga ka, kui paljudele inimestele võiks uudis korda minna. Kui uudis oli mingil

moel tähtis vähemalt mingile suuremale grupile inimestele (üksikvanemad, tudengid, ühe linna elanikud, puudega inimesed), siis lugesin uudise mõjukaks. Uudiseid, mis võiksid minu hinnangul huvitada vaid mõnda inimest Eestis, ei arvestanud ma mõjukaks.

Sellise „jah/ei“ hindamismeetodi järgi osutusid kõik 81 valimis olnud uudist mingil moel mõjukaks. (Siinkohal tuleb rõhutada, et vastavalt Hennoste ja Pulleritsu uudisteõpikutele on mõjukad ka need uudised, mis huvitavad paljusid inimesi.)

Perioodil 3. kuni 14. aprill ilmunud uudistest enamus (uudiste piirkondlik mõju ja geograafiline lähedus selgusid eelnevas peatükis) mõjutavad suurt osa Eestis elavaid inimesi. Selline olid näiteks Jaanus Piirsalu uudis “Rahvas järjest kaitsetum” (10.04) Eesti sisejulgeoleku väga kehvast olukorrast – piirivalve, päästeamet ning politsei peavad lähiaastail hakkama saama väga piiratud ressurssidega. Samuti mõjutavad kogu elanikkonda presidendivalimiste ning poliitikavaldkonna uudised (Isamaaliidu ja Res Publica ühinemine).

Imselt läks paljudele keskkonnast hoolivatele inimestele korda ka uudisteseeria Läänemeres uppunud laevalt Runner-4 lekkinud naftareostusest.

Suur osa lehelugejatest jälgib tõenäoliselt ka uudiseid, mis puudutavad inimeste sotsiaalseid tagatisi, sest need on alati mingil moel seotud maksumaksja rahakotiga. Sellesse valdkonda kuuluvad näiteks uudised Tallinna kesklinna korterite turuhinnast tunduvalt madalama hinna eest erastamisest sundüürnikele; toimetulekutoetuse maksmistest heal järjel olevatele inimestele ning uudis sellest, et riik ei suuda tagada alimentide maksmist üksikvanematele.

Lood, mis aga käsitlesid vanemveebel Andrei Koroli süüasja Araabia Ühendemiraatides, mõjutavad paljusid inimesi selles suhtes, et kirjeldavad ühe olulise pretsedendi kujunemist välisriigis viibivate eestlaste jaoks, kes sinna satuvad nii eraisikuna kui ka riigi teenistuses viibides. Inimesed saavad aimu ja mõnes mõttes ka kultuuridevahelise kommunikatsiooni õppetunni, mismoodi võõras kultuuris enda julgeoleku säilitamise nimel käituda ei tohi. Samuti on oma ametivenna käekäigust tõenäoliselt huvitatud kogu kaitsevägi.

Kuigi uudis “Koolidirektor Vladimir Belõi käis eesti keele eksamil” (11.04) mõjutab esmapilgul vaid ühe inimese saatust, on oluline hinnata, kuivõrd on koolijuht võimeline suhtlema oma alluvate, kolleegide ja õpilastega riigikeeles. Samuti sõltub koolidirektori eksami tulemusest tema edasine töötamine sellel ametipostil. See, milline inimene töötab koolidirektorina, mõjutab ilmselt üsnagi paljusid inimesi alates suure kooli õpilastest ning lõpetades kooli lapsevanemate ja kolleegidega.

Külauudiste rubriigis ilmunud artiklid on Eesti mõistes küll vähe mõjukad, ent paljudele kohalikele inimestele sageli tähtsamadki kui mõned üle-Eestilise mõjuga uudised. Seega lugesin ka need uudised vastavalt rubriigile ja kontekstile mõjukateks. Nii oli uudis Läsna küla teatripäevadest tähtis kõikidele teatripäevadel osalenutele ja vaatajatele, kes olid kohale tulnud ka Loobu ja Kadrina küladest. Endise Haljala külaõpetaja kirjanikuteest rääkiv lugu tutvustas üht tagasihoidlikku kirjanikku, kelle looming huvitab aga ilmselt mitmeid kohalikke ning ka samaealiseid sarnase huviga inimesi üle Eesti. Sildi all “Uskumatu külalugu” ilmunud uudise “Kolm ema ehitavad puuetega lastele kolmekümmemiljonilist küla” (10.04) mõju ulatub aga kindlasti märksa kaugemale kui Haraka küla või Saue vald. Külauudiste rubriigis ilmusid samas Eesti mõistes kõige väiksema mõjuga lood.

Kui palusin ajakirjanikel ja toimetuse liikmetel hinnata, kui palju inimesi peaks uudis mingil moel mõjutama, et see uudis üldse lehte pääseks, pakuti välja näiteks numbrit 10 000 inimest – see on kolmandik lehe tellijatest.

Aga enamasti öeldi, et seda on raske määratleda ning toodi välja seda, et väga olulised on ka väheseid inimesi puudutavad pretsedendid ja ebatavalisused, mis võivad otseselt väheseid inimesi puudutada:

- ***Ei ole kindel, et seda saaks paika panna, võib olla ju ka eriline oluline pretsedent*** näiteks, siis võib uudis ka väheseid inimesi puudutada. Näiteks Tartus oli üks juhtum, kus inimesed ehitasid endale sohu maju, maja ümber oli bassein sisuliselt - see ei pea puudutama sadu ja tuhandeid inimesi, aga nad annavad teistele sellist infot, mida neil on oma otsuste langetamisel tulevikus vaja. (Peensoo)
- ***Mitte eriti paljusid, sest väga paljud uudised pääseid lehte ka tänu sellele, et olid ebatavalised. Igasugused loomauudised.*** (Krause)

Prominentsus

Prominentideks lugesin Hennoste järgi Eesti ühiskonnas laialt tuntud ja/või võimupositsioonidel olevaid inimesi. Nii sain kokku 30 uudist (sh arvestasin ka infokastides ja kommentaarikastides sõna saanud allikaid), kus olid üle Eesti tuntud inimesed esindatud, ülejäänud 51 uudises neid minu hinnangul ei esinenud.

Mõned valimis esinenud uudised olid kõvale uudisele iseloomulikult kirjutatud uudisteks selle pärast, et keegi võimulolev isik on midagi öelnud või kommenteerinud. Sellised on näiteks uudised Urmas Paeti kommentaarist ajalehes KesKus avaldatud islami-teemaliste pilapiltide kohta “Minister: pilapiltide avaldamine on halb toon” (11.04) ning samateemaline uudis eelneval päeval. Nende uudiste puhul tekib aga küsimus, miks otsustati kahel järjestikusel päeval avaldada kaks sisult väga sarnast uudist. Võimalik, et kui justiitsminister täiendas oma kommentaari, peeti oluliseks avaldada ka Paeti uus kommentaar, ent tõenäoliselt ilmus kaks sisult samateemalist uudist järjestikku kogemata.

Sestap oleks kindlam näide uudis pealkirjaga “Ansip: parvlaeva huku kohta tuleb küsimusi aina juurde” (07.04), mille kuju, nii nagu eelpool toodud näite puhulgi, juba ise viitab tsitaadi autori isiku tähtsustamisele. Nii ei käsitle ka selle uudise fookus mitte faktoloogiat või sündmust, vaid peaminister Andrus Ansipi hinnangut parvlaev Estonia huku uurimiskomisjoni aruandele, millest on kujundatud meediasündmus omaette. Ansip sa sõna kokku kahes uudises.

Samuti ei oleks ilmselt uudis „Kallas mures naiste vähesuse pärast Euroopa Komisjonis“ (13.04) pääsenud Eesti Päevalehe uudisteküljele, kui Euroopa Komisoni personali koosseisu pärast ei muretseks tuntud eestlane.

Prominentsuse kriteeriumi olulisust võib välja tuua ka presidendivalimisi käsitlevas uudiste seerias, uue erakonna sünnilugude ning muude poliitikaudiste puhul.

Uudiste pealkirjades mainiti ka neid prominente: Jaak Aaviksoo (esines kahes uudises allikana), Andrei Korobeinik, Mart Ustav, Vladimir Belõi, Toomas Hendrik Ilves.

Uudistes figureerisid kaks või enam korda: Eiki Nestor (3x), Villu Reiljan (3x), Urmas Paet (3x), Eiki Nestor (3x), Taavi Veskimägi (3x), Tõnis Lukas (3x), Ain Seppik (2x), Jaak Aab (2x), Edgar Savisaar (2x), Ott Lumi (2x), Eero Raun (2x). Nagu ka sellest nimekirjast lähtub, on enamus prominente poliitikud. Tuntud kultuuri- või loomeinimesi ei esine uudistes peaaegu üldse, samas esineb mitmetes uudistes tuntud akadeemikuid (Mart Ustav, Jaak Aaviksoo).

Ühiskonnas tuntumatest (aga ka tähtsatel kohtadel töötavatest) naistest said uudistes sõna ärinaine (EMT juhatuse liige) Piret Mürk, rahvamuuseumi direktor Krista Aru, Angela Merkel, Harju maakohtu esimees Helve Särgava, riigiprokurörid Laura Vaik ja Laura Feldmanis, teadlased Margit Sutrop ja Halliki Harro. Kaheksa naise kõrval saavad sõna kokku 35 meesprominenti.

Enamikus lugudes, milles ei esine prominentsust, on uudiste allikad spetsialistid, riigiametnikud või teadlased. Nii võib näiteks tuua uudised “Tartu geoloogid uurivad ookeanitagust meteoriidikraatrit” (05.04), “Päästjad alustavad Nõval taas reostuse koristamist” (07.04) ja “Keset Liivi lahte jääpangal triivitud karu jäi kadunuks” (13.04), kus sõna saavad päästetöötajad, “Maakohtus süüdi mõistetud riigiametnik kaebab edasi”, allikad on prokurör ja advokaat, “Euroopa Komisjon: Eesti rikub vabaturu reeglit” (05.04), kus sõna saavad riigiametnikud ja eksperdid jne.

Prominentseks ei lugenud ma näiteks ka uudiseid, mis rääkisid Andrei Koroli süüdimõistmisest Araabia Ühendemiraatides, sest tema sattus avaliku huvi alla seaduse rikkujana, olles seega Belli mõistes tavaline inimene, kes sai meedia tähelepanu osaks temaga seotud negatiivse sündmuse tõttu. Samas on tähelepanuväärne, et tema nimi esines lugude pealkirjades koguni neli korda.

Uudiste allikate ametialasest jagunemisest räägin lähemalt allikate tüüpe käsitlevas peatükis.

Vastavalt seminaritöö tulemustele, leidsid ajakirjanikud ise samuti peaaegu kõikidel juhtudel, et prominentsus ei ole oluline uudiskriteerium:

- ***Kuulus inimene ei ole absoluutselt oluline. Pigem otsin inimesi, kes pole ära leierdatud lehes. Otsin pigem uusi inimesi. (Ibrus)***

- *Kui see inimene ei oska **sisulist midagi öelda**, pole oluline. Kui inimene on kõige targem mingis teemas, siis see on oluline. (Käärt)*
- *Ma tean et see võib inimesi ligi tõmmata aga ideaalis see võiks olla nimekirja lõpu poole, et ka **lugejad** oleksid kvaliteetsemad ja teadlikumad ise, et **ei reageeri ainult tuntud nimedele**. (Laev)*
- *Kui mul oleks valida, kas külatädi või peaminister, eelistaksin külatädi. Peavad olema mõlemad pooled, et asi kannaks. (Ammas)*

Mirko Ojakivi ütles jällegi, et see on küllalt oluline.

- *Minu sellised spetsiifilised tööasjad on harius, teadus, poliitika, regionaaluudised: Tartu, Tartumaa, Lõuna-Eesti. Nendes valdkondades prominentsus tähendab haridusteemade puhul ministri kommentaari. Ülikooli asjades rektor – mida suuremad volitused, seda parem. See mõjub uudise usutavusele märksa paremini, **allika usaldusväärsele**. Mida tuntum on inimene, seda rohkem läheb ka korda, **prominentsem inimene on kindlasti eelistatum kui tavaline ametnik**. (Ojakivi)*

Ebatavalisus

Valimis olnud bakalaureusetöö valimis olnud 81st uudistest osutusid mingil moel ebatavalisuse kriteeriumile vastavaks 15 uudist, millest 12 rääkis veidrustest ning kurioosumitest.

Üks uudis paistis silma väga ootamatu sündmusena: Kai Kalamehe “Erakond Eesti Eest läheb riigikogu valimisi võitma” (05.04). See artikkel rääkis eelneval päeval loodud Isamaaliidu ning Res Publica ühenderakonnast, mis oli tõeline šokk kogu Eesti meediale, kuna ühinemisest saadi teada alles siis, kui osapooled liitumissoovist avalikkusele ise teada andsid. Sündmuse ootamatust rõhutab ka loo autor:

Eile poliitilise üllatuspommi lõhanud Isamaaliit ja Res Publica...

Toompeal peetakse suureks imeks asjaolu, et paeluv uudis, millega olid kursis kümned inimesed, varem välja ei lekkinud. (Kalamees 05.04).

Kaks lugu paistis silma ka ülivõrdelisusega. Rein Siku kirjutatud uudises “Küttekompensatsiooni taotlemisest sai Tapal bürokraatiasfarss” (08.04) toob autor välja, et Tapal peavad inimesed toetuse saamiseks esitama kuni 13 dokumenti, mis on Eesti mõistes väga palju, kui mitte kõige rohkem. Samuti märgib ülivõrdelisust Sigrid Laeva uudis “Leetritesse nakatumine kuue aasta suurim” (04.04).

Toon siinkohal välja uudised, milles esines veidruse või kurioosumi uudisväärtus:

- “Eesti politsei uurib mehe hukku Läänemerel” (03.04) – uudises kirjeldatakse erinevate osapoolte erinevaid kirjeldusi sellest, kuidas üks mees laevalt vette kukkus ning kuidas meeskond mehe hüppamise teadetele reageeris. Kui meeskond selgitas välja, et üks tekil roninud mees on laevas, otsinguid ei jätkatud. Teise hüppamisest teatamise järel uuris meeskond samuti olukorda, ent laevalt puuduolevat inimest ei tuvastatud. Miks meeskond laeva ei peatanud, mis tehti valesti, miks mees hüppas ning kuidas kulges laevas tegelik sündmuste käik – kõik need segaseks jäänud küsimused tekitavad mulje, et juhtum on kurioosne.
- “Teadlased uurivad laboris rohevinte” (04.04) – uudis sellest, et teadlased uurivad rohevinte, et teada saada, kas nende sulevärv on seotud tervisega. Just linnu sulevärvi ja tervise seos mõjub veidrana.
- “Tartu geoloogid uurivad ookeanitagust meteoriidikraatrit” (05.04) – loos tuuakse välja, et geoloogid uurivad kraatrikivimites toimunut pärast plahvatust, kusjuures Eestisse on toodud kraatrist 1700 meetri pikkuse puursüdamiku alumisest osast võetud proovid. Ilmselt ei ole maailmas just eriti palju sarnaseid uurimusi.
- “Heal järjel inimesed said alusetult toimetulekutoetusi” (06.04) – uudises on näiteks toodud toetust saanud petturid, kellest ühel oli olemas koguni seitse autot.
- “Võidupüha mereparaadil peaks osalema üle 20 sõjalaeva” (06.04) – uudise ebatavalisus tuuakse välja uudise alguses:

Tänavusel suvel korraldab kaitseliit traditsioonilise võidupüha paraadi asemel Saaremaa põhjarannikul Küdema lahel mereparaadi (Krause 06.04)

- “Eesti sai ideaalselt täpse ajamääraja” (06.04) – tegemist on esimese korraga, kui Eestil on olemas ideaalselt täpne kell, mis mõõdab aega 0,1 sekundi täpsusega. Uudis ajast ja selle esmakordsest täpsusest Eestis mõjub tõepoolest ebatavalisena.
- “Kaug-Idast Eestisse toodud kala ohustab kohalikke kalu ja konni” (06.04) – uudis ebatavaliselt tugevast ja vastupidavast kalast, kes ei karda ei järve jäätumist ega kuivamist ning sööb kõiki kalu, kes talle ette juhtuvad.
- “Läsna teatripäevadel näidati paljast riigiametnikku” (08.04) – lugu sellest, milline on külateatri trupi nägemus loost “Keisri uued rõivad” – petiste küüsi langeb presidendi vastuvõtule minev riigiametnik ning ilmub sinna alasti. Selle loo puhul on kurioosne, veider ja naljakas just loo narratiiv, mida on rõhutatud ka uudise *feature* likus alguses ning millega on seda uudist tahetud “müüa”.

- “Kolm ema ehitavad puuetega lastele kolmekümmemiljonilist küla” (10.04) – uudis kolme ema suurtest plaanidest rajada Eestis teine sellelaadne küla. Ei ole just sagedane nähtus, et kolm naist võtavad ette sellised suured plaanid.
- “Keset Liivi lahte jääpangal triivunud karu jäi kadunuks” (13.04) – loo ebatavalisust annab hästi edasi Viljandi looduskaitsekeskuse juhi Enn Vilbaste tsitaat:
“Merel on nähtud hunte, sigu ja põtru, aga sellist asja küll mitte”. (Käärt 13.04).
- “Uuendusaldis õpetaja pani lapsed matemaatikat räppima” (15.04) – uudis räägib uutest tehnoloogilistest vahenditest ja võtetest, mille abil lapsi õpetada saab. Need erinevad loomulikult harjumuspärasest pedagoogilistest võtetest.
- “Rästikud häirivad Tallinna lähedal koerade treenimist” (15.04) – talveunest ärkavad rästikud segavad koeri ja nende juhendajaid oma treeningplatsil õppust läbi viimast. Õppustel käivad koeraomanikud nüüd kummikute ja toigastega, et neid eemale peletada.

Ajakirjanikud leiavad, et ebatavalisus on tore ja et lugejad hindavad seda samuti.

- *Seda ma tervitan, see on väga tore. See natuke juhib tavaasjadest või kuvast uudisest eemale, pakub vaheldust. Ma arvan, et lugejad pigem hindavad seda.* (Laev)
- *mulle meeldivad need, peamiselt kirjutaksingi sellistest asjadest, need ei pea ju olema hullud veidrused.* (Peensoo)
- *Üsnagi, need leiavad suurt tähelepanu ja neid on lõbus ja tore lugeda. Nagu Ulvari mingid loomalood, neid peaks ikka olema üsna pidevalt.* (Püüa)

Samas tõdeti paaril korral, et ebatavalisi uudiseid peaks olema ühes lehes üks-kaks, et neid ei tohiks ühes lehes liialt palju olla.

Konfliktsus

Konfliktsus esines kokku 60 loos, 21 uudises ma olulist konfliktsust ei täheldanud.

Konfliktsus oli olulisel kohal lugudes, mis käsitlesid näiteks seaduse rikkumisi, korruptsiooni, keskkonnareostust jms. Eriti olulisel kohal oli konfliktsuse uudisväärtus neis uudiste seeriates, milles räägiti Andrei Koroli süüasjast, põhja

läinud laevalt Runner-4 lekkivat naftareostuse koristamisest, Tallinna korterite müügist sundüürnikele ja Saaremaa Panga panga müügitehingust jm.

Üksikutest lugudest oli konfliktsus tähtis järgmistes: “Riik ei suuda tagada alimentide tagasimaksmist” (13.04), “Küttekompensatsiooni taotlemisest sai Tapal bürokraatiafarss” (08.04), “Eesti politsei uurib mehe hukku Läänemerel” (03.04), “Mööblitootja Thulema reostab Karla küla õhku” (04.04), „Ajaleht KesKus avaldab Muhamedi-karikatuurid“ (10.04), „Soomlase ütlused Estonia raportis vastu tema tahtmist“ (11.04), „Teadlased: õppekava surub lapse tahaplaanile“ (12.04) jm.

Kahe nädala vältel ilmus mitmeid uudiseid, kus konfliktsus seisnes terviseprobleemidega seonduvas ning oli seega olemuslik: „Leetritesse nakatumine kuue aasta suurim“ (04.04), „Kolm ema ehitavad puuetega lastele kolmekümmemiljonilist küla“ (06.06), „Mart Ustav usub oma AIDS-ravimi edusse“ (06.04), „Netiportaal aitab toidu väärtust arvestada“ (08.04) jne.

Lood, milles konfliktsus puudus, olid pigem fakti konstateerivad lood, milles said sõna sündmusega otseselt seotud allikad. Sellised olid näiteks “Teadlased uurivad laboris rohevinte” (04.04), “Võidupüha mereparaadil peaks osalema üle 20 sõjalaeva” (06.04), “Eesti sai ideaalselt täpse ajanäitaja” (06.04), “Tartu ülikooli saab pürgida eksamiteta” (06.04), “Presidenditosin rahvale hinnata” (08.04), “Koolijütsid meisterdavad metsalindudele pesakaste” (12.04) jne.

Konfliktsuse uudisväärtuse kriteeriumit ei pidanud ajakirjanikud esmaseks, ent leidsid selle siiski küllaltki olulise väärtuse olevat, eriti kui selles vastandumises on mingisugune oluline sisu, ning tõid välja, et konflikti või vastasseisu olemasolu uudises aitab paremini teema erinevaid tahke :

- *Poliitikas kõige olulisem, haridusteamade puhul ma arvan, et pole nii oluline, sest sellised tüüpilised vastandumised, õpilane versus õpetaja, omavalitsus ja kool – standardvastandumised on juba liiga standardsed ja sellised uudised pole parim lahendus. (Ojakivi)*
- *On oluline kriteerium küll, kui seda õigesti vahendada ja õigesti kajastada, mitte paisutada. (Sõerunurk).*
- *See ei ole esmane. Aga kui on mingi probleem, siis on paratamatult kaks osapoolt, selles mõttes ta on üks elememaarsetest asjadest millest ole pääsu, aga ainuüksi lugu konflikti pärast, kui sisu pole oluline, siis seda ma heaks ei*

kiida. Kui lihtsalt kaks prominenti on omavahel konfliktis, siis see ei ole uudis, mis inimesi peaks huvitama. **Konfliktsus on okei, aga see peaks olema sisult oluline.** (Laev)

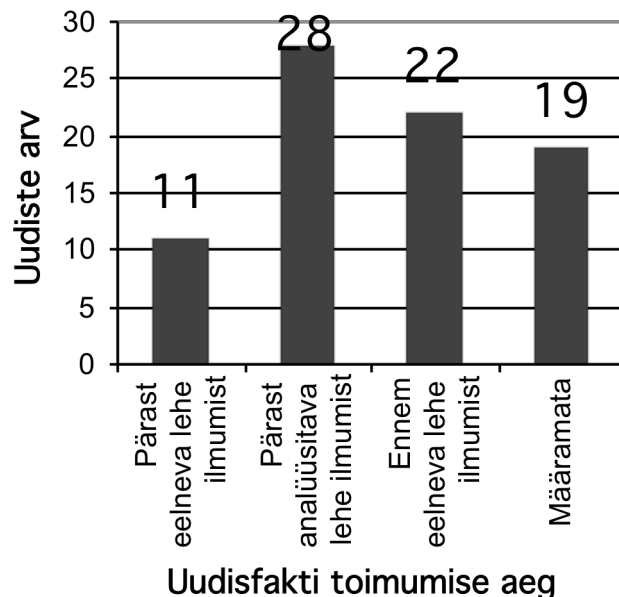
- Minu jaoks see pole iseenesest tähtis. Ta on tähtis selle pärast, et lugu läheb niimoodi **põnevamaks ja huvitavamaks** ja loo seisukohast muudab asja huvitavamaks, kui inimesed väidavad üksteisele seal midagi vastu. (Peensoo)

Krause ning Ibrus väitsid samuti, et sisu on tähtsam ning konfliktsus mitte eriti:

- Ei ole oluline. On oluline nõ teema **sisuline tähendus**. Tihti ma ei osanudki mingit minu meelest sisuliselt olulist teemat serveerida piisavalt konfliktsena, et see oleks lehte läinud. (Krause)

Värskus

Joonis 4. Uudiste värskus

Uudise värskuse määrasin ära selle uudisfakti toimumise aja järgi, mis tundus loos kõige olulisem. Analüüsis selgus, et uudiseid sündmuste kohta, mis toimusid pärast eelneva lehe ilmumist, oli kokku 11. Pärast analüüsitava lehe ilmumist toimuv sündmus oli keskmiselt 28 uudises. Seega võib värsketeks lugeda kokku vaid 39 uudist.

Ennem eelmise lehe ilmumist toimunud sündmusest räägiti kokku 22 korral ning koguni 19 uudise puhul ei saanud sündmuse toimumise aega määratleda.

Uudised, mille keskse sündmuse toimumise kohta ei olnud esitatud täpset ajamääratlust, olid näiteks järgnevad:

- “EMT maksis Rate.ee enamusosaluse eest Korobeinikule ligi 40 miljonit” (06.04) – millal tehing toimus?
- “Eesti sai ideaalselt täpse ajamääraja” (06.04) – uudises on kirjutatud küll, et aprillis, aga millisel kuupäeval täpsemalt?
- “Netiportaal aitab toidu väärtust arvestada” (08.04) – millal uus portaal tööle hakkas?
- “Rahvas järjest kaitsetum” (10.04) – loos tuleb välja, et uudise aluseks olnud siseministeeriumi arengukava võeti vastu “hiljuti”, kuid millal siis?
- “Koolijütsid meisterdavad metsalindudele pesakaste” (12.04) – millal pesakaste tegema hakati ning millal need valmis saavad?
- “Uuendusaldis õpetaja pani lapsed matemaatikat räppima” (15.04) – uudis kirjutab Tallinnas toimunud uuendusmeelsete õpetajate foorumist, ent ära ei ole märgitud, millal foorum aset leidis.
- “Endine Haljala kooliõpetaja leidis Põlvamaal luuleanni” (15.04) – loos ei ole kirjas, millal õpetajal luulekogumik ilmus.

Kolm uudist, mille keskne fakt on pigem pikaajaline protsess, ning mille täpset toimumise aega ei saa määratleda, on järgmised:

- “Eesti Eest! otsib hoolega paremat nime” (11.04);
- “Teadlased: õppekava surub lapse tahaplaanile” (12.04);
- “Riik ei suuda tagada alimentide sissenõudmist” (15.04).

Analüüsitava perioodil ilmus ka mitu uudist, mille fookussündmus oli toimunud juba ammu enne lehe ilmumist. Nii viidi pealkirjas “Põhja-Eesti verekeskus lühendas vastuvõtu aegu” (04.04) viidatud muudatus sisse “veebruari”, so. üle kuu aja enne lehe ilmumist.

Üsnagi pika aja eest olid juhtunud ka järgmiste lugude uudissündmused:

- “Mart Ustav usub oma AIDS-ravimi edusse” (06.04) – ehkki uudis on tehtud teadlase kommentaarist oma projektile, ajendas seda küsima ikkagi asjaolu, et vaktsiini leiutamine jõudis “paari nädala eest” kliiniliste katsete etappi.
- “Kuum vesi päästab Nõva ranna mustavatest õlilaikudest” (15.04) – uudis kirjeldas uusi masinaid, mille ostuleping sõlmiti “eelmisel nädalal”, uudis ilmus

laupäeval, niisiis sõlmiti ostutehing üle nädala aja eest.

- “Läsna teatripäeval näidati paljast riigiametnikku” (08.04) – teatripäevad toimusid “naljapäeval” ehk siis esimesel aprillil, nädala eest.
- “Sotsiaalministeeriumi hinnangul on ka lahja õlu laste tervisele kahjulik” (07.04) – uudis ilmus reedel, ent ministeerium oli vastavasisulise teate edastanud põllumajandusministeeriumile “nädala alguses”.
- “Kapo uuris kohtuniku altkäemaksuafääri juba mitu kuud” (11.04) – kohtunik peeti kinni “eelmise neljapäeva õhtul”, uudis ilmus teisipäeval.

Ajakirjanike selgitused uudiste värskuse probleemile olid küllaltki pikad, erinevad ning huvitavad, mistõttu toon täispikad vastused välja bakalaureusetöö Lisas nr 3. Enamasti oldi seminaritöö tulemusega nõus, et see on tõesti Eesti Päevalehe Eesti külgede uudiste probleem ning samas, et seda ajakirjanikelt ka nõutakse:

- *See pole hea kindlasti. See on jama, et uudistes värskusega probleeme on. (Ammas)*
- *Seda on keeruline seletada. Päevalehe puhul peab see kolme tähtsama kriteeriumi hulka kuuluma, et tegemist on värskel uudisega. (Ojakivi)*
- *Bossid peavad seda oluliseks, sellega on probleeme, seda on tunnistatud. (Käärt)*
- *On oluline. Seda nõutakse. (Ibrus)*

Värskuse kriteeriumi küllaltki madalat kohta uudistetoimetuse uudisväärtuste hierarhias selgitati erinevalt. Mitmel korral toodi välja, et toimetuses eelistatakse/eelistati pigem analüüsivaid tekste.

- *Ajatud uudised on ka teretulnud, seal ilmutab Päevaleht ka analüüsi ja kommentaare, ka need on päevakajalistel teemadel. (Ojakivi)*
- *Võibolla oli möödunud aasta oli selline periood, kus me püüdsime rohkem analüüsida tegeleda ja olime vähem aktiivsed värsketeks ja päevakajalisteks asjadeks. Märt (Kivine, toimetuse juht) oli ise pikkade analüüside ja tekstide huviline, see kindlasti avaldas mõju. Kindlasti ka see avaldas mõju, et polnud ägedaid sündmusi. Isegi ilmast polnud kirjutada. See pole hea kindlasti. See on jama, et uudistes värskusega probleeme on. (Ammas)*
- *Mina tahan teha pigem probleemlugusid. Eriti sotsiaalteemad. Mitte et eile juhtus õnnetus, vaid pigem inimesel on probleem ja ta on hammasratate vahel. Paberlehelt nõutakse ka pigem asjade analüüsi. Me peaksime seda pakkuma rohkem. (Ibrus)*

Kõige rohkem rõhutati originaaluudise tähtsust, ent kuna neid ei leia iga päev, võivadki ka need olla pigem pikema aja eest toimunud sündmused:

- *Toimetuses vaadati ka, et **kas sellest on teine leht kirjutanud: kui ei ole, siis läheb lehte, mis sest et ta pole enam värske.*** (Sõerunurk)
- *Pigem on nii, et kui sa satud mingi uue asja peale, selles mõttes, et keegi teine pole sellest kirjutanud, aga on olemas näiteks mingi plaan. Siis selles mõttes on see ju uus uudis. Kui toimus kuu aja eest või poole aasta eest, siis lihtsalt varem pole keegi avastanud, et selline asi toimus, **tuleb tagantjärele teha, kui keegi pole varem ära kirjutanud. Üsna raske on iga päev mingit tohutut uudist välja mõelda.*** (Püüa)
- *Nojah, kui nii mõelda, siis mis on värskus, see on see, mille kohta on saadetud pressiteade, et midagi toimub, kõik seda kajastavad. Päevalehes vaadati seda nii, et need, mis olid **värsked asjad, pandi augutäiteks**, oodati omauudist, et sa oled kuskilt midagi välja kaevanud. Ma mäletan, et kui ma ise Päevalehes töötasin, siis võrreldes Postimehega oli selline tunne, et seal olid uudised värskemad ja pressiteadete põhjal tehtud. Mulle see päevalehe lähenemine meeldis, sest värske asja saab raadiost ja telest kätte, **meilt oodati, et oled telgitagustega tuttav.*** (Krause)

Toimetaja või ajakirjaniku apsakat tunnistati samuti:

- *Pigem on tegemist **toimetaja või reporteri poolse apsakaga**, et see on jäänud segaseks.* (Ojakivi)
- ***Kehv reporteritöö.** Varem ei saanud jaole. Lihtsalt tagantjärele on tulnud välja, et teema on olnud ikkagi oluline ja tuleb ära teha, tuleb asjale tähelepanu pöörata* (Käärt)
- *Päris paljude lugude puhul on see, et on uudis, aga seda **pole seostatud ära, et miks me just praegu kirjutame.** Jääb mulje, et sellest võib kirjutada ükskõik millal, et see on mingi suvaline protsess, aga et seal on oluline vaheetapp – see jääb lugejale arusaamatuks, et miks sellest just praegu kirjutatakse?* (Peensoo)

Paar ajakirjanikku märkisid, et neile meeldib kirjutada pigem teemadel, mille sündmused pole veel juhtunud.

- *Seda, et osad pole määratletavad, võib pidada normaalseks, sest osa teemasid on sellised, mida **ajakirjandus ise tõstab üles.** Näiteks, mis puudutab seaduseelnõusid või kavandatavaid plaane, mille puhul sündmust pole toimunud. Ja see on **positiivne, et ajakirjandus selliseid teemasid tõstatab**, siis pole see ainult reaktiivne vaid on **proaktiivne.*** (Laev)
- *Mulle endale meeldib kirjutada asjadest, **mis ei ole veel juhtunud.*** (Peensoo)
*Kasvõi Tallinna asjad – me ei kirjuta asju sama päeva sündmustest, kui see pole problemlugu või kui pole sama päeva üritus, mil leht ilmub. Minu jaoks on värske uudis see, et see on ajaliselt värske, et midagi toimus eile – aga kui ma sealt midagi uut teada ei saa, siis ta pole värske. Kui keegi ei ütle midagi uudset, siis see pole värske. Võib ka ju nii olla, **et ajalises mõttes on uudis värske, aga info mõttes on null ühikut.*** (Peensoo)

Peensoo tõi välja ka asjaolu, et kui koguaeg linnasündmusi kajastataks, figureeriks uudistes pidevalt linnapea Edgar Savisaar.

- *Aga me ei anna linnapeale propagandavõimalust kogu aeg, ei kajasta iga sammu. Oleme teinud pigem piltuudise. (Peensoo)*

Sigrid Sõerunurk tõi välja veel ühe värskuse puudulikkuse põhjuse:

- *See oli jah seal kummaline asi.. Seal oli töö selline, et **reporteritel pole ligipääsu BNSi uudistele**, need, mis jooksvalt tulevad iga päev. Reporterid peavad otsima ise uudiseid alternatiivsetest allikatest. Kui mingi uudise avastavad, siis see võib olla ammu juba toimunud, aga kuna sellest veel kirjutatud ei ole, siis see lähebki lehte.*

Aga toodi välja ka sündmustevaest perioodi ning lehe planeerimist:

- *Kindlasti ka see avaldas mõju, et polnud ägedaid sündmusi. Isegi ilmast polnud kirjutada. (Ammas)*
- *Täna üritan seda jälgida, et kuidas ette teha asju. Et eile tegin, täna juhtub sündmus. Sellist asja võiks olla rohkem. Kui oleks rohkem inimesi, siis see jõuaks rohkem ka. Meil on ka see asi, et meil on onlain ka, me saadame neile uudised. (Alas)*

Ning seda, et värskaid uudiseid saadetakse ka onlain-väljaandesse:

- *Meil on ka see asi, et meil on onlain ka, **me saadame neile uudised**. (Ibrus)*

Päevakajalisus

Kahe nädala jooksul ilmus Eesti Päevalehe Eesti uudiste rubriigis mitmeid aktuaalsetel teemadel kirjutatud lugusid, millest järke väärised analüüsitava perioodil järgnevad:

- 1) Soome lahes põhja läinud laevalt Runner-4 lekkiv naftareostus (5 uudist)

Uudistes kirjutati, kuidas kulgevad koristused Nõva rannas, kust vrakk lekib ning millal see naftast tühjaks pumbatakse. Lisaks kirjutati ka päästjatele soetatud kuumavee survepesuritest, mis osteti kivide naftast puhastamiseks Nõva rannas.

- 2) Andrei Koroli süüasi Araabia Ühendemiraatides (4 uudist)

Uudistes arenesid sündmused järgnevalt: “Vanemveebel Andrei Korol võib vahi alt vabaneda lähapäevil” (04.04), “Kaitseväelase Andrei Koroli kohtuasi võidakse edasi kaevata” (05.04), “Kaitsevägi jätab vanemveebel Koroli karistuseeta” (08.04), “Andrei Korol pääses ihunuhtlusest ja sai allkirja vastu vabaks” (11.04).

- 3) Presidendivalimised (4 uudist)

Perioodi alguses kirjutati, et “Tartu ülikooli rektor Jaak Aaviksoo kerkis riigipea kandidaadiks” (03.04). Järgnev suurem uudis teatas aga juba sellest, kui enamus erakondi oli oma kandidaadid välja käinud: “Presidenditosin rahvale hinnata” (07.04). Järgnevad kaks presidendivalimisi käsitlevat uudist tutvustasid Eesti Päevalehe tellitud arvamusküsitlust, milles uuriti rahva eelistusi presidendikandidaatide osas.

4) Erakonna Eesti Eest loomine ja sellele nime valimine (3 uudist)

Üks suur ohtrate lisaalugudega uudis kirjeldas erakonna loomist, üks uudis kirjeldas liitunud erakondade erinevaid seisukohti päevapoliitilistes küsimustes ning kolmas lugu erakonnale uue nime valimise protsessi.

5) Saaremaa Panga panga müümine erakätesse (3 uudist)

Panga panga müümine erakätesse ning riigi eesostuõiguse kasutamata jätmise teemat käsitleti kolmel korral. Esmalt tõi autor välja asjaolu, et riik ei kasutanud oma eesõigust odavalt maatükki ära osta, edaspidi kirjeldati uudistes uusi päevavalgele tulnud tehinguga seotud asjaolusid.

6) Estonia huku raport (3 uudist)

Raporti kohta avaldas arvamust Andrus Ansip, selle kohta paluti kommentaari Rootsi valitsuselt ning ilmus ka uudis, milles selgus soomlaste pahameel nende hinnangute avaldamise üle raportis vastu nende tahtmist.

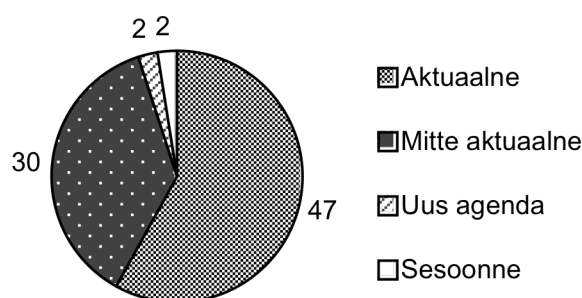
7) Pilapiltide avaldamine ajalehes KesKus (2 uudist)

8) Tallinnas sundüürnikele korterite müümine (2 uudist)

Lisaks nimetatutele võis samadel teemadel uudiseid ilmuda veel ka lühiuudiste veerus, need võisid ilmuda BNSi autorinime all või hoopis teistes rubriikides, kuid neid bakalaureusetöö autor ei vaadelnud ning seega ei väljendu need ka analüüsis.

Samuti jätkus mitmete uudiste puhul teemakäsitus hilisemates lehtedes (Eesti sõdurid Afganistanis, Liivi lahel triivitud karu saatus, Võidupüha mereparaad, koolide õppekava muudatused, siseministeeriumi kolimine Kalevi kvartalsisse, Euroopa riikide tööturu avamine, presidendivalimised, erakonna Eesti Eest arengulugu jm) või oli suurem teemakajastus juba möödunud (Muuga sadamas toimunud tulekahju, Runner-4 põhjaminek ja sellelt lekkinud reostus, Estonia huku raport jm).

Joonis 5. Uudiste päevakajalisus

Seega võib öelda, et hinnanguliselt üle poolte, ehk 47 valimis olnud uudistest olid juba enne 3. aprilli avalikkuse agendas. Uut olulist meedia-agendat algatavaid artikleid oli kokku kaks: uue erakonna sünni kajastav uudis (06.04) ning Panga pangal toimuvast segadusest kirjutatud uudis (06.04).

Kaks lugu võis analüüsitava perioodil ilmunud uudistest lugeda sesoonseks “Rästikud häirivad Tallinna lähedal koerade treenimist” (15.04), sest ehkki situatsioon, kus koertekoolis osalejad peavad end ja loomi kaitsma puutoigaste ja kummikutega, oli üsna ebatavaline, on kevadel rästikute ärkamine ja lagedaletulek iga-aastane nähtus. Samuti on sesoonne artikkel järvede jääle mineku keelust (15.04).

Kahe nädala vältel ilmus ka mitmeid uudiseid, millest sel perioodil rohkem uudisteküljel ei kirjutatud ega väärinud suuremat kajastamist ka edaspidi. Sellised lood rääkisid näiteks toiduväärtust arvatavast netiportaalist, uuest ideaalselt täpsest ajamäärarajast, vargustest Tartu ülikooli töötajatelt, suurest leetritesse nakatumisest, alusetult toimetulekutoetuste maksmisest jms.

Ajakirjanikud peavad päevakajalisust küllaltki oluliseks. Askur Alas märkis selle näiteks 10-palli süsteemis skaalale 10.

- *Oli. Näiteks eesti sõduri araabias kinni istumine. Oodati iga päev, et midagi tehtaks sellest. Oli väga oluline, see on teema. Ja öeldi, et tegele sellega. Tihti polnud need uudised isegi väga olulised. (Krause)*
- *Teemade jätkamine ja arendus on ka tähtis. (Ibrus)*
- *Näiteks pronksõduri teema puhul oleks kummaline olnud, et me lehes ei kirjuta sellest. Et kui onlainis ju kajastati, siis meie ei kajasta. Muidugi tahavad inimesed lehest kogu tõde teada, kui on olukord, mida peab kajastama. (Peensoo)*

Paaril korral mainiti ka, et päevakajalistel teemadel kirjutamine tüütab ära.

- *Ma ei tea. Mind ennast tüütab see mitmenädalane ühe asja tagumine ära. Aga nii tehakse. Kõik teised teevad, ei saa nagu väga peavoolust eralduda. Katsutakse uusi aspekte. Ausõna, mul on sellest pronksõdurist siiber. (Püüa)*

Eesti Päevalehe Eesti uudiste uudisväärtuste hierarhia

Uudistes esinemise sageduse järgi koostas järgmise uudisväärtuste pingerea:

1. Lähedus (kõik uudised)
2. Mõju (kõik uudised)
3. Konfliktus (60 uudist)
4. Päevakajalisus (47)
5. Värskus (39 uudist)
6. Prominentsus (30 uudist)
7. Ebatavalisus (15 uudist)

Ajakirjanike endi uudisväärtuste hierarhiad

Kõige enam toodi esikoha uudisväärtusena välja mõju. Seejärel peeti tähtsaks päevakajalisust, värskest, lähedust ning konfliktust. Näiteid ajakirjanike uudisväärtuste hierarhiate kohta:

- *mõju, päevakajalisus, lähedus, konfliktus, värskus, ebatavalisus, prominentsus. (Krause)*
- *päevakajalisus, värskus, konfliktus, mõju, lähedus, ebatavalisus prominentsus. (Ojakivi)*
- *Lähedus, mõju, värskus, päevakajalisus pole nii väga tähtis, prominentsus pole üldse tähtis, konfliktus.. ma ei taotle seda. Ebatavalisust ma ka ei taotle. (Ibrus)*
- *mõju, lähedus, konfliktus, päevakajalisus, värskus, ebatavalisus, prominentsus. (Laev)*
- *päevakajalisus, värskus, prominentsus, konfliktus, Käärt*
- *ebatavalisus, lähedus, mõju, konfliktus, värskus ja päevakajalisus ja prominentsus. (Peensoo)*
- *Mõju, värskus, lähedus, konfliktus, prominentsus, päevakajalisus ebatavalisus. (Sõerunurk)*

Prominentsust ja ebatavalisust peeti küllaltki vähetahtsaks, ent igast uudisväärtuse olulisusest ajakirjanikele räägin eraldi konkreetsete uudisväärtuste peatükkides.

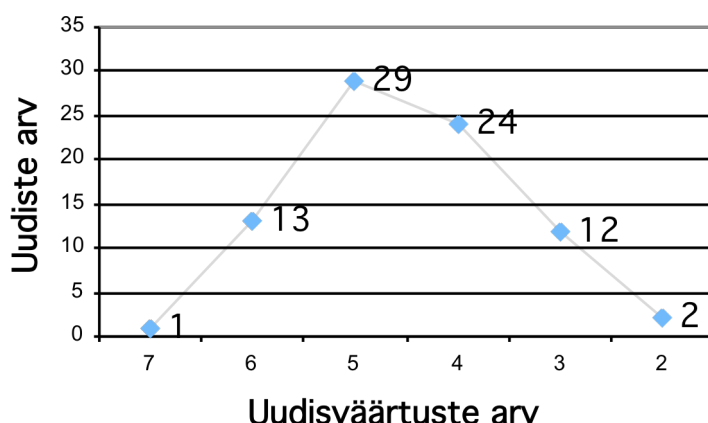
Kui palju on uudiseid, mis ei vasta vähemalt neljale uudiskriteeriumile?

Kõikidele klassikalistele uudisväärtuse kriteeriumitele vastas analüüsitaval perioodil ilmunud lugudest üks uudis, mis oli Kai Kalamehe lugu “Erakond Eesti Eest läheb riigikogu valimisi võitma” (05.04):

- uudis mõjutas väga paljusid inimesi;
- see oli lähedane teema kõikidele Eesti elanikele;
- loos esines konfliktsus (autor tõi välja probleemid, et liituvate erakondade üheks valulisemaks teemaks saab liidriküsimus ning uue erakonna esialgne nimi Eesti Eest ei ole paljudele isamaaliitlastele vastuvõetav);
- uudis muutus väga kiiresti avalikkuse üheks aktuaalsemaks teemaks, loos said sõna liituvate erakondade juhid ja prominendid Tõnis Lukas ja Taavi Veskimägi, lisalugudes esinevad ka Janno Reiljan, Kadri Must, Meelis Atonen, Ivari Padar ja Mihhail Lotman,
- uudissündmus oli juhtunud “eile”;
- uudise ebatavalisus seisnes selles, et sündmus oli avalikkusele väga ootamatu.

Uudistes, kus oli esindatud kuus uudisväärtust, oli peaaegu kõikidel juhtudel puuduv kriteerium ebatavalisus. Viie uudiskriteeriumi puhul oli samuti enamasti puudu ebatavalisuse kriteerium ning lisaks sellele (võrdselt) kas prominentsuse või värskuse kriteerium.

Joonis 6. Uudisväärtuste hulk uudistes

Nelja uudiskriteeriumiga lugudes (24) puudusid päevakajalisuse, prominentsuse ja värskuse uudisväärtused peaaegu võrdselt (neid esines uudistes 8-11 korral), rohkem jäi vajaka ebatavalisusest (esines kuuel korral) ning enam esines konfliktsuse

kriteeriumit (15). Kolme uudisväärtuse esinemise puhul puudusid kõikidel uudistel prominentsuse ja päevakajalisuse kriteerium, vaid ühel esines värskuse kriteerium. Enamasti oli nendes uudistes kolmandaks kriteeriumiks konfliktus, kolmel korral ebatavalisus.

Uudised, kus oli esindatud vaid kaks kriteeriumit, olid “Koolijütsid meisterdavad metsalindudele pesakaste” (12.04) ja “Endine Haljala kooliõpetaja leidis Põlvamaal luuleanni” (15.04). Mõlema uudise puhul oli esindatud läheduse kriteerium ning mõju kriteerium (ennekõike inimestele huvi pakkumise aspektist), mis on nende lugude puhul siiski samuti suhteliselt nõrk – viimane uudis esineb külauudiste rubriigis. Nendele lugudele oleks saanud lisada vähemalt ühe kriteeriumi, kui uudistes oleks olnud märgitud sündmuse toimumise aeg, ent kummaski artiklis polnud seda tehtud.

Lähtudes Priit Pulleritsu (1997) kirjeldatud ideest, et uudises peaks esinema üle kolme uudisväärtuse, siis antud valimi puhul jääb 14 uudise puhul uudisväärtustest väheseks (so. ca 11 protsenti valimist). Põhiline ning samas ka lihtsasti lahendatav probleem seisneski lugude värskuses – koguni 19 loos oli sündmuse toimumise aeg jäänud märkimata või sündmus toimus juba enne eelmise lehe ilmumist (22 uudist!).

Kõik ajakirjanikud, kelle käest uurisin, mitu uudisväärtust peaks uudises esinema, vastasid peaaegu kõik, et kolm või et vähemalt kolm. Vaid Krause vastas, et piisab ühest:

- *Üks nendest pluss faktiliselt täpse ja objektiivse ja tasakaalustatusega. Kui on üks esindatud, siis võiks juba ju nagu asjast rääkida. Krause.*

Uudiste väärtustamine lehes teema valdkonna järgi

Ennem kui asun käsitlema lugude paiknemist lehes, toon välja pisut statistikat analüüsitud lugude kohta lehtede lõikes. Nii selgus, et omauudiste osakaal on tunduvalt väiksem esmaspäevastes lehtedes kui ülejäänud nädalapäevadel: 3. aprillil ilmus neli uudist ning 10. aprillil kokku viis uudist. Ühel päeval ilmus kuus ning teisel ilmus seitse uudist, ent siiski oli valdavam uudiste arv alates kaheksast uudisest. See statistika peegeldab praktikat, et esmaspäeval lehes ilmuvad uudised kirjutatakse enamasti reedel valmis ning ühe või paar uudist kirjutab esmaspäevasesse loosse üks pühapäeval tööl olev ajakirjanik. (Sestap täidetakse esmaspäevaseid uudiskülgi enam

ka intervjuude ja reportaazhidega, mille puhul värskuse kriteerium ei ole kõige esmane. Esmaspäevastes lugedes on rohkem juttu ka sündmustest, mis toimuvad pärast lehe ilmumist.)

Teemade lõikes on ilmnes selge tendents, et laupäeviti ilmub rohkem uudiseid, mille teemad on pehmemad: “Läsna teatripäevadel näidati paljast riigiametnikku” (08.04), “Tallinna lähedale kerkib ainulaadne loomapäästekeskus” (08.04), “Netiportaali aitab toidu väärtust arvestada” (08.04) ning “Endine Haljala õpetaja leidis Põlvamaal luuleanni” (15.04), “Rästikud häirivad Tallinna lähedal koerade treenimist” (15.04), “Uuendusaldis õpetaja pani lapsed matemaatikat räppima” (15.04).

Tabel 2. Uudiste valdkonnad

Valdkond	Nr
Poliitika	18
Keskkond	14
Haridus	8
Julgeolek	8
Tervishoid	7
Sotsiaalvaldkond	6
Korruptsioon	5
Presidendivalimised	4
Euroopa Liit	3
Kultuur	3
Majandus	3
Teadus	3
Meedia	2
Kolmas sektor	1
Riigipüha	1

Kõrvalolevast tabelist on näha, et kõige enam on kajastatud poliitikavaldkonna teemasid. Iseenesest on see mõiste küllalt lai, et sinna alla panna ka korruptsiooni-, presidendivalimiste ja Euroopa Liidu teemad, ent pidasin mõistlikumaks neid teemasid konkreetsuse huvides pigem eristada.

Keskkonnateemade rohkus on ilmselgelt tingitud esiteks suurest naftareostusest Läänemeres ning teiseks keskkonnateemale spetsialiseerunud ajakirjaniku Ulvar Käärti töötamisest

uudisteosakonnas.

Haridusteamadest on mitu Tartu Ülikooliga seonduvat uudist (doktoriks pürgimine, riigieksamiteta sisseastumine). Julgeoleku teemadeks lugesin nii sise- kui ka välisjulgeoleku teemad – sinna alla käisid nii piirivalvelennuki remontimise uudis, Afganistanis sõdurite arvu suurendamise uudis, aga ka uudis jäälemineku keelust Peipsi järvel.

Uudisteamade paiknemine lehekülje järgi

Eesti Päevalehe uudisteküljed algavad neljandal lehel. Teine ja kolmas on

arvamuslugude päralt. Uurin lugude asetsemist paariskülgedel – 4 ja 5, 6 ja 7 ning viimased kolm uudiskülge koos 8, 9 ja 10 (need ei ole Eesti uudiste lehed kõikides analüüsitavates lehtedes).

Nõnda teemavaldkondi uurides selgus, et eespool on kajastatud enim, kokku seitse, keskkonda puudutavaid teemasid (Runner-4 uppumine), ja kokku viis uudist kajastab seaduse rikkumist (Koroli teema). Neli uudist räägib sotsiaalvaldkonnast ning neli haridusest.

Lehekülgedel kuus ja seitse domineerivad selgelt erinevad poliitikauudised (kokku üheksa). Siin võib siis välja tuua uue erakonna loomise uudised. Viimasele kolmele lehele on jäetud enam nii poliitika- (5), keskkonna- (4), kui ka tervishoiuteemalisi (3) uudiseid.

Mitu uudist haaras enda alla kaks lehekülge: “Vastutus Muuga sadama ohutuse eest kipub hajuma” (08.04) lk 6-7, “Erakond Eesti Eest läheb riigikogu valimisi võitma” (05.04) lk 6-7, “Ülekaalukalt suurima toetusega Toomas Hendrik Ilves tõusis rahva lemmikuks üleöö” (13.04) lk 8-9 ning “EMT maksis Rate.ee enamusosaluse eest Korobeinikule ligi 40 miljonit” (06.04) lk 8-9.

Aknauudised

B-uudiseid oli kokku 42, nn aknauudiseid 39. Aknauudistest kümme käsitlesid poliitikauudiseid, viis uudist käsitlesid sotsiaalvaldkonda, haridust, korrupsiooni ja keskkonda (siinjuures tuleb märkida, et viimase kahe puhul olid mõlemad valdkonnad mitmes uudises esindatud ühel ja samal ajal (Panga pangal toimunud käsitlevad uudised).

B-uudistest oli kaheksa uudist keskkonnateemalised, kuus uudist tervishoiust ja seaduse rikkumisest, viis julgeolekuteemalist uudist. Kõik kolm teadusuudist olid B-uudised ning paiknesid 7-9 leheküljel.

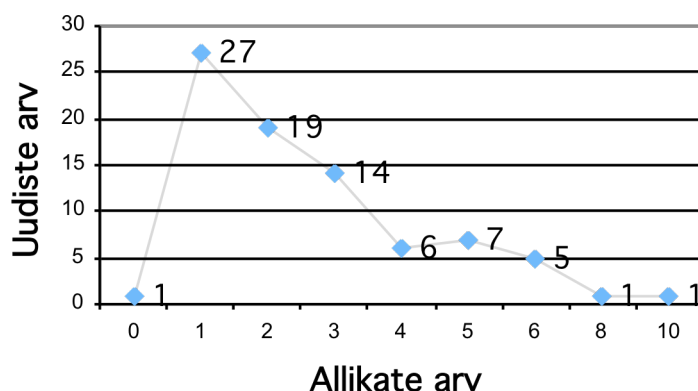
5.4 Uudiste allikakasutus

Allikate arv uudises

Keskmiselt oli ühes uudises 2,6 allikat, kokku määratlesin 214 allikat, kusjuures üks allikas võis uudistes korduda. Kuna Eesti Päevalehes on oluline uudiste liigendamise element infokasti lisamine, siis lugesin ka seal mainitud allikad uudiste juurde kuuluvaks.

Nagu allolevast tabelist näha on, oli kõige rohkem uudiseid ühe allikaga – kokku 27 ehk 22 protsenti. Neist kaheksal korral oli ainsaks allikaks pressiesindaja, kaheksal korral spetsialist, neljal korral teadlane ning ühel korral amet (sotsiaalministeerium).

Joonis 7. Kõikide allikate arv uudistes.

Valimis esines ka üks uudis, kus ei olnudki nähtavaid allikaid: “Valitsuskabinet otsib tervishoiule lisaraha” (13.04) – uudis räägib sotsiaalministri tõstatatavast arutelust, mille kohta on ilmselt välja saadetud pressiteade.

Tavaliselt peetakse keskmiseks või rahuldavaks päevalehe uudiste allikate arvuks 2-3 allikat – neid oli kokku 33 uudises ehk 27 protsendis uudistes. 4-10 allikat oli aga kokku 20 uudises, ehk 16 loos. Uudis, kus esines kokku kümme allikat, oli Kai Kalamehe kirjutatud lugu “Erakond Eesti Eest läheb riigikogu valimisi võitma (05.04), mis oli pommuudis uue erakonna loomisest ning nõudis ka paljude osapoolte kommentaari sündmusele. Kaheksa allikat oli Rein Siku artiklis “Küttekompensatsiooni taotlemisest sai Tapal bürokraatiasarss” (08.04).

Kui küsisin ajakirjanikelt, kui palju peaks nende arvates ühes keskmises 2500-3000 tähemärgises uudises allikaid olema, vastasid nad enamustel juhtudel, et kaks-kolm. Ühel korral öeldi neli ning ühel korral, et vähemalt kaks.

Kirjalikud ja suulised allikad

Eesti Päevalehe uudisterubriigi lugudes viidati päris paljudel juhtudel dokumendile kui informatsiooniallikale: 15 korral oli allikaks uuring, raport, e-kiri, ajaleht (Eesti Ekspress, Expressen), BNS (2x), dokument, seadus, avaldus, arengukava, määruse eelnõu, väljavõtte lepingust jms.

Viies uudises olid allikaks asutused: sotsiaalministeerium, tervisekaitseinspeksioon, justiitsministeerium (2x) ja Soome tööministeerium. Ühel korral mainiti loo allikana ka kodulehekülge (salukool.ee).

Suuliseid allikaid oli lugudes kokku 194, ehk ühes uudises keskmiselt 2,4. Anonüümseid allikaid kuus. Loos, kus kõneles “mitu kinnisvarahindajat”, lugesin need üheks allikaks, kuna kinnitasid ajakirjanikule ühte ja sama asja ning neid käsitleti ka loo vältel ühtse allikana. Lisaks soovisid anonüümseks jääda kolm lihtnimest (sotsiaalsete probleemidega allikad, kelle probleeme on siiski suhteliselt täpselt kirjeldatud), üks “kohalikke olusid tundev ametnik” ning “üks sotsiaaldemokraat”.

Mõnel juhul ei ole aga ajakirjanik loo allikat nimega identifitseerinud, ehkki seda saaks lugeja kergesti ise teha, st et allikas ei ole tegelikult anonüümne. Sellised näited on kuus ministrit, kes kõik kinnitasid ajakirjanikule, et ei lase kantslereid lahti ning Harju päästeteenistuse pressiesindaja, kelle nime ei olnud loo juurde samuti märgitud.

Allikate amet

Suuliste allikate sotsiaalse staatuse määrab ära nende amet. Nagu eespool mainitud, pidasin paremaks mitte määratleda allikate sotsiaalset staatust nagu Merili Nikkolo samateemalises töös tegi, vaid nimetasin suuliste allikate üldisema ametinimetuse. Nii tuli selgemini esile, millise tegevusala, valdkonna ja ameti esindajad enam uudistesse

pääsevad. Lühendatud tabeli toon ära siinsamas, ent täispikk tabel on välja toodud bakalaureusetöö lisas nr. 2.

Tabel 3. Allikate töövaldkond ja amet.

Amet	Nr
Avaliku sektori juhid	49
Sh ministrid	14
Sh riigiametite juhid	10
Erakonna järgi identifits. allikad	32
Sh erakonna esimehed	11
Spetsialistid	84
Sh pressiesindajad	22
Lihtinimesed	16
Muud allikad	13

Küllaltki positiivse näitajana tuli uudiseid analüüsides välja see, et päevalehe suuliste uudiste allikatest suure osa (43 protsenti) moodustavad spetsialistid. See vastab ka ajakirjanike endi eelistusele, mille kohta nad andsid vastuseid intervjuu uudisväärtuste blokis ning kus rääkisid, et kõige enam eelistavad nad erinevate spetsialistide kommentaare uudissündmustele. Prominentsete inimeste esinemine uudises ei olnud nende hinnangul absoluutselt tähtis.

Spetsialistide puhul on väga suur osakaal pressiesindajatel – nemad saavad sõna kokku 22 korral. Siia võib veel lisada kaks erakondadega seotud pressiesindajat, kelle liigitasin erakonna järgi identifitseeritavate allikate alla, kuna ka nendel on siiski vastava erakonna poliitikaga rohkem seotud (Agu Uudelepp ja Margus Tsahkna).

Ajakirjanikud ise ütlesid pressiesindajate kasutamise kohta, et sageli takistavad pressiesindajad ametnikega suhtlemist:

- *Paljudes ametkondades on pressiesindaja filtriks, kes ise armastab rääkida, pigem ametnikud ei taha rääkida. (Ojakivi)*
- *Reeglina ei suhtu üldse hästi. Mõnikord on hädavajalik, eriti kinnised asutused nagu keskkonnainspeksioon, nende sisekord on see, et küsimustele vastab pressiesindaja. Kui saad temaga hästi läbi, siis saad ka rääkida mõne ametnikuga. Pressiesindaja oskab anda allika, ametniku, kes on kõige targem rääkima. (Käärt)*
- *Mõned ministeeriumid on leinud kesktee – võtavad küsimused ja otsivad sellele eksperdi vastused, aga sisuliselt rakendab ikka riigiasutus sellisel tegutsemisel mõningast kontrolli ajakirjaniku üle, seal on raske küsida lisa ja täpsustust. Või vähemalt üritab rakendada kontrolli. (Laev)*

Õeldi ka, et suhtekorraldaja kasutamine uudises sõltub pressiesindajast ning et mõni neist on ka asjalikum kui ametnik:

- Ega ta **midagi juurde ei anna tavaliselt**, kusjuures oleneb pressiesindaja isikust ja tasemest. Oma ajakirjanikukogemuse järgi mäletan kahte, kes olid väärt tsiteerimist, **ülejäänud võtsid info ühest emailist teise**. (Krause)
- **Sõltub pressiesindajast, mõned on täiesti ülekasutatud**, tegelikult oleks võimalus kasutada pressiesindajast adekvaatsemaid allikaid. Kui pressiesindaja teeb selle töö hästi ära, siis pole see probleem. (Ojakivi)
- Ma pole nende vastane, aga nad on eelkõige alginfo ja üldise informatsiooni andjad. Ja noh, **väga hea pressiesindaja võib olla ka see, kes on kõneisik, neid on väga üksikuid**. Hea pressiesindaja on ka nii hea, et ta võib oma kõige kõrgema ülemuse sõnu öelda. (Ammas)
- Kuigi Arop seda üldse ei soosinud vahepeal, läheb praegu üha rohkem nende kasutamiseks. Kasvõi **tuletõrje või politsei pressiesindajad, nad on koguaeg kursis ja info jõuab nendeni**. Ma võin ju ka Aegile helistada, aga tema ajab mulli. (Püüia)
- Ei tahaks väga neid ka kasutada, **oleneb pressiesindajast**. Mõni teab, on end kurssi viinud ja oskab sisuliselt vastata. Aga **esindaja, kes ainult vahendab, on mõttetu**. (Peensoo)

Ning enamasti öeldigi, et ei eelistaks pressiesindaja kasutamist loo allikana:

- **See on viimane asi mida ma tahaks teha**. Pressiesindaja ülesanne on ikkagi **viia ajakirjanik kokku õige inimesega, kes räägiks**. Muidu ta **filtreerib kõik huvitava välja**. (Alas)
- Ta on selline tehniline töötaja. Eks kui otseallikalt kommentaari ei saa, siis tuleb teda kasutada, ei jää muud üle, aga **see peaks olema viimane võimalus**. (Sõerunurk)

Spetsialistidena said sõna peamiselt erinevate riigiametite osakondade juhid, aga ka näiteks sotsioloogid, Enn Soosaar, ülikooli vastuvõtu peaspetsialist Kaja Karo jne. Et uudistes esines mitu teadusuudist, said uudistes sõna ka kümnekond teadlast. Küllaltki palju rääkisid uudistes ka õpetajad (7 korral), kommenteerides uue õppekava loomist. Seitsmel korral lubati repliike ärimeestele, kellest suur osa kommenteeris portaali Rate.ee müümist EMT-le.

Uudistes saavad rohkem sõna avalikus sektoris töötavad juhid – 194 suulisest allikast oli neid 49 ehk 25 protsendil sõnavõttudest. Nii said uudistes sõna mitmete riigiametite juhid nagu näiteks keskkonnainspektsiooni peadirektor, piirivalveameti peadirektor, olümpiakomitee president jne. Pisut vähem rääkisid uudistes riigiametite regionaalsed juhid, kes olid peaaegu kõik seotud keskkonnavaldkonnaga: Saaremaa keskkonnateenistuse juhataja, Hiiumaa keskkonnateenistuse juhataja jne. Päris palju said sõna ka omavalitsuste madalama astme juhid nagu näiteks aselinnapead – kokku

koguni viiel korral.

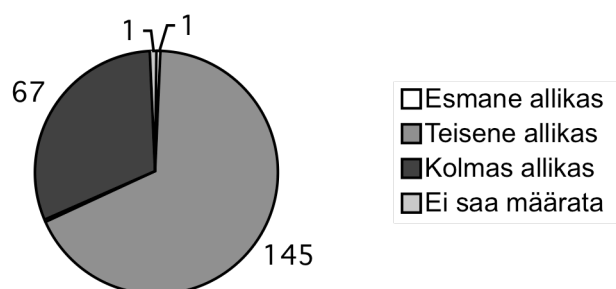
Päris palju said sõna ka erinevad erakondade esindajad (32 korral ehk 16 protsendil sõnavõttudest) – selle arvu võib panna eelkõige uue erakonna loomise arvele ning teisalt ka presidendivalimiste teema üha aktuaalsemaks muutumisele antud perioodil.

Veel ühe positiivse näitena tuli välja, et üsna palju lastakse Eesti Päevalehe uudistes rääkida lihtinimestel (kokku koguni 16 korral) ning kodanikeühenduste esindajatel, kes said sõna küll vähem, kokku viiel korral.

Allikate kaugus sündmusest

Siin kategoorias uurin kõikide allikate kaugust sündmustest. Hennoste järgi võib ju kolmandaks allikaks lugeda näiteks pressiteadet mingi sündmuse kohta, seega saab määratleda ka dokumentide jm. mitte suuliste allikate lähedust sündmusele.

Joonis 8. Kõikide allikate kaugus sündmusest.

Kõige rohkem allikaid on teisesed allikad, ehk siis inimesed või kirjalikud allikad, mis on otseselt sündmusega seotud. Sellesse kategooriasse kuulusidki enamasti sündmustes osalevad inimesed, aga sekka tuli ka seadusi või arengukavasid, mis olid lugude fookuses ning mis olid uudise loomise aluseks. (Näiteks “Rahvas järjest kaitsetum” (10.04), allikas siseministeriumi arengukava aastateks 2007-2010). Kolmandad allikad olid suures osas pressiesindajad, aga ka muud kõrvalseisvad inimesed, kes asja kommenteerisid.

Ühes loos oli väga selgelt tunda ajakirjaniku kohalolekut: “Läsna teatripäevadel näidati paljast riigiametnikku” (08.04), autor Rein Sikk. Tegelikult olid ajakirjanikud

käinud sündmuspaigal ka teistes uudistes (Rein Siku Tapa bürokraatiasfari uudis ja Karla külast uudis Thulema firma õhureostamisest), ent seal ei olnud ajakirjanik nii selgelt sündmuses osaleja.

Ühe loo juures ei saanud määratleda, kuidas inimene sündmusega seotud on, sest allikat identifitseeriti vaid nii: “Priit Laos Lääne-Eesti päästekeskusest”.

Allikate identifitseerimine

Suulistest allikatest enamust oli lehes identifitseeritud ees- ja perekonnanimega. Kuuest anonüümsest allikast oli ühte identifitseeritud tema erakondliku kuuluvusega: sotsiaaldemokraat; üheks allikaks lugesin eelpool nimetatud põhjustel “mitu üksteisest sõltumatut kinnisvarahindajat”; ning Saaremaa Panga panga saagas kõneles “üks kohapealseid olusid tundev Saaremaa ametiisik”. Lihtnimetest anonüümseid inimesi identifitseeriti nii: sundüürnik; tallinlanna, 31, elatisrahasid ootav Anna, nimi muudetud; ja Irma, nimi muudetud, Raplamaal elav, 35. Seega oli püütud ka anonüümseid allikaid nime mitte avaldamisest hoolimata küllaltki täpselt identifitseerida, et näidata neid võimalikult usaldusväärsetena.

Anonüümsete allikate kasutamise kohta ütlesid ajakirjanikud, et see on vahel paratamatu, sest nime avaldamine kahjustab inimest:

- *Halvasti muidugi, aga **mõnikord on paratamatu**. Siis, kui selle informatsiooni ilmumine ja seostamine mingi inimese nimega **kahjustab seda inimest**. Tihtipeale inimene arvab, et kahjustab, aga objektiivselt vaadates ei kahjusta. Aga ta ikka ei anna luba nime kasutamiseks. (Alas)*
- *Ei ole head teoreetiliselt. Aga ma arvan, et päris **nendeta hakkama ei saa**, eriti kui on konfliktsete teemad. **Tavaliselt on allikatel põhjus olemas, kes ei taha rääkida – et info pole õige või ei taha end kompromiteerida**. (Sõerunurk)*
- *Kui on delikaatne ja **ühiskonnale oluline teema, siis võib kasutada**. Nii et ma ise tean, kes räägib. (Ammas)*
- *Seda teevad kõik ajakirjanikud, see on okei. Kui me võtame Economisti, siis seal on pooled allikad anonüümised, on väga harv juhul, kui leiad konkreetse nime. See kergelt jätab kahtlusi, kui on konfliktne teema, aga **teatud teemade puhul on see vajalik**. (Krause)*
- *Nii ja naa. Mõnes mõttes vähendab usaldusväärset, see on halb. Et keegi ütles, et naised saunas rääkisid. **On sellised teemad, mille puhul inimesed lihtsalt ei räägi**. Keegi võib lihtsalt peksta anda tänu sellele, kui ta oma nime all räägib. On tundlikud teemad. Muidu ei saa kirjutada. Ma ise ei ole*

kasutanud, mul ei ole selliseid hellasid teemasid olnud. Reelina moosin inimesed ära. (Käärt)

- *Teatud juhtudel on see täiesti aktsepteeritav, näiteks politsei uudised, kuritegevus. On olukordi, kus prokurör ei saa rääkida ja kus teised allikad ei saa rääkida oma nime all. Ja juhul, kui tegemist on nõ ütlemega ühiskonna aspektist olulise uudisega, ühiskonda puudutavad poliitilised protsessid, kus poliitikud tulenevalt ametikohast või koalitsioonikokkuleppes ei saa oma nime all kommenteerida. Siis on lubatud ka see, et kasutad anonüümseid allikaid. (Ojakivi)*

Piret Peensoo ei pidanud anonüümsete allikate kasutamist pigem üldse õigustatuks:

- *See peaks olema eriti mõjuv põhjus. Kui allikas on ainult eesnimega, siis lugeja jaoks on ta suhteliselt anonüümne. Kui vähegi keegi teine suudab sama juttu oma nime all rääkida, siis olen vältinud. Reeglina jätan asjaga tegelemata või teinud loo, aga leidnud muu allika. See on mõtetu, kui lehest loed uudist ja on anonüümne allikas. Kui on põhjendatud hirm oma elu pärast või on liiga teatud, vaid siis on lubatud. (Peensoo)*

Nime polnud märgitud ühele pressiesindajale, samuti kuuele ministrile, kes samas ei olnud anonüümne allikas. Ainult eesnimega oli märgitud üks allikas Ilona, kes oli Rate.ee kasutaja ning kes siis kas ei soovinud ise oma perekonnaime avaldamist või ei peetud seda oluliseks. Niisiis esines uudistes kokku 14 suulist allikat, kelle nime ei avaldatud või märgiti vaid eesnimi.

Paaril korral mainisid ajakirjanikud pressiesindaja loos kasutamist kommenteerides, et ei pane loosse mõnikord sisse pressiesindaja nime:

- *Vahel olen pannud ka ilma nimeta, ta pole üldse oluline. On teadlik, et ma ei kasuta neid. Mõnikord oled sunnitud ametliku teate puhul. (Ibrus)*

Lisaks nimele oli enamuste allikatele juurde märgitud nende amet – 162 suulise allika juurde 195st, kusjuures sageli see oligi ainsaks identifitseerimisviisiks.

Neljal juhul oli märgitud inimese töökoht, kuid see, mis ametit ta seal peab, oli jäetud märkimata. Näiteks Nikolai Laanetu Eesti metsakaitse- ja metsauuenduskeskusest ja Priit Laos Lääne-Eesti päästkeskusest.

Kui inimest ei tutvustatud tema ameti kaudu, siis enamasti oli tegemist lihtnimestega, kelle puhul sai loosse sattumise puhul määravamaks miski muu kui amet. Näiteks

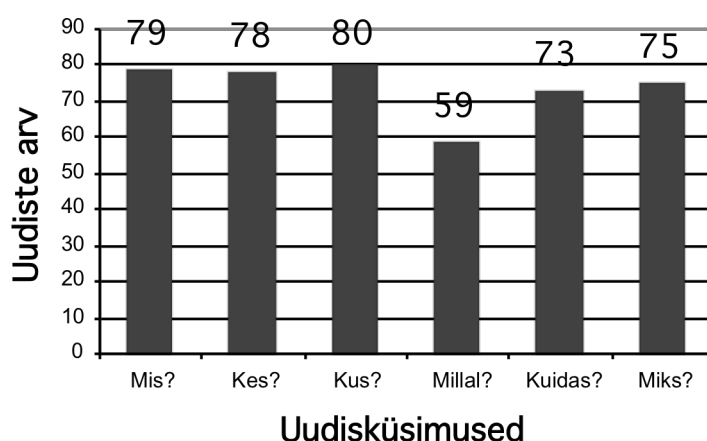
elukoht (tehase tegevusest häiritud elanikud), elatisrahade saamine, puudega laste emaks, sundüürnikuks või Rate.ee kasutajaks olemine jne.

Kuuel juhul oli aga inimesi identifitseeritud vaid erakondliku kuuluvuse järgi. Lisaks ametile oli aga erakonda kuuluvust mainitud veel 27 juhul, mis teeb selle aspekti inimeste identifitseerimisel nime ja ameti märkimise järel tähtsusest kolmandaks.

5.5 Uudisküsimustele vastamine

Uudislugude puhul peetakse kõige olulisemaks vastamist küsimustele mis, kes, kus ja millal. Vastavalt mahule ja ruumile otsitakse uudistes vastust ka küsimustele kuidas ja miks. See tendents ilmneb ka allolevas tabelis, kus on näha, et vähem on vastatud viimasele kahele küsimusele, ent probleeme on enim küsimusele millal vastamises.

Joonis 9. Uudisküsimustele vastamine

Uudisküsimustele vastamise puhul jäi näiteks küsimuse miks juures puudulikuks Panga pank käsitletud lugu (12.04), kus ei seletatud lahti, mis on Pärdi kinnistu täpsemalt – kui pole eelnevalt teemakajastust jälginud, ei saa sellest aru. Samuti ilmses, et toimetulekutoetuste varjamist käsitlevas loos ei ole mainitud, et kui suur on toimetulekutoetus ning kui palju inimesi seda kokku varjas (06.04).

Küsimusele kes jäi vastamata uudises, mis rääkis ERMi uue maja täiendatud projekti valmimisest, ent loos ei olnud märgitud, kes olid projekti autorid (07.04). Samuti ei pea ma päris täpseks määratlemiseks sotsiaalministeeriumi, “kelle” hinnangul on lahja õlu lastele kahjulik (07.04).

Küsimusele kus jäi vastamata uudises “Koolijütsid meisterdavad metsalindudele pesakaste” (12.04).

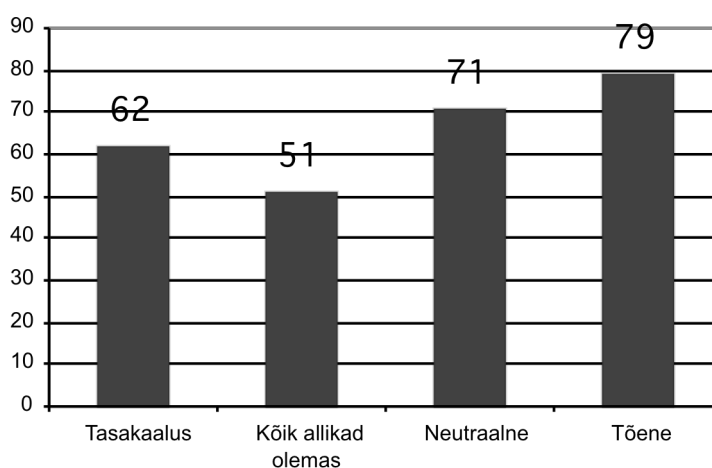
Juba värskuse uudisväärtuse analüüsimisel selgus, et mitmetes lugudes on määratlemata, millal sündmus toimus. Nii oli sellele küsimusele vastamisega probleeme 22 uudises, neist kolme puhul oli tegemist pikaajalise protsessiga, mille täpsemat ajamääratlust on raske hinnata.

Kuidas ja miks küsimustele vastamise puudujäägi näidetena võib välja tuua uudise, kus räägitakse, et valitsus hakkab tervishoiule lisaraha otsima (13.04), ent millised on võimalikud lahendused, seda ei ole loos märgitud. Uudises, kus kirjutatakse sellest, et riik ei suuda tagada alimentide sissenõudmist (13.04), jääb vajaka kohtutäiturite endi põhjendus, miks nad seda piisavalt ei taga. Praegu on olemas vaid süüdistaja oletus. Uudises “Põhja-Eesti verekeskus lühendas vastuvõtu aegu” (04.04) ei ole märgitud, millised on uued vastuvõtu ajad ja ei ole välja toodud, miks on verekeskus majanduslikes raskustes. Uudises “Ansip: parvlaeva huku kohta tuleb küsimusi aina juurde” (07.04) ei ole vastatud, milliseid küsimusi siis selle huku kohta tekkinud on.

5.6 Kas uudised on objektiivsed?

Objektiivseks loetakse uudist, mis on tasakaalus, kus saavad sõna kõik teema või konflikti osapooled ning milles autor ei esita oma hinnangut, on neutraalne ja mis on tõene.

Joonis 10. Uudiste objektiivsus

Allikate olemasolu ja tasakaal

Uudistes esines probleeme kõikides aspektides, ent kõige rohkem oli lugudes puudu allikaid, mistõttu kannatas ka uudiste tasakaalustatus. Seda, et ajakirjanik ei olnud minu hinnangul 30 juhul rääkinud kõikide uudise osapooltega, võib panna nii uudiste mahu piiratuse, ühe päeva pikkuse ajalimiidi ning sellest tulenevate probleemide (nt. allikat ei ole võimalik kätte saada), aga ka reporteri laiskuse arvele.

Teravamalt tulevad puudu olevad allikad loomulikult esile siis, kui loos ei saa sõna üks konflikti osapooltest. Siin võib näiteks tuua Saaremaal Panga pangal isetegevuslikult parkla rajamist kajastavad artiklid (06.04; 07.04; 12.04), kus sõna ei olnud saanud maatüki ostja ega maatüki müüja, küll aga erinevad kõrvalseisjad ja keskkonnateenistujad. Uudises, kus räägitakse lisajõudude saatmisest Afganistani (07.04), saab sõna kohapealseid olusid tundev kapten, samas ei põhjendata valitsuse poolt, miks võeti selline otsus üldse vastu. Kui Andrus Ansip heidab ühes uudises (07.04) ette Estonia huku raporti puudujääke, siis sõna ei saa raporti koostajad. Uudises, kus kirjeldatakse nahkhiirte elupaikade kaitse alla võtmist piirkonnas, kus on suured huvid kinnisvaraarendajatel, ei saa viimased plaane kommenteerida. Ei saa välistada, et nendel näiteks toodud juhtumitel ei olnud võimalik osapooli kätte saada või nad ei olnud nõus kommenteerima, kuid lugudes sellele viidatud ei olnud.

Samas on uudiseid, milles ei saa ette heita ühe konflikti osapoole puudumist uudisest. Näiteks vanemveebel Koroli seaduse rikkumist käsitlevates lugudes (05.04; 08.04; 11.04) peategelasega mitte rääkimist, sest Araabia Ühendemiraatides vanglas viibiva mehega ei olnud ilmselgelt võimalik ühendust saada. Samuti on loos, kus räägitakse Tallinna korterite odavast müümisest (07.04), puudu ostjad ehk sundüürnikud, kuid siin on näha, et ajakirjanik on püüdnud nendega kontakti saavutada, ent viimased ei ole nõustunud juhtunut kommenteerima.

Mõnel juhul loos suurt konflikti ei esinegi, kuid samas oleksin lugejana soovinud teada, mida arvavad asjast kõrvalseisjad või selle ala eksperdid. Näiteks räägib üks lugu Tallinna lähedale kerkivast loomapäästkeskusest (08.04), ent selles saavad sõna vaid selle projektiga seotud inimesed. Lugejana aga tahaksin teada kellegi kõrvalseisva spetsialisti suust, et kas sellist asja on üldse vaja. Uudises, kus on juttu

Muuga sadama ohutuse tulevikust (08.04), esindab Tallinna Sadama seisukohti pressiesindaja, kes ei valda aga ilmselgelt teemat – olulised küsimused jäävad vastuseta ning rääkima oleks pidanud sadama ohutuseksperdiga.

Uudiste tasakaalustatust pidasid kõik ajakirjanikud eranditult väga olulisteks:

- *Oluline. Selle all ma pean silmas, et **kõik saavad sõna, kellele on vaja sõna anda ja nii võrdselt, kui saab.*** (Sõerunurk)
- *See on väga oluline. Aga igapäevatoos on vahel situatsioon, et teise poole arvamust pole isegi mõtet küsida, aga tegelikult peab küsima. Peab olema vähemalt üks lause. Kui on ka suhteliselt positiivsed uudised, siis on ka erinevad vaatenurgad. **Alati on seal võimalik leida keegi, kellele see ei meeldi.*** (Ammas)
- *See on nagu **uudise puhul põhiline**, et võimaluse korral, kui nad vähegi toru võtavad või kättesaadavad on, et oleks kõik seisukohad olemas.* (Püüa)
- *Väga oluliseks. Kui on konflikt, et mõlemad osapooled saaksid rääkida. **“Ei kommentaari” on ka suur asi juba**, kui saad selle kätte.* (Käärt)
- *Ma hästi tahan anda **ruumi kõigile osapooltele**. Jälgime seda palju. Kui on **hell teema**, et siis **kõik saaks palju rääkida**. Et pärast poleks ütlemist.* (Ibrus)
- *See oleks **tore ja ideaalne**. Aga kui üks räägib detailselt ja teine ütleb et ei kommentaari, siis ei saa ju klassikaliselt sama palju sõna anda. Aga samas saavad mõlemad sõna... Kui inimene jookseb eest ära, ei anna ennast kätte, siis tõenäoliselt ei saa oodata enam selle looga. Päevakajalisus ja värskus hakkab kaduma. Siis hakkab ju järgmine uudiskriteerium ära kukkuma..* (Peensoo)
- ***Väga oluline**. Et lugejad saaksid tasakaalustatud infot ja see on oluline ka lugejate informeerimise seisukohast, kui ka **lehe usaldusvääruse mõttes**.* (Laev)
- ***On oluline**, aga ühtegi uudist ei saa 50-50 või täiesti tasakaalustatult kirjutada, kui selle poole hakata püüdlema, siis on **see ka põneva uudise surm**. Kui lähtuda sellest, et pakud ühesuguse arvu tsitaatideks ja parafraasideks mõlemale osapooltele, siis see uudis pole põnev.* (Ojakivi)

Uudiste neutraalsus

Uudised olid üldjoontes kirjutatud objektiivselt. Mõningatel juhtudel olid lood pigem olemusloo tüüpi ja kirjutatud positiivses võtmes, näiteks “Läsna teatripäevadel näidati paljast riigiametnikku” (08.04) ja “Kolm ema ehitavad puudega lastele kolmekümmemiljonilist küla” (10.04).

Ent esines ka mitmeid lugusid, mis viitasid selgelt ühe osapoolte süüdistamisele. Sellistest lugudest olid kõige silmapaistvamad eelpool mainitud Panga panga

skandaali käsitlevad uudised. Loos “Kas Saaremaa pangatükk müüdi viis korda odavamalt?” (12.04) esinevate hinnangute andmisel ei viidata allikatele, järelikult väljendavad need autori enda seisukohti. Nii on kahtlus kinnistu hinna mitu korda odavamalt müümises omistatud ajakirjanikule. Viimane infokasti lause “Panga pangal käivad asjad nii, et mida Panga omanik lubab teha, seda tehakse” väljendab loo autori enda hinnangut. Ka keskkonnaministeerium ei saa põhjendada, miks pidas Panga ostmist kalliks ettevõtmiseks ning seda ei teinud. See lugu on selgelt riigiametnikke ründav tekst, milles asjaosalised ise sõna ega enda kaitsmise võimalust ei saa.

Neutraalsuse nõuet uudisele hindasid ajakirjanikud peamiselt kaheti – ühed olid arvamuse näitamise pooldajad, teised leidsid, et uudised peaksid siiski ka selles tähenduses objektiivseks jääma.

Neutraalsust pidasid igavaks kaks ajakirjanikku:

- *Minu arust on eesti ajakirjanduses liiga palju objektiivsust, püütakse teha liiga palju keskmist, aga võiks olla rohkem selliseid uudiseid, kus tuleks välja ka ajakirjaniku hoiak. Aga mitte nagu vene ajalehes, seal on seda liiga palju. Mitte igas loos, aga mõni lugu võiks olla selline, kus võiks arvamuse välja tulla. **See on huvitavam**, see on nagu uuring. Sama hästi võiks muidu teha uudiseid, mis on nagu uudisteagentuuri uudised. Aga et ta huvitavam oleks, võiks mõnes uudises olla, aga nii, et see on lugejale arusaadav, et ajakirjanik väljendab oma hoiakut, et see asi on niimoodi. (Alas)*
- *Ma arvan, et päris klassikaline uudis, kus on vastatud nendele kes? mis? kus? küsimustele, ja mis pole väga palju laiendatud, seal ei tohiks arvamust välja tulla. **Klassikaline uudis peaks jääma**, tasakaalustatud ja erinevate allikatega. **Kui on aga ajakirjanik, kes tunneb valdkonda**, kes on mingis asjas mingil määral arvamusliider, ta teab asjadest, **siis mõnikord see pole halb, kui tema arvamus seal paistab. See peab olema selgelt arusaadav, et kus on faktid ja kus hinnangud. Sellega ei saa liiale minna.** (Ammas)*

Viis küsitletut arvasid, et oma seisukoha näitamisest pole lihtsalt pääsu:

- *Sellest ei ole pääsu, sest isegi kui sa ei ütle otse ajakirjanikuna oma arvamuse välja, et see ametnik ajab lolli juttu, siis **see tuleb välja artikli tonaalsuses ja konnotatiivsete sõnade kasutamises**, kus on kaastähendus. Väga hästi ütles Ilmar Raag, et kui kasutati Pronkssõduri sündmuse kajastades sõna marodöör ja vandaalitseja, see on ju otseselt hinnangu andmine. (Sõerunurk)*
- *Uudises mingi pointi välja toomine on juba tahes-tahtmata arvamus. **Iga lugu on narratiiv ja seal on arvamus sees**, argumenteeritud arvamus. Aga **objektiivsuse nimel ei saa ka jätta tõde välja toomata.** (Ibrus)*

- *Uudises on kõige suurem arvamuse näitamine see, et mis uudise ma valin. Millest ma kirjutan. Sellega ma näitan oma arvamust, isegi kui uudis on tasakaalus, siis teema valik näitab ka midagi. (Peensoo)*
- *Võimalused selleks on olemas, ja paratamatult see mingis ulatuses on sees niikuinii, sest see sõltub kasvõi sellest, mille peale lugu üles ehitatakse. **Muidugi on väga võimalik, et see on uudiste tulevik.** Aga sellegi poolest, see peab toimuma mingis ulatuses. Mingis ulatuses on ee paratamatu ja **lugejatele võibolla ka nauditav.** (Laev)*
- *Tavaliselt peaks see toimuma mingis arvamusartiklis. Paratamatult, kui sa sellest kirjutad, **näitad mingil määral ikka seisukohta.** Kui kirjutad vandaalidest, kes rüüstasid poodi, siis oled Woodstoki poolt. (Püüa)*

Arvamuse näitamise vastu olid aga kolm ajakirjanikku:

- *Halvasti, selleks on teised zhanrid. (Krause)*
- *Halvasti. Meedia peab objektiivne olema ju. (Käärt)*
- *Uudises on see lubamatu, küll aga kommentaaris ja arvamuses. Päevalehes on analüüs – seal on võimalik ja vajalik, et analüüsis tuleb oma arvamus välja, mitte uudises ja otsesõnu, et.. mina arvan et.. (Ojakivi)*

Vead uudistes

Uudistes esinevate faktide tõesust on enamasti raske kontrollida, kui ei tunne iga teema tausta väga põhjalikult. Küll aga leidus siin-seal pisemaid vigu. Ühel korral oli ajakirjaniku perekonnanime viimane täht jäänud märkimata: loo all oli Kadri Ibruse asemel “Kadri Ibru”. Punkari surma põhjustaja vabanemise pärast korraldatav miiting on ühes lauses “täna”, teises “homme” (08.04). Andrei Koroli advokaadi eesnimeks on ühes loos märgitud Hisham, teises Hesham. Loos meteoriidikraatri uurimisest (05.04) esines viga juhtlõigus, kus oli kirjas “klaatrist” ning pildiallkirjaks oli tekst “Vaida arvata kraatri uurimine”. 12. aprillil ilmunud uudises Panga pangast on mainitud, et keskkonna-ministeeriumi väitel ilmus eelnevas samateemalises artiklis oli esinenud ebatäpsusi. Aga milliseid, seda loos ei mainita.

Ajakirjanikud põhjendasid vigade sattumist artiklisse ajapuudusest, lohakusest ja hajameelsusest tulenenud apsakatega. Aga toodi välja ka toimetajate valesti arusaamisest tulenenud vead ning allikate eksimused.

Objektiivsust kui ideaali hindasid klassikalisest objektiivsuse nõudest teisiti Askur Alas ja Kadri Ibrus, Sigrid Sõerunurk. Seda tegi tegelikult ka Anneli Ammas, ent oma

vastuse sellele küsimusele tõi ta välja juba eelmisele küsimusele vastates. Küsimus oli, et kuidas hindate objektiivsust kui ideaali üldisemalt, kas see on võimalik ja vajalik?

- *Noh, et mitte kõik uudised oleksid sellised igavad keskmised. Vaid et oleks ka ajakirjaniku hoiak välja paista. (Alas)*
- *Püüan olla objektiivne. Mulle ei meeldi oma arvamust loosse sisse panna. Ma tahan arutleda pigem nii, et tahan lasta lugejal otsustada, et toon olukorra välja ja kirjeldan. Pigem on meile surve, et pead suhteliselt mustvalgelt ära kirjeldama konkreetse pointi, et oleks lööv ja müüv lugu. Siin tuleb ka konfliktsuse nõue. Meilt nõutakse pigem jutustamist. See ei ole paika panemine, aga see toob oma lähenemise sisse. Et jutustad pigem lugu ja tsitaadid toetaksid sinu pointi. **Et on narratiiv ja jutustav stiil. Tell a story.** Püüan niimoodi teha, mulle ei meeldi paika panna nii-väga. Olen saanud ka head tagasisidet – keegi ütles, et sa ei lahmi. **See on hea kesktee. Kirjutan seda lugu nii, et nagu räägiks sõbrannale, et ta ei oleks nii ametlik. Uudis võib ka olla jutustav.** Kui on konkreetne uudis-uudis, siis need on üliobjektiivsed, kui on ikka inimeselugu ja probleem, siis see on rohkem jutustav, aga loomulikult tuleb hinnangulisust sisse. **Kivine ütles, et las olla hinnanguline, et see on sinu nägemus ja lugeja peab sellest aru saama. Olen siis jutustavalt objektiivne.** (Ibrus)*
- *Kui on lihtsalt sellise suhteliselt neutraalse info edastamine, umbes, et avati mänguväljak, siis seal on võimalik teha jah, objektiivset ajakirjandust. Aga selliste suuremate, mõjukamate lugude puhul, mis puudutavad majandust või sotsiaalvaldkonda või poliitikat, ma ei usu, et on võimalik. **Ma ei arva, et peaks tegema objektiivset ajakirjandust.** Sest meediat süüdistatakse alati, et meedia viib lapsed vägivalla teele, **meedia võiks võtta rohkem vastutust selle eest, millest kirjutab.** Ei saa öelda, et meedia lihtsalt vahendab inimeste sõnu, see pole päris nii. Kui mingit mõjukat artiklit kirjutatakse, peaks nagu rohkem tausta lahti rääkima, mitte põhjendama oma lugu, et me ju küsisime tsitaadi, et sellega on meie ülesanne tehtud, meedia peaks olema ka selline foorumi koht. Mitte papa Jannseni moodi soovitude koht, aga natukene suunav arutelu koht, ei saa jääda ja ei peagi jääma objektiivseks. (Sõerunurk)*

Objektiivsuse ideaali säilimist uudise loomise juures pidasid vajalikuks:

- ***Mina tahaks ikkagi uudist lugedes teada fakte.** Aga kui sa arvad, et sa tahad teema kohta midagi arvata, siis tee omale blogi ja kirjuta seal või arvamuses. Vähemalt peaks see olema uudistekstist eraldi, võiks olla saidbaaris, kommentaarina esitatud, aga mitte nii uudises. (Peensoo)*
- *Nii palju on, et lugeja saaks teha ise oma otsuse asjadest. Muidugi kui ajakirjanik näitab oma subjektiivsust ja ei varja seda, siis on vähemalt lugejal väga selgelt teada ühe poole arvamus, keda parajasti ajakirjanik pooldab. **Aga üldiselt objektiivsus on pigem vajalik.** (Laev)*
- *See on kindlasti vajalik. Poliitika puhul on pigem mõistlik, kui arvamuse kujundab iga inimene ise või toimetus väljendab seda arvamuseks ette nähtud rubriikides. **Uudises ei tohiks ajakirjanik võtta rolli, et annab hinnangu ise ära.** Ka nendes*

valdkondades, kus on näha, et teatud teemade puhul ühel või teisel uudise osapoolel võib olla õigus. Ka siis peab olema uudis tasakaalus. (Ojakivi)

- *Sa ju tead, et kusagil struktuurides on kallutatud jõud. Noh, ei tea, **peaks suhteliselt neutraalselt ja objektiivselt kajastama**, kõik pooled ära kuulama ja. Mingis juhtkirjas oma mõtteid avaldama. See oleks nagu ideaal. Räägitakse Postimehest kui Reformierakonna ajalehest. Aga vaeste kesikute tegude peale saa väga objektiivne olla, nagu keeraks ikka nende vastu. (Püüa)*
- ***Ikka vajalik**. Arvamus on analüüs. Aga uudis, see on formaat, kus allikate valimine on mõnes mõttes juba subjektiivne. (Käärt)*

5.7 Ajakirjanike hinnangud enda tööle

Täispikkuses toon järgneva kahe kategooria küsimuste vastused ära Lisas nr 5.

Ajakirjanike hinnang enda kirjutatud uudiste kvaliteedile

Ajakirjanikud leidsid enamasti, et nende kirjutatud uudised on küllaltki kvaliteetsed ning hindasid (mitte minu palvel vaid ise) oma tööd hinnetega kuus kuni üheksa:

- *Päris okei. See on üleriiklik leht, pean korralikult tegema. Ma arvan, et ma olen seal 5 ja 10 vahel kuskil. (Ibrus)*
- *Ma ütleksin et kaheksa. (Laev)*
- *Üheksa. (Alas)*
- *10 palli süsteemis 6, ma arvan (Krause)*

Tugevustena toodi välja näiteks kriisisituatsioonis töötamise oskust, allikatekasutust ning tasakaalustatust ja objektiivsust:

- *Ma teen iga päev professionaalset tööd. Ma kindlasti teen selle päeva parima. See, kuidas välja tuleb, sõltub päevast. Ma olen suht **tugev kriisisituatsioonis** töötaja. **Allikatega töö**.. seda ma oskan. (Ammas)*
- *Ma arvan, et minu tugevus oli **tasakaalustatus ja objektiivsus**, ja **allikakasutuse mõttes allikale parima argumendi võimaldamine**. (Laev)*
- *Ma arvan, et tugevus oli see, et üritasin ikka **tasakaalustatuse** joont ajada. Kui õppekavadest kirjutasin, siis sageli oli see, et ametnikke ei saanud kätte, olid kuskil saare peal koolitusel päev otsa näiteks ja siis istusin nii kaua kui võimalik tööl ja sain lõpuks nad kätte, muidu oleks olnud täiesti tasakaalustamata lugu. (Sõerunurk)*

Väga palju toodi enda uudiste kvaliteedipuuduste, peamiselt pinnapealsuse põhjuseks ajapuudust ja ressursinappust.

- *Vahel on **ressursipuuduse** taha jäänud. Välismaa suurtes lehtedes on nii, et sul on seal oma fact checkers ja palju aitajaid, ei teki nii palju faktivigu, suur punt*

tegeleb ühe looga. Meie siin peame end teemaga kurssi viima, kirjutama, pluss tagasiside sisukus. **Ajapuudus** on ka. Mõnikord olen **pinnapealne**. (Ibrus)

- Ikka ajast jäi puudu kogu aeg. **Alati. Kiirustamine**. (Krause)
- See oli ka üks põhjuseid, miks ma sealt ära tulin. Lugusid on Ekspressis, nädalalehes, võimalik palju kvaliteetsemalt välja mängida. Seal ei antud aega tegeleda ühe asjaga, süveneda. **Pinnapealsus**. (Alas)

Peensoo ja Püüa töid välja aspekti, et lugu kannatab kvaliteedis eelkõige siis, kui neid teema ei huvita.

- *Ma arvan, et loost on näha, kas mind huvitab või ei huvita see teema. Oleks hea, kui poleks aru saada. Iga uudis peaks näitama, et valdkond on mulle hingelähedane. Kui on väga igav teema, siis ta võib olla ilusasti tasakaalus, aga kui on teema mis mind ei huvita, siis **värvi puudumise peidan detailirohkuse alla**. (Peensoo)*
- *Vahel on, harva. Vähe on teemasid, mis endale huvi pakuksid. Näiteks ma olin väga erutunud, kui oli igasuguseid arheoloogilisi kaevamisi, siis Postimees lonkis meil sabas. Aga üsna **tüütu on kirjutada näiteks uutest elamurajoonist, teed ta ära lihtsalt**. (Püüa)*

Enda miinustena nähti veel erinevaid asju, kahel korral mainiti allikate arvu väiksust:

- *Kui ma mõtlen näiteks neid uudiseid, mis seal olid, siis praktilises ajakirjanduses **ei pruugi olla lugudel väga palju allikaid**. (Laev)*
- *Alati võiks rohkem allikaid olla ja rohkem teemasid. (Püüa)*
- *Puudujääk oli see, et ma **ei taha kirjutada ülemäära konfliktsetel teemadel** ja sellistel väga poliitilistel teemadel. (Sõerunurk)*
- *Vajaka jääb sellest, et nad **ei ole reeglina päevakohased**. Nad on pigem sellised, millega tasakaalustatakse lehte. (Käärt)*

Ajakirjanike hinnang Eesti Päevalehe uudiste kvaliteedile

Ajakirjanike hinded Päevalehe Eesti uudiste külje uudistele:

- *Hinne **6** 10-palliskaalal. (Peensoo)*
- ***Kaheksa** paneksin. (Laev)*
- *Hindeks paneksin **8**. (Ojakivi)*
- *Hinne **7**. (Sõerunurk)*
- *Ma arvan et meil on jälle päris heaks läinud. Praegu paneks **7-8**. Halvematel päevadel alla viie ei kuku. (Ammas)*
- *10pallisütemis **5**. (Krause)*
- *Hinne 10-palli skaalal, paneks **7**. (Käärt)*
- ***7** (Ibrus)*
- ***8**. (Alas)*

Keskmine hinne on seega 6,4.

Päevalehe uudiste plussidena toodi kahel korral välja kiirust:

- *Kiirus on tugevus, **paindlikkus kiiruse mõttes** just. (Laev)*
- *Reageerime kiiresti. Me oleme äkilised, **teeme kiiresti erilehe** jne. (Ibrus)*

Veel toodi välja uudiste intellektuaalsust:

- *Teeme päris **analüütiliselt**. (Ibrus)*
- *Pluss oli veel see ka, et meie uudised olid **intellektuaalsemas** soustis. Meie uudised olid tihedamad. (Laev)*

Paaril korral toodi välja ka teemaderingi mitmekesisust:

- *Väga palju suudetakse nõ meediaruumi tuua **uusi teemasid**, kõikvõimalikelt elualadelt, eriti aktiivselt sotsiaalteemasid, mis puudutavad siis näiteks puuetega inimeste probleeme, rahvusvähemuste probleeme, näiteks sugudevahelise võrdsuse probleem. **Kõik valdkonnad on mingil kujul kaetud**, et ei keskenduta kitsastele teemadele. (Ojakivi)*
- *Uudised olid mitmekülgsed, kui üleüldse vaadata, siis näiteks oli kindlasti selliseid rohelisi teemasid rohkem kui mujal, sest et päevalehes on igal reporteril oma valdkond, mida ta koguaeg vaatas ja kattis: Ulvar loodusteemat, Kai poliitikat, Anneli tegi vahepeal maakonna asju, Kadri oli sotsiaali peal, Garel oli krimi peal, Hannes jälgis riigikaitse teemat. Selle pärast oli **suhteliselt mitmekülgne**. (Sõerunurk)*

Ühel korral toodi välja ka see, et pildid on Päevalehes head.

Oluliste puudustena toodi välja ajakirjanike kaadrivoolavust, sellest tulenevat ebastabiilsust ning halba tööplaneerimist:

- *Päevalehe ajakirjanike **kaadrivoolavus on suur**, ja päevalehel on ühest küljest meeldiv komme noori ajakirjanikke tuua, aga noorte ajakirjanike allikate ring ja suurte teemade leidmise suutlikkus on kesisem kui vanematel, pikema staazhiga ajakirjanikel. (Ojakivi)*
- *Ma arvan, et sealne uudistetoimetuse **pole eriti stabiilne**. Stabiilsust ei saa ka tekkida, ka kvaliteetselt taset, inimesed tulevad-lähevad, ei hoita inimesi kinni, võibolla on see sihilik, mulle tundub. Vajakajäämine on minu meelest see, et tihti oli minu ajal **halba tööplaneerimist**, tihti juhtus seda, et kogu lehe pidid kokku kirjutama 3-4 inimest, ülejäänud tegid pikemaid asju või olid puhkama lastud. See oli tegelikult tihti, see olukord, kus mina olen terve külje pidanud kokku kirjutama. Siis ei tule seda, ei saa olla nii, et see tuleks kvaliteetselt. (Krause)*
- *Võibolla teemadevalik oli kohati puuduseks, polnud alati nii põhjendatud alati. (Laev)*
- *Aga iga päev väga **head planeerimist ei ole**. Lipsavad läbi mõttatud asjad, mis parimatel aegadel ei jõuaks isegi lühinuudise rubriiki. (Peensoo)*

Päevalehe uudiste puudustena toodi kahel korral välja pealiskaudsust.

- *Ka kohatine **pealiskaudsus**, mis tulenes kiirusest, ajalisest survest. (Laev)*

- *Oht on ka see, et võib olla teatud juhtudel pealiskaudsus. (Ojakivi)*

Aga veel toodi välja ka järgmiseid aspekte:

- *Võibolla ka aegajalt **keskendumine konfliktusele**. (Laev)*
- *Samuti selline skemaatiline või selgitamata asi, mille mõistmisel annaks palju juurde **skeem – seda ei jõuta teha sageli**. (Alas)*
- ***Kõvasid uudiseid pole üldse eriti**. Kõige rohkem on puudu ressursist, et sa pead iga päev mingi loo valmis saama õhtuks. Pole aega süveneda, vahel sa ei teagi asjast enne midagi, et põhjalikult asja selgeks teha ja laiemalt lahti kirjutada. See on vist igal pool probleem, et **pikalt pole võimalust kirjutada**. (Püüa)*

6. Diskussioon

Käesolevas bakalaureusetöös uurisin Eesti Päevalehe uudiste kvaliteeti kõva uudise standarditest lähtuvalt. Meediakesksel lähenemisel uudiste tekstidele on erinevad teoreetikud kirja pannud mitmeid kriteeriume, millele peaks kvaliteetne kõva uudis vastama.

Enamus valimis olnud (63 81st) uudistest olid kõvad või pigem kõvad.

Üheks oluliseks kõva uudise dimensiooniks on peetud (Hennoste 2001; Pullerits 1997) uudiste vastamist uudisväärtustele. Oma uurimistöös analüüsisin uudiste vastavust mõju, värskuse, läheduse, prominentsuse, konfliktsuse, ebatavalisuse ja päevakajalisuse kriteeriumitele.

Küllaltki üllatuslikult selgus, et Eesti Päevalehe uudistes on suuri probleeme värskuse kriteeriumile vastamisega. Koguni 22 uudise sündmused toimusid enne eelneva lehe ilmumist. Uudis on Pulleritsu (1997) järgi päevalehele värskelt aga siis, kui see on juhtunud viimase 24 tunni jooksul. Üsna äärmuslik oli juhtum, kus uudise fookussündmus oli toimunud juba üle kuu aja eest.

Sama, värskuse uudiskriteeriumi analüüsimisel selgus asjaolu, et 19 juhul oli uudise toimumise aeg jäetud märkimata. Enamasti võis ajakirjanik või toimetaja ajamääratluse puudumist põhjendada sellega, et sündmus on pikaajaline, ent ka selliste uudiste puhul on võimalik märkida, millal on mingid etapid sellest protsessist toimunud – miks sellest kirjutatakse lehes just nüüd?

Ka ajakirjanikud ise tunnistasid, et värskusega on probleeme. Ajakirjanikud tõid selle põhjuseks välja asjaolu, et sel, möödunud aasta aprillikuu perioodil oli uudistetoimetuse juht Märt Kivine, kes soosiski analüüsivamaid, pigem mingile protsessile keskenduvaid uudiseid ning et selline suund on üldse Eesti Päevalehele rohkem omane. Samuti toodi välja ka seda, et iga päev on väga raske leida uusi, värsked uudiseid, eriti veel, kui värsketest sündmustest ei saa ajakirjanikud ka näiteks BNSist teada, kuna neil pole sellele ligipääsu. Aga tunnistati ka lohakust ning pealiskaudset tööd.

Arvestades neid asjaolusid, ressursse ning Eesti Päevalehe võetud suunda pikemate ning rohkem tausta avavate tekstide avaldamisele, on reaalsus see, et mingi kõva uudise väärtuse osas tuleb ajakirjanikel järeleandmisi teha ning sageli on osutunud selleks just värskuse kriteerium. Samas on selle kriteeriumi sagedasemat esinemist uudistes lihtne parandada sellega, et sündmuse toimumise aeg lihtsalt uudises ära märkida, aga ka see, et ajakirjanikele võimaldatakse ligipääs BNSile, mille kaudu on neil võimalik end maailmas toimuvaga paremini kursis hoida ning millele ligipääs aitab välistada mõningaid hilisemaid "ahhaa"-olukordi, kus ajakirjanikud saavad alles tükk maad hiljem olulistest asjadest teada.

Mõju kriteeriumi analüüsimise hindamiseks ei ole välja töötatud piisavalt head meetodit, samuti ei soovinud ma tugineda Merili Nikkolo kategooriatele, tema hindas mõju pigem piirkondlikult (maakond, linn jne) – nendele näitajatele sai käesolevas bakalaureusetöös vastatud geograafilise läheduse kategoorias. Samuti osutus probleemseks uudiste rubriigis ilmunud Rein Siku mõne külaudise hindamine antud kategoorias, kuna selle alarubriigi lood on ilmselgelt väiksema mõjuga kui ülejäänud lood Eesti uudistes. Ühe võimaliku lahendusena probleemile võiks paika panna mingi kindla hulga inimesi, millest alates muutub uudis mõjukaks, sealjuures piirdudes siiski selle mõju aspekti hindamisega, mis puudutab ainult inimesi, keda konkreetselt antud uudis mõjutab. Selles töös hindasin aga Hennoste (2001) tuginedes ka neid uudiseid mõjukaks, mis võiksid paljusid inimesi huvitada.

Geograafilise läheduse puhul pidas paika üldine teadmine, et Eesti Päevaleht on pigem Tallinna-keskne ajaleht. 31-st piirkondlikust (Eesti-sisese) uudisest olid koguni 16 seotud Põhja-Eestiga, millest olid mitmed seotud veel ka Tallinnaga. (Eesti Päevalehes on ka eraldi rubriik Tallinn.)

Intervjuudest ajakirjanikega tuli huvitava asjaoluna välja see, et kuna lehele teevad "Külaudiste" rubriiki kaastööd mitmed kohalikud inimesed üle Eesti, siis mõneti jätavadki nad piirkondlike sündmuste kajastamise nende hoolde. Samas käsitlevad nende uudised ju pigem külasündmuseid. Siin võib peituda oht suuremaks paisuva mugavustunde näol, mille järgi Eesti uudiste ajakirjanikud kohalikele korrespondentidele lootes piirkondlikele sündmustele enam väga palju tähelepanu ei pööra.

Nagu ka Bell (1998) on märkinud, peetakse ajalehtedes sagedamini kõvadeks uudisteks sündmusi, milles esineb konflikt. Nii vastas ka Eesti Päevalehe uudistest enamus sellele kriteeriumile. Üllatavalt ei olnud Eesti uudistes niivõrd oluline prominentsuse printsiip, mille esinemist on teoreetikud maailma lehtede kõvasid uudiseid analüüsides täheldanud aga väga sageli.

Samuti ei pidanud ajakirjanikud ise seda väärtust kuigivõrd oluliseks ning eelistavad kindlalt spetsialiste kuulsuste ees. Piret Peensoo ütles, et ei soovi tirazheerida Savisaare nime ning sestap on ta kirjutanud uudistesse ka pelgalt ametinimetuse “linnapea.”

Kui vastavalt Pulleritsu (1997) soovitusel võiks uudistes esineda üle kolme uudisväärtuse, siis antud valimi puhul jäi kriteeriumitele vastamisest vajaka 11 protsendis lugudest, mida võib pidada ilmselt rahuldavaks tulemuseks.

Ajakirjanikud pidasid keskmise uudise puhul oluliseks kolme uudisväärtuse esinemist loos. Samas vastavad nende uudised pigem rohkematele kriteeriumitele, nii et mõnes mõttes alahindasid end ajakirjanikud rohkematele uudisväärtustele vastavate uudiste loomisel.

Uudiste allikakasutuse puhul võib Eesti Päevalehe uudistele ette heita väga suurt uudiste arvu, kus esines vaid üks allikas – neid oli 81st uudisest kokku koguni 27. Samas võib teisest küljest väga positiivsetena tuua näiteid lugudest, kus esines kaheksa ja kümme allikat.

Ajakirjanikud leiavad ise, et keskmises uudises peaks olema kaks kuni kolm allikat.

Kõige rohkem saavad Eesti uudistes sõna erinevad spetsialistid. Samas viib selle arvu kõrgeks pressiesindajate suur osakaal, mis on ilmselt liiga suur (22), eriti arvestades seda, et mõnes uudises ongi pressiesindaja ainus uudise allikas. Intervjuudes väitsid ajakirjanikud, et pigem nad ei tahaks pressiesindajaid allikatena kasutada, ent paraku asjaolud teinekord sunnivad selleks.

Lisaks on (Belli teooria kinnituseks) suur osakaal avaliku sektori juhtidel, eriti

ministritel. Samuti saavad uudistes eeldatult palju sõna erinevate erakondadega seotud tegelased. Kui Bell väitis, et lihtinimesed saavad enamasti sõna ohvrisituatsioonis olles, siis seda teooriat kinnitas ka Eesti Päevalehe uudisteallikate analüüs, ehkki on näha, (ja see on vaid positiivne), et väga palju tahetakse ka teistsugustes uudistes tavainimestele sõna anda.

Silma jäi ka anonüümsete allikate küllaltki suur arv – kokku kuus. Ehkki uudisteteooria anonüümsete allikate kasutamist väga tugevasti taunib, ei suhtu ajakirjanikud nende kasutamisesse niivõrd dramaatiliselt. Pigem olid uudistepraktikud väga pragmaatilised ning leidsid nii allika kui samas kindlasti ka ajakirjaniku suurima kasu seisukohalt, et allikas võib jääda anonüümseks, kui uudises sõna võtmine teda mingil moel kompromiteerib või ohtu seab.

Uudiste objektiivsust analüüsid sai selgeks, et Priit Pulleritsu unistus *new journalismi* juurutamisest ei olegi enam utoopilisena tunduv idee. Eesti Päevalehe uudised sisaldasid päris palju ja nähtavalt ajakirjanike arvamusi ja hoiakut, eriti võib sellisena välja tuua Panga pangal toimunut käsitletud uudised, kus loos oli selgelt näha ajakirjaniku suhtumine selle ümber toimuvasse korrupsiooni.

Vestlustest ajakirjanikega selgus, et oma arvamuse näitamise suhtutakse erinevalt. Nii leidsid mõned, et neutraalsus ja objektiivsus on igav ning et oleks aeg liikuda suunas, kus ka ajakirjanik, vallates hästi teemat, võib oma arvamuse loosse sisse kirjutada. Teised ei olnud sellega nõus ning leidsid, et traditsiooniline objektiivne uudis peab jääma, seda vaatenurka toetab muide ka kõva uudise teooria. Samas oli huvitav kuulda, et üks Eesti Päevalehe uudisteajakirjanik suhtub uudise kirjutamisesse kui loo jutustamisesse, millest on rääkinud ka Allan Bell. Tema lugudes esinev subjektiivsus tuleneb juba narratiivi ja loo struktuuri erinevustest tüüpilise uudise püramiidskeemiga.

Minu jaoks oligi küsimus ajakirjanike suhtumisest uudiste objektiivsusesse bakalaureusetöö üks huvitavamaid alateemasid ning ma olen nõus Kadri Ibruse ja Belliga, kelle arvates võiksid uudised hakata rohkem “lugusid rääkima”, muutes ajalehtede uudisküljed huvitavamaks ja mitmekesisemaks. Ent loomulikult peab väljaande tõsiseltvõetavuse säilimiseks alles jääma ka kõva uudise püramiidskeemiga

võimalikult neutraalne uudis.

Analüüsist selgus ka, et paljud uudised ei ole enam range püramiidiskeemi ülesehitusega – Eesti Päevaleht avaldas analüüsitud perioodil mitmeid üle kahe lehekülje ulatuvaid põhjalikumaid analüüsivaid lugusid, mis tuginesid peamiselt erinevate osapoolte kommentaaridele, mille oluliseks osaks olid infokastid, visuaalne pool ja erinevad küsitlused.

Mis puutub veel objektiivsuse tasakaalustatuse aspekti, siis probleeme esines peamiselt allikate vähesuses – samas oli paljudel lugudel maht väga piiratud, nii et kõikidele looga seotud inimestele ilmselt lihtsalt ei olnud võimalik sõna anda. Samas jääb ajakirjanike kinnitusel allikate puudumine aja limiteerituse ning lohakuse taha. Alati on aga võimalik püüda asendusallikaid ning püüelda maksimaalse kvaliteedi poole, kui vaid tahtmist ja viitsimist on.

Kui uurisin ajakirjanikelt, kuidas hindavad nad enda loodud uudiseid ja Eesti uudiste rubriigis ilmuvate lugude kvaliteeti, siis selgus, et nad on oma töö suhtes küllaltki kriitilised. Keskmise hinne 6,4 on tunduvalt madalam, kui mina käesoleva bakalaureusetöö autorina neile annaksin – arvestades erinevaid kõva uudise kvaliteedikriteeriume, mille täitmist ja mittetäitmist kogu see töö on käsitlenud, hindaksin Eesti uudiste rubriigis 2006. aasta aprillis ilmunud uudiseid hindegga 8.

7. Kokkuvõte

Bakalaureusetöö põhiülesanne oli hinnata erinevaid kriteeriume analüüsid, kuivõrd kvaliteetsed on Eesti Päevalehe uudised kõva uudise kriteeriumitest lähtudes.

Suurt osa Eesti Päevalehe uudistest võib liigitada kõvadeks (63 uudist).

Kõva uudise kvaliteedi hindamise peamised kriteeriumid olid vastavalt erinevatele teoreetikutele tuginedes uudisväärtustele vastamine, uudiste objektiivsus, allikakasutuse põhimõtted ning uudiste informatiivsus (uudisküsimustele vastamine).

Uurimisküsimused olid järgmised: kuivõrd uudised on uudisväärtuslikud; millise valdkonna uudiseid tähtsustatakse lehes; milline on uudiste allikakasutus; kas uudised on objektiivsed; milline on kõvade ja pehmete uudiste osakaal Eesti Päevalehe uudisteküljel, lähtudes uudiste teemavalikust ning kvaliteetse uudise kriteeriumitele vastamisest.

Hüpoteesid olid, et kõvasid uudiseid on enam kui pehmeid uudiseid; enamus uudiseid vastavad vähemalt neljale uudisväärtusele; uudised vastavad enamustele uudisküsimustele; uudised on tasakaalustatud, uudises saavad sõna kõik osapooled. allikad on mitmekesised ning et uudised on neutraalsed, fakte ja arvamusi lahus hoidvad.

Tuleb öelda, et üldjoontes vastasid enamus uudiseid kõikidele töös püstitatud kõva uudise normidest lähtuvatele hüpoteesidele. Väljapaistvamad puudujäägid esinesid uudisküsimusele millal? vastamisel ning neutraalsuse säilitamisel loo kirjutamisel.

Valimisse kuulusid 11 päeva ajalehed – 3. kuni 15. aprillini. Uudiseid kirjutas kokku 16 erinevat autorit, kokku analüüsisin 81 uudist.

Uurimismeetoditest kasutasin nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset meetodit, intervjuerimiseks kasutasin semistruktureeritud informandi intervjuusid. Kokku analüüsisin uudiseid 14 suuremas kategoorias, intervjuusid neljas kategoorias.

Tulemustest selgus, et uudisväärtustest on kõige olulisemad mõju ja läheduse kriteeriumid, suuri puudujääke esines värskuse kriteeriumi täitmisel, mida tunnistasid ise ka ajakirjanikud. Uudiseid, milles võiks esineda rohkem uudiskriteeriume (et kokku oleks neid vähemalt neli), oli kokku 14. Uudised on enamasti poliitikavaldkonnast, uuritud perioodil ilmus märkimisväärselt palju uudiseid ka keskkonna-temadel.

Uudiste allikakasutuse analüüsimisel selgus, et enim saavad uudistes sõna spetsialistid ning poliitikud. Küllaltki palju saavad sõna ka lihtinimesed (16 korral), liialt palju aga pressiesindajad (22 korral). Ühes uudises on keskmiselt 2,6 allikat, kui arvestada ka kirjalikke allikaid. Ka ajakirjanikud kinnitasid, et eelistavad uudistes eelkõige spetsialistide kasutamist.

Uudisküsimustest oli kõige paremini vastatud küsimusele kus, küsimusele millal sai aga lugeja adekvaatse vastuse vaid 59 korral.

Uudiste objektiivsust uurides selgus, et uudiste tasakaalustatuses esines päris palju probleeme, sest sündmuste erinevatele osapooltele ei oldud sõna antud. Uudistes oli palju puuduolevaid allikaid (30 uudises), seda aga ilmselt ruumipuuduse tõttu. Mitmetes uudistes esines ka faktivigu, sageli oli uudistes selgelt näha ka ajakirjaniku seisukoht, ehk uudised ei olnud neutraalsed.

Intervjuudest selgus, et mõned ajakirjanikud on hakanud sarnaselt Pulleritsule objektiivsuse kriteeriumit ümber hindama ning peavad neutraalset uudist igavaks. Mainiti ka, et uudise kirjutamine võiks rohkem olla Belli järgi “loo jutustamine.”

8. Summary

The aim of this Bachelor's thesis "The Quality of News in Eesti Päevaleht: section "Eesti uudised", the First Two Weeks of April, 2006" was to find out how the news in one of the leading newspapers in Estonia correspond to the theory and standards of hard news.

Under the "quality of hard news" it was considered whether the texts are in accordance with the classical requirements of hard news writing: news-worthiness, correct use of sources, objectivity and answering the news-questions.

Taking these requirements into consideration the author tried to find answers to the following research questions: how news-worthy are these news, how correct is the use of the sources, how objective are the news and how many hard news are there in this section.

The hypothesis were: there are more hard news than soft news; most of the news have at least four criterias of news-worthiness, the news answer to the news-questions, news sources are balanced, sources are varied and the news are neutral.

The method of research was content analysis combined with qualitative text analysis. I also interviewed qualitatively the authors of these news teksts. The sample consisted of newspapers of 11 days (3th to 15th of April), I analysed 81 news from that period and these news were written by 16 journalists.

The results showed, that most news I analysed, met the requirements of hard news standards.

It appeared, that all the news are influential and close. But there appeared to be problems with news, that were quite old for a daily. Also, quite many journalists showed their opinion in the news.

Journalists of Eesti Päevaleht prefer to use specialists as news sources the most, also they value common people's voice in the news. It appeared that there are quite many public relations workers as sources and I found six anonymous sources.

As to balancing the news with sources, it turned out that some parts of the event did not have a chance to say their opinion.

Kasutatud allikad

1. Allan, S. (1999). *News Culture*. Buckingham: Open University Press.
2. Bell, A. (1991). *Language in Society 16: The Language of News Media*. Oxfordshire: Marston Lindsay Ross International Ltd.
3. Bell, A. (1998). The Discourse Structure of News Stories. *Approaches to Media Discourse*. A. Bell & P. Garret (toim.). Oxford: Blackwell Publishers Inc, 1-20.
4. Björkvall, J. (2003). *Swedish News Reporting, Objective or Not?* Stockholms Universitet, Statsvetenskapliga institutionen.
5. Dijk, Teun. A. van. (1988). *News as Discourse*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
6. Garret, P. & A. Bell (1998). *Media and Discourse: A Critical Overview*. *Approaches to Media Discourse*. A. Bell & P. Garret (toim.). Oxford: Blackwell Publishers Inc, 1-20.
7. Hachten, W. A. (1994). *The World News Prism. Changing media of International Communication*. Iowa: Iowa State University Press.
8. Harro-Loit, H. (2003). Missugust tegelikkust konstrueerivad uudised? *Keel ja kirjandus*, nr 5, 366-370.
9. Hennoste, T. (2001). *Uudise käsiraamat*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
10. Hõbemägi, P. (2005). Meedia hirmutab inimesi. *Eesti Päevaleht*, 28. juuni.
11. Hõbemägi, P. (2005). Veidemann ja "meediatööstuse ripats". 20. juuni. <http://meediaetika.blogspot.com/>, 6. märts.
12. Kalmus, V. & M. Lauristin & P. Pruulmann-Vengerfeldt. (2004). *Eesti elavik 21. sajandi algul. Ülevaade uurimuse Mina. Maailm. Meedia tulemustest*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
13. Kunelius, R. (1996). *The News, Textually Speaking*. Acta Universitatis Tamperensis, ser A vol. 520. Tampere: Tampereen yliopisto.
14. Lauk, E. (1995). *Algteadmisi teadustööst*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus
15. McNair, B. (1994). *News and Journalism in the UK*. London and New York: Routledge.
16. McQuail, D. (2003). *Massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
17. Myrick, Howard. A. (2002). The search for objectivity in journalism. USA Today, november 2002.

http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m1272/is_2690_131/ai_94384327, 6.

märts.

18. Nikkolo, M. (2006). *Eesti Päevalehe ja Postimehe võrguväljaannete uudiste kvaliteet: Eesti uudised 2006. aasta märts*. Bakalaureusetöö, Tartu Ülikool.
19. Nikkoli, M. (2006). *Maakonnalehe Järva Teataja uudiste kvaliteet*. Seminaritöö, Tartu Ülikool.
20. Pullerits, P. & M. Raudsaar. (2001). *Uudise töövihik*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
21. Pullerits, P. (1997). *Ajakirjanduse põhižanrid*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
22. Pullerits, P. (2005). Meedia murdku kammitsaist vabaks. *Postimees*, 31. jaanuar.
23. Randall, D. (2000). *The Universal Journalist Second Edition*. London: Pluto Press: 3 - 30
24. Schudson, M. (1996). *The Power of News*. USA: Harvard University Press.
25. Uuringukeskus Faktum. (2005). Avalik-õigusliku ringhäälingu usaldusväärsusest. Elanikkonna uuring.
26. Vihalemm, T. (2003). Iseseisva loengu materjal kursuse “Kvalitatiivne sihtrühmade analüüs” juurde. Tartu Ülikool: Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
27. Vihalemm, T. (2003). Loenguslaidid kursuse “Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid” juurde. Tartu Ülikool: Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
28. Zaller, J. (1999). *Market Competition and News Quality*. Kõne iga-aastasel American Political Science Associationi konverentsil, Atlanta.

Lisa 1. Tekstianalüüsi kodeerimisjuhend

1. Ilmumise kuupäev
2. Uudise pealkiri
3. Uudise autor
4. Külje toimetaja
5. Loo väärtustamine
 - 1) Loo paiknemine lehes
 - a Lehekülje number (märgin numbriga)
 - b Fookus- ehk A-lugu või B-lugu (märgin "A" või "B")
 - 2) Loole lisaväärtuse andmine muude võtetega (märgin eraldi välja)
6. Uudise valdkond (märgin iga loo puhul eraldi üles)
7. Uudisväärtused (Pullerits ja Hennoste)
 - 1) Lähedus
 - a Geograafiline lähedus (kirjutan koha välja või "määramata")
 - b Psühholoogiline lähedus on olemas (sündmus lokaliseeritud) või puudub (märgin "jah" või "ei")
 - 2) Mõjukus
 - a Mõjutab paljusid inimesi üle Eesti
 - b Mõjutab väga väheseid inimesi
 - 3) Prominentsus (märgin "jah" või "ei")
 - 4) Ebatavalisus (Hennoste alajaotus)
 - a Ootamatu sündmus
 - b Ülivõrdelisus
 - c Veidrused, kurioosumid
 - d Puudub
 - 5) Konfliktisus (märgin "jah" või "ei")
 - 6) Värskus (Nikkolo lühendatud alajaotus)
 - a Sündmus toimus enne eelmise lehe ilmumist
 - b Sündmus toimus pärast eelmise lehe ilmumist
 - c Sündmus toimub pärast analüüsitava lehe ilmumist
 - d Aeg määratlemata
 - 7) Päevakajalisus (Nikkolo alajaotus)
 - a On juba avalikkuse agendas/jätkulugu
 - b Algatab uue teema
 - c Sesoonne lugu
 - d Ei ole aktuaalne
8. Allikate tüübid (kirjutan iga allika puhul eraldi välja)
9. Allikate identifitseerimine (märgin iga allika puhul üles)

10. Inimallika lähedus sündmusele (Hennoste järgi)
- a Esmane allikas
 - b Teine allikas
 - c Kolmas allikas
 - d Ei saa määrata
11. Allikate arv loos (märgin numbriga)
- 1) Kirjalike allikate arv
 - 2) Inimallikate arv
 - 3) Allikate arv kokku
12. Uudisküsimustele vastamine
- 1) Mis? (Mis toimus? Mida tehti?)
 - 2) Kes? (Kes tegi? Kellega juhtus? Kellele tehti?)
 - 3) Kus?
 - 4) Millal?
 - 5) Kuidas?
 - 6) Miks? (Põhjused, eesmärgid)
13. Uudiste objektiivsus (Priit Pullerits ja Mart Raudsaar 2001)
- 1) Kes on konflikti osapooled?
 - 2) Kes on uudises esindatud ja kes peaksid olema esindatud?
 - 3) Kas uudisloo järel jääb õhku vastamata küsimusi?
 - 4) Kas uudislugu on tõene?
 - 5) Kas uudislugu on neutraalne, st. kuidas ajakirjanik tegelasi kirjeldab ja sildistab?
14. Kas uudis on kõva või pehme?
- a Kõva uudis
 - b Pehme uudis

Lisa 2. Intervjuu küsimustik

Nimi
Vanus
Haridus
Tööstaazh
Ametiülesanded ajakirjanduses töötamise ajal
Kas teete ka online-uudiseid?

Missugune uudis on teie arvates kvaliteetne? (Esitan juhul, pole eelnevalt vastanud).

I Uudisväärtused

1. Minu seminaritöö tulemusena selgus, et Eesti Päevalehe uudistes oli 2006. aasta uudiseid analüüsid järgmine uudiste uudisväärtuste hierarhia (kokku oli valimis 81 uudist):

8. *Lähedus (kõik uudised)*
9. *Mõju (kõik uudised)*
10. *Konfliktsus (60 uudist)*
11. *Päevakajalisus (47)*
12. *Värskus (39 uudist)*
13. *Prominentsus (30 uudist)*
14. *Ebatavalisus (15 uudist)*

Miks see hierarhia on just selline?

2. Palun kirjeldage enda uudisväärtuste hierarhiat. Mis on teie jaoks olulisemad uudisväärtused?

3. Vaatame nüüd pisut lähemalt eraldi igat tunnust:

Lähedus: Miks on suur osa piirkondlikest uudistest Põhja-Eesti päritoluga? (31st 16).

Mõju: Kui suurt gruppi inimesi peaks uudis mõjutama, et uudis lehte pääseks?

Prominentsus: Kui oluliseks peate üle Eesti tuntud inimese sõnavõttu uudises?

Veidrus, kurioossus, ülivõrdelisus: Kui väärtuslikuks peate seda uudisväärtust?

Konfliktsus (60s esines): Kuivõrd oluliseks peate seda kriteeriumit?

Värskus:

- *KOKKU 39 81st olid värsked uudised:*
- *Ennem eelmise lehe ilmumist sündmused 22*
- *19 uudise puhul ei saanud aega üldse määratleda*

Miks on teie arvates EPL uudistel probleeme värske kriteeriumi täitmisega?

Päevakajalisus: Kui oluliseks peate?

4. Mitu uudisväärtust peaks igas loos esinema, et seda võiks ajalehes avaldada?

II Uudiste allikakasutus

5. Kuidas suhtute anonüümsete allikate kasutamisse? Missugustel tingimustel on see lubatud?

6. Kuidas suhtute pressiesindaja kasutamisse loo allikana?

7. Mitu allikat ühes uudises võiks keskmiselt olla?

8. Kas teil on oma püsiallikad? Kui sageli neid kasutate?

III Uudiste objektiivsus

9. Kas teie uudised on üldjuhul objektiivsed? Kas on olnud ka erandeid?

10. Kuidas suhtute oma arvamuse näitamisega uudisloos?

11. Mida arvate objektiivsusest kui ideaalist üldisemalt – kas see on võimalik ja vajalik?

12. Tasakaalustatus - kui oluliseks peate?

13. Kui sageli esineb teie uudistes faktivigu ja millest need on tulenenud?

IV Kõva uudis

14. Kuidas määratleksite, missugune uudis on kõva? Millised on kõva uudise tunnused?

V Uudise kvaliteet

15. Kuivõrd kvaliteetseid on teie arvates teie enda uudised?

16. Millest jääb kõige enam vajaka?

17. Kuivõrd kvaliteetseid on teie arvates Eesti Päevalehe uudistekülgede uudised? (Hinnake 10-palli skaalal).

18. Milliseid puuduseid täheldate Eesti Päevalehe uudiste kvaliteedis?

Lisa 3. Värskuse probleemid

Ajakirjanike vastused küsimusele, miks oli toona uudistes probleeme värskuse kriteeriumi täitmisel.

- Seda on keeruline seletada. Päevalehe puhul peab see kolme tähtsama kriteeriumi hulka kuuluma, et tegemist on värske uudisega. Ajatud uudised on ka teretulnud, seal ilmutab Päevaleht ka analüüse ja kommentaare, ka need on päevakajalistel teemadel. Pigem on tegemist toimetaja või reporteri poolse apsakaga, et see on jäänud segaseks. (Ojakivi)
- Seda, et osad pole määratletavad, võib pidada normaalseks, sest osa teemasid on sellised, mida ajakirjandus ise tõstab üles. Näiteks, mis puudutab seaduseelnõusid või kavandatavaid plaane, mille puhul sündmust pole toimunud. Ja see on positiivne, et ajakirjandus selliseid teemasid tõstatab, siis pole see ainult reaktiivne vaid on proaktiivne. (Laev)
- Kehv reporteritöö. Varem ei saanud jaole. Lihtsalt tagantjärgi on tulnud välja, et teema on olnud ikkagi oluline ja tuleb ära teha, tuleb asjale tähelepanu pöörata. Mina ei pea seda probleemiks. Bossid peavad seda oluliseks, sellega on probleeme, seda on tunnistanud. (Käärt)
- Mulle endale meeldib kirjutada asjadest, mis ei ole veel juhtunud. Päril paljude lugude puhul on see, et on uudis, aga seda pole seostatud ära, et miks me just praegu kirjutame. Sellest jääb mulje, et sellest võib kirjutada ükskõik millal, et see on mingi suvaline protsess, aga et seal on oluline vaheetapp – see jääb lugejale arusaamatuks. Et miks sellest just praegu kirjutatakse?
- Kasvõi Tallinna asjad – me ei kirjuta asju sama päeva sündmustest, kui see pole probleemlugu või kui pole sama päeva üritus. Linna sündmuste kajastamise puhul on meil mingil hetkel tehtud otsus, et me ei kajasta selliseid sündmusi. Ei anna linnapeale propagandavõimalust kogu aeg, ei kajasta iga sammu. Oleme teinud pigem piltuudise. Päril palju on sellest ka juttu olnud, et paljud tegelevad pikemate teemadega, mille jaoks käivad väga vähe ringi, ei kuule uutest sündmustest. Külauudised on suht värsked, need tulevad ju otse rahva seast.
- Minu jaoks on värske uudis see, et see on ajaliselt värske, et midagi toimus eile – aga kui ma sealt midagi uut teada ei saa, siis ta pole värske. Kui keegi ei ütle midagi uudset, siis see pole värske. Võib ka ju nii olla, et ajalises mõttes on uudis värske, aga info mõttes on null ühikut. Võib ka nii olla uudistega, et ajalises mõttes pole see värske uudis, aga mõtte poolest on. (Peensoo)
- See oli jah seal kummaline asi. Seal oli töö selline, et reporteritel pole ligipääsu BNSi uudistele, need, mis jooksvalt tulevad iga päev. Reporterid peavad otsima ise uudiseid alternatiivsetest allikatest. Kui mingi uudise avastavad, siis see võib olla ammu juba toimunud, aga kuna sellest veel kirjutatud ei ole, siis see lähebki lehte. Toimetuses vaadati ka, et kas sellest on teine leht kirjutanud: kui ei ole, siis läheb lehte, mis sest et ta pole enam värske. (Sõerunurk)
- Sest et enamus asju on laialt teada, et mis toimus eile või igasugu pressiteated, kohustuslikud teated. Pigem on nii, et kui sa satud mingi uue asja peale, täpselt isegi ei tea, millal ta toimub, selles mõttes, et keegi teine pole sellest kirjutanud, aga on olemas näiteks plaan. Siis selles mõttes on see ju uus uudis. Satud mingile

hankele või mis iganes. Siis sa tead, et see on tulemas ja uurid, et milleks seda tehakse. Siis ta ongi selline ebamäärane tuleviku-uudis.

- Kui toimus kuu aja eest või poole aasta eest, siis lihtsalt varem pole keegi avastanud, et selline asi toimus, tuleb tagantjärele teha, kui keegi pole varem ära kirjutanud.
- Üsna raske on iga päev mingit tohutut uudist välja mõelda. Vahel on ka tore selliseid lugusid lugeda, mis polegi otseselt uudis. (Püüa)
- Nojah, kui nii mõelda, siis mis on värskus, see on see, mille kohta on saadetud pressiteade, et midagi toimub, kõik seda kajastavad. Päevalehes vaadati seda nii, et need, mis olid värsked asjad, pandi augutäiteks, oodati omauudist, et sa oled kuskilt midagi välja kaevanud. Ma mäletan, et kui ma ise Päevalehes töötasin, siis võrreldes Postimehega oli selline tunne, et seal olid uudised värskemad ja pressiteadete põhjal tehtud. Mulle see päevalehe lähenemine meeldis, sest värsket asja saab raadiost ja telest kätte, meilt oodati, et oled telgitagustega tuttav. (Krause)
- On oluline. Seda nõutakse. Seda on raske saavutada, eriti kui ta on sisukas, et pole ainult sündmused. Ja läheb ka igavaks... Mina tahan teha pigem probleemlugusid. Eriti sotsiaalteemad. Mitte et eile juhtus õnnetus, vaid pigem inimesel on probleem ja ta on hammasrataste vahel.
- Täna üritan seda jälgida, et kuidas ette teha asju. Et eile tegin, täna juhtub sündmus. Sellist asja võiks olla rohkem. Kui oleks rohkem inimesi, siis see jõuaks rohkem ka. Meil on ka see asi, et meil on *onlain* ka, me saadame neile uudised. Paberlehelte nõutakse ka pigem asjade analüüsi. Me peaksime seda pakkuma rohkem. (Ibrus)
- Võibolla oli möödunud aasta oli selline periood, kus me püüdsime rohkem analüüsida tegeleda ja olime vähem aktiivsed värsketeks ja päevakajalisteks asjadeks. Märt oli ise pikkade analüüsiga ja tekstide huviline, see kindlasti avaldas mõju. Kindlasti ka see avaldas mõju, et polnud ägedaid sündmusi. Isegi ilmast polnud kirjutada. See pole hea kindlasti. See on jama, et uudistes värskusega probleeme on. (Ammas)
- Hea küsimus, laiskus äkki? Ma arvan, et üks põhjus on see, et lehte üritatakse planeerida ette ja siis suur hulk lugusid on varem ette tehtud, mis tähendab, et nad ei saanud juhtuda samal päeval. (Alas)

Lisa 4. Tabel 3. Suuliste allikate töövaldkond ja amet

AMET	NR
Avaliku sektori juhid	49
Riigipea	2
Minister	14
Riigiameti juht	10
Riigiameti piirkondlik juht	6
Omavalitsuste juhid	
<i>Linnapea</i>	1
<i>Vallavanem</i>	7
<i>Omavalitsuse madalama astme juht</i>	9
Erakonna järgi identifits. allikad	32
Erakonna esimees	11
Erakonna aseesimees	3
Riigikogu fraktsiooni esimees	2
Erakonna peasekretär	3
Erakonna liige	8
Erakonna pressiesindaja	2
Presidendikandidaat	3
Spetsialistid	84
Spetsialist/ametnik	31
Pressiesindaja	22
Nõunik	3
Advokaat, prokurör	6
Õpetaja	7
Teadlane	8
Ärimees	7
Muud allikad	29
Kodanikeühenduse esindaja	5
Tudeng	2
Lihtnimene	16
Muu	6

Lisa 5. Ajakirjanike hinnangud uudistele

1) Ajakirjanike hinnang enda kirjutatud uudiste kvaliteedile

- Vahel on ressursipuuduse taha jäänud. Välismaa suurtes lehtedes on nii, et sul on seal oma fact checkers ja palju aitajaid, ei teki nii palju faktivigu, suur punt tegeleb ühe looga. Meie siin peame end teemaga kurssi viima, kirjutama, pluss tagasiside sisukus. Tunnen küll, et vahel võiks olla süvitiminekut ja sisukamat uurivat ajakirjandust. Aga pole aega teha, ma pean päevakajalisi uudiseid tegema. Vahel olen oma lugudes kohutavalt pettunud, et ei julge lugeda. Kui toimetaja topib loosse midagi omalt poolt sisse, siis see ka väga häirib. Ajapuudus on ka. Mõnikord olen pinnapealne. Alguses tundsin, et tahtsin ülisüviti minna iga looga, aga siis ma sain aru, et iga lugu pole uurimistöö. Püüdlen kvaliteetsuse poole. Ma arvan, et ma olen seal 5 ja 10 vahel kuskil. (Ibrus)
- Sõltub uudisest. Hea meel oleks väita, et suudan hoida head taset, aga mõni uudis on küll nii ja naa. Aga nad on suhteliselt mingil tasemel, millest alla ei tahaks lasta. Ma arvan, et loost on näha, kas mind huvitab või ei huvita see teema. Oleks hea, kui ei poleks aru saada. Iga uudis peaks näitama, et valdkond on mulle hingelähedane. Kui on väga igav teema, siis ta võib olla ilusasti tasakaalus, aga kui on teema mis mind ei huvita, siis värvi puudumise peidan detailirohkuse alla. Seal on tausta rohkem. Võin küll loo ilusasti vormistada, aga ei pane tähele eriti tsitaate või ei oska neid kuskile toppida. (Peensoo)
- Ma ütleksin et kaheksa. Kui ma mõtlen näiteks neid uudiseid, mis seal olid, siis praktilises ajakirjanduses ei pruugi olla lugudel väga palju allikaid. Ma arvan, et minu tugevus oli tasakaalustatus ja objektiivsus, ja allikakasutuse mõttes allikale parima argumenti võimaldamine. Võibolla ei olnud mõnikord allikaid palju, see võis olla miinus. (Laev)
- Ma ei oska hinnata. (Ojakivi)
- Üheksa. See oli ka üks põhjuseid, miks ma päevalehest ära tulin. Lugusid on Ekspressis, nädalalehes, võimalik palju kvaliteetsemalt välja mängida. Seal ei antud aega tegeleda ühe asjaga, süveneda. Pinnapealsus. (Alas)
- Oleks võinud olla kvaliteetsemad, aga ma arvan, et lõpuks ma juba kirjutasin suhteliselt kvaliteetseid uudiseid ehk. Ma kirjutasin päris palju ka vähetähtsatel teemadel, millest tulid lühikesed uudised, lühiuudised pole hullult kvaliteetsed – ei saa seda mõõta. Ma arvan, et tugevus oli see, et üritasin ikka tasakaalustatuse joont ajada. Kui õppekavadest kirjutasin, siis sageli oli see, et ametnikke ei saanud kätte, olid kuskil saare peal koolitusel päev otsa näiteks ja siis istusin nii kaua kui võimalik tööl ja sain lõpuks nad kätte, muidu oleks olnud täiesti tasakaalustamata lugu. Puudujääk oli see, et ma ei taha kirjutada ülemäära konfliktsetel teemadel ja sellistel väga poliitilistel teemadel, sest ma ei pea end ülemäära pädevaks, ja siis ma ei tohikski nendel teemadel kirjutada. (Sõerunurk)
- Ma teen iga päev professionaalset tööd. Ma kindlasti teen selle päeva parima. See, kuidas välja tuleb, sõltub päevast. Ma olen suht tugev kriisisituatsioonis töötaja. Allikatega töö.. seda ma oskan. (Ammas)
- 10 palli süsteemis 6, ma arvan. Ikka ajast jäi puudu kogu aeg. Alati. Kiirustamine. (Krause)

- Vahel on, harva. Vähe on teemasid, mis endale huvi pakuksid. Näiteks ma olin väga erutunud, kui oli igasuguseid arheoloogilisi kaevamisi, siis Postimees lonkis meil sabas. Aga üsna tüütu on kirjutada näiteks uutest elamurajoonist, teed ta ära lihtsalt. Vahel mulle meeldib ka inimesi mingist asjast teavitada, et mis toimub, kuhu suunatakse ümber bussid ja selline info jagamine. Alati võiks rohkem allikaid olla ja rohkem teemasid. (Püüa)
- Ma arvan, et mul on selline teema, kus ei saa uudiseid kirjutada pidevalt kriteeriumite järgi. Palju on selliseid kirjeldavaid uudiseid. Vajaka jääb sellest, et nad ei ole reeglina päevakohased. Nad on pigem sellised, millega tasakaalustatakse lehte. Et kui on palju krimiuudiseid ja muud sellist, siis tehakse pehmemaks. Need annavad edasi meeleolu. Telekanalites on need uudised, millega lõpetatakse uudised, et kuskil loomaaias sündis karubeebi. (Käärt)

2) Ajakirjanike hinnang Eesti Päevalehe uudiste kvaliteedile

- Oleneb ajast, nii ja naa. Muidugi, lahe oleks kui tase ei pendeldaks, aga ma ei tea, kas aegajalt on kõik hea. See, et iga asi on hästi, see on võibolla eufooriahetkedel, kriisiolukorras. Aga iga päev väga head planeerimist ei ole. Lipsavad läbi mõtted asjad, mis parimatel aegadel ei jõuaks isegi lühiuudise rubriiki. Seda saaks pikaajalisema planeerimisega välistada. Saab ju uudiseid ennustada, tausta ette valmistada ja tegelda. Kui sellega rohkem tegeldaks, siis võiks rohkem vältida puudujääke. Hinne 6 10-palliskaalal. Paljud asjad ei ole värsked. On ajaga kaasajooksmise püüd, aga planeerides saaks parema uudise, kus oleks sügavam tausta. Tempo juures pole selleks aga aega. (Peensoo)
- 9-10 üheksa oleks väga super. Kiirus on tugevus, paindlikkus kiiruse mõttes just. Meil oli pluss see, et siis oli Kai meil, kes oli seaduste alase teemaringiga – mõjukus oli suurem kui mõnedel teistel uudistel. Pluss oli veel see ka, et meie uudised olid intellektuaalsemas soustis, Postimehel oli rohkem, olen kuulnud öeldavat, moosist lähenemist, lugejat veidike alahindav või kergema soustiga ära osta püüdev. Meie uudised olid tihedamad ja intellektuaalsemad. Kaheksa paneksin. Võibolla teemadevalik oli kohati puuduseks, polnud alati nii põhjendatud alati. Ka kohatine pealiskaudsus, mis tulenes kiirusest, ajalisest survest. Võibolla ka aegajalt keskendumine konfliktisusele. (Laev)
- Kvaliteetsemad kui teistes väljaannetes, väga palju suudetakse nõ meediaruumi tuua uusi teemasid, kõikvõimalikelt elualadelt, eriti aktiivselt sotsiaalteemasid, mis puudutavad siis näiteks puuetega inimeste probleeme, rahvusvähemuste probleeme, näiteks sugudevahelise võrdsuse probleem. Kõik valdkonnad on mingil kujul kaetud, et ei keskenduta kitsastele teemadele. Oht on ka see, et võib olla teatud juhtudel pealiskaudsus. Hindeks paneksin 8. Päevalehe ajakirjanike kaadrivoolavus on suur, ja päevalehel on ühest küljest meeldiv komme noori ajakirjanikke tuua, aga noorte ajakirjanike allikate ring ja suurte teemade leidmise suutlikkus on kessem kui vanematel, pikema staazhiga ajakirjanikel. (Ojakivi)
- Minu arust üritatakse neid kriteeriume täita. Ma arvan küll, et on kvaliteetsed. Ajast jääb puudu. Päevaleht peab iga päev ilmuma ja trükikotta jõudma, aga selleks, et head lugu teha, ei ole aega, et see nii kvaliteetselt välja mängida kui võiks. Samuti selline skemaatiline või selgitamata asi, mille mõistmisel annaks palju juurde skeem – seda ei jõuta teha sageli. Hinne 8. (Alas)

- Oleneb kirjutajast, aga piiratud mahu tõttu oli suur mure see, et ruumi oli hirmus vähe ja etteantud väikese tähemärgi hulka ära mahutada kõik see vajalik, et uudis oma kvaliteedis ei kaotaks, oli päris keeruline. Uudised olid mitmekülgsed, kui üleüldse vaadata, siis näiteks oli kindlasti selliseid rohelisi teemasid rohkem kui mujal, sest et päevalehes on igal reporteril oma valdkond, mida ta koguaeg vaatas ja kattis: Ulvar loodusteemat, Kai poliitikat, Anneli tegi vahepeal maakonna asju, Kadri oli sotsiaali peal, Garel oli krimi peal, Hannes jälgis riigikaitse teemat. Selle pärast oli suhteliselt mitmekülgne. Ruumipuudus. Et kui hommikul öeldakse, et sul on uudise jaoks ruumi 2000 tähemärki, aga kui sa oma lugu teed, siis selgub, et seal on nii palju kõrvalliine ja alateemasid, mis lugu mõjutavad, aga ruumi pole, siis muutub ka kvaliteet. Hinne 7. (Sõerunurk)
- Ma arvan et meil on jälle päris heaks läinud. Hetkel on hea seis suhteliselt. Möödunud aastal oli mitmeid päris noori ja kes alles õppisid. Nüüd on nad juba pea-aegu kaks aastat siin töötanud, pole enam päris noori. Praegu paneks 7-8. Halvematel päevadel alla viie ei kuku. See on see, et alati saab paremini. Alati jääb midagi kajastamata ja midagi juhtub kuskil. (Ammas)
- 10pallisüteemis 5. Ma arvan, et sealne uudistetoimetus pole eriti stabiilne. Stabiilsust ei saa ka tekkida, ka kvaliteetsustaset, inimesed tulevad-lähevad, ei hoita inimesi kinni, võibolla on see sihilik, mulle tundub. Vajakajäämine on minu meelest see, et tihti oli minu ajal halba Tööplaneerimist, tihti juhtus seda, et kogu lehe pidid kokku kirjutama 3-4 inimest, ülejäänud tegid pikemaid asju või olid puhkama lastud. See oli tegelikult tihti, see olukord, kus mina olen terve külje pidanud kokku kirjutama. Siis ei tule seda, ei saa olla nii, et see tuleks kvaliteetselt. (Krause)
- Kõvasid uudiseid pole üldse eriti. Ma ei teagi, kui palju sellist uurivat ajakirjandust Eestis on, Kärmas teeb üle keskmise. Aga inimesed loevad ja väga ei nurise. Hinne 10-palli skaalal, paneks 7. Kõige rohkem on puudu ressursist, et sa pead iga päev mingi loo valmis saama õhtuks. Pole aega süveneda, vahel sa ei teagi asjast enne midagi, et põhjalikult asja selgeks teha ja laiemalt lahti kirjutada. See on vist igal pool probleem, et pikalt pole võimalust kirjutada. (Püüa)
- Paremad kui Postimehel. Meil on paremad pildid ja. Krimipool, see on väga nõrk. Võiks olla parem, mitte nagu Postimehe järgi sörkida. Et kui nemad tulevad seal millegagi välja, et siis nende sabas hakata sörkima. Muus osas oleme täitsa järje peal. (Käärt)
- Arvan et on okeid. On viie ja kümne vahel. Me oleme tublid, arvestades meie võimalusi. Teeme päris analüütiliselt. Meil on paljud kolleegid Postimehes. Reageerime kiiresti. Nad on mahukamad Postimehes. Me oleme äkilised, teeme kiiresti erilehe jne. Meie arvamustoimetus kokku uudistega on üks tiim. Me oleme väga arukad ja tublid oskame analüüsida ka. 7 oleme. Alati on ruumi areneda. (Ibrus)